

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร)
ปริญญา

เศรษฐศาสตร์เกษตร

สาขา

เศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร

ภาควิชา

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน
ของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ

Factors Affecting Decision – Making on Applying to Participate in the Assets
Capitalization Project of Farmers in the Area of Agricultural Land Reform,
Si Sa Ket Province

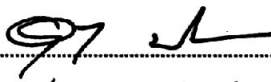
นามผู้วิจัย นายกฤษฎา ลิประพันธ์กุล

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

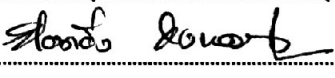
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ขนาด มั่งคั่ง, Ph.D.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวรรณา ประณีตวาทกุล, Ph.D.)

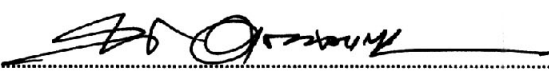
กรรมการ

(อาจารย์ยอดยิ่ง คงทอง, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิติ กันตังกุล, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อางคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 27 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2549

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกร
ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ

Factors Affecting Decision – Making on Applying to Participate in the Assets Capitalization
Project of Farmers in the Area of Agricultural Land Reform, Si Sa Ket Province

โดย

นายกฤษฎา ลีประพันธ์กุล

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร)

พ.ศ. 2549

ISBN 974-16-1288-5

กฤษฎา ลิประพันธ์กุล 2549: ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลง
สินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปรินญาวิทยาศาสตร์
มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร
และทรัพยากร ปรธานกรรมการที่ปรึกษา: อาจารย์นุชนาด มั่งคั่ง, Ph.D. 135 หน้า
ISBN 974-16-1288-5

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อทราบถึงสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ เปรียบเทียบสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเกษตรกรที่
สมัครเข้าร่วมและไม่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการ
ตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกร โดยทำการศึกษาเฉพาะเกษตรกร
ผู้ถือเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/2547 จำนวน 2,302 ตัวอย่าง
แบ่งเป็นเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ 1,235 ตัวอย่าง และเกษตรกรที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ
1,067 ตัวอย่าง วิธีในการวิเคราะห์ประกอบด้วย การใช้ค่าสถิติ chi - square และค่าสถิติ t - test ในการ
เปรียบเทียบความแตกต่างของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม และใช้ logit model ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อ
การตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัด
ศรีสะเกษ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน
ของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลง
สินทรัพย์เป็นทุน ความต้องการเงินทุน ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน รายได้เงิน
สดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน และจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชน โดยปัจจัยทุกตัวมี
ความสัมพันธ์ไปทิศทางเดียวกันกับการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของ
เกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้ ทางสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (องค์การ
มหาชน) ควรทำการประชาสัมพันธ์โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนให้มากขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจใน
โครงการฯ ให้แก่เกษตรกร โดยอาจผ่านทางเครือข่ายในชุมชน และควรให้ความรู้ในด้านการผลิตและ
การตลาดควบคู่ไปกับการสนับสนุนด้านเงินทุน

กฤษฎา ลิประพันธ์กุล
ลายมือชื่อนิติ

นุชนาด มั่งคั่ง
ลายมือชื่อประธานกรรมการ

21 / ๒๓ / ๕๙

Krissada Leepraphantkul 2006: Factors Affecting Decision - Making on Applying to Participate in the Assets Capitalization Project of Farmers in the Area of Agricultural Land Reform, Si Sa Ket Province. Master of Science (Agricultural Economics), Major Field: Agricultural Economics, Department of Agricultural and Resource Economics. Thesis Advisor: Miss Nuchanata Mungkung, Ph.D. 135 pages. ISBN 974-16-1288-5

The objectives of this study were to 1) investigate the economic and social situations of farmers in the area of Agricultural Land Reform, Si Sa Ket Province, 2) compare the economic and social situations between participants and non - participants in the Assets Capitalization Project, and 3) analyze factors affecting decision - making on applying to participate in the Assets Capitalization Project of farmers. This data were collected from 2,302 farmers who held the land rights Sor Por Kor 4-01 in Si Sa Ket Province, classified into two groups by participation: 1,235 and 1,067 samples in participation and non-participation groups, respectively. The chi - square and t - test statistics were applied for the comparison between groups and the logit model was applied for the estimation of the factors affecting decision - making on applying to participate in the Assets Capitalization Project of farmers in the Area of Agricultural Land Reform, Si Sa Ket Province.

The results of the study showed that factors affecting decision - making on applying to participate in the Assets Capitalization Project in the area of Agricultural Land Reform, Si Sa Ket Province were knowledge level about the Assets Capitalization Project, investment requirement, amount of money for investment, net farm cash income and number of activities that farmers participate in the community. All factors that affected the decision - making on applying to participate in the Asset Capitalization Project had a positive relationship.

It is recommended that Assets Capitalization Bureau (Public Organization) should do more public relations about the Asset Capitalization Project to the public via social networks to give them more knowledge and understanding about the project. Additionally, they should give the production and marketing knowledge combined with funding support.

Krissada Leepraphantkul Nuchanata Mungkung 21 / March, 06
Student's signature Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อ.ดร.นุชนาด มั่งคั่ง ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.สุวรรณา ประณีตวตกุล กรรมการสาขาวิชาเอก อ.ดร.ยอดยิ่ง คงทอง กรรมการสาขาวิชารอง และ อ.ดร.ณรงค์ กู้เจริญประสิทธิ์ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ พร้อมกันนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รศ.สมพร อิศวิลานนท์ หัวหน้าโครงการวิจัย “การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของผู้เข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน” ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และขอขอบคุณน้องแอม น้องจูน และทุกคนในครอบครัว ที่ได้ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจ กราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากรที่ให้ความรู้และคำปรึกษาแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดมา และขอขอบคุณ ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ สำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม กรมที่ดิน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณอัน ฝน เพื่อนๆ MAE 8 และเพื่อนๆ ในห้องศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ทุกคน ที่ได้คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจมาโดยตลอด จนกระทั่งผู้วิจัยได้ประสบความสำเร็จในการศึกษาระดับปริญญาโทนี้

กฤษฎา ลีประพันธ์กุล

มีนาคม 2549

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
ขอบเขตการวิจัย	10
นิยามศัพท์	10
บทที่ 2 การตรวจเอกสารและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	14
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	14
นโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
กรอบแนวคิดในการวิจัย	31
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	33
วิธีการเก็บข้อมูล	33
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	34
การทดสอบค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ย	34
การทดสอบไคสแควร์	34
สัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไข	36
การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิท	36
แบบจำลองที่ใช้ในการวิจัย	39
สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ	43
สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน	43
การศึกษาความแตกต่างด้านเศรษฐกิจ – สังคม โดยเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆ ของครัวเรือน	78
สรุปสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน	83
สรุปการศึกษาความแตกต่างด้านเศรษฐกิจ – สังคม โดยเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆ ของครัวเรือน	87
บทที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน	88
ผลการประมาณค่าความน่าจะเป็นของเกษตรกร	88
ผลการประมาณค่าความน่าจะเป็นของเกษตรกร กรณีที่ปัจจัยมีการเปลี่ยนแปลง	95
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	100
สรุป	100
ข้อเสนอแนะ	102
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	104
ภาคผนวก	108
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	109
ภาคผนวก ข ผลจากการคำนวณ และผลการประมาณค่า	125

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สัดส่วนของครัวเรือนเกษตรยากจนต่อครัวเรือนเกษตรทั้งหมดของประเทศไทย จำแนกตามรายภาค ปี 2537 – 2545	2
2	จำนวนผู้ทำการเกษตรจำแนกตามภาวะหนี้สินของประเทศไทยปี 2546	2
3	รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ร้อยละของครัวเรือนที่มีหนี้สิน และมูลค่า หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่เป็นหนี้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตาม รายจังหวัด ปี 2545	3
4	จำนวนผู้ถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร จำแนกตามเอกสารสิทธิของประเทศไทย ปี 2546	4
5	ลักษณะของเอกสารแสดงสิทธิในที่ดินประเภทต่างๆ ของประเทศไทย ปี 2547	5
6	จำนวนเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิประเภท ส.ป.ก.4-01 น.ค.1 และ ก.ส.น.3 ของประเทศไทย ปี 2547	7
7	จำนวนเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ของประเทศไทย จำแนกตาม รายจังหวัด ปี 2547	9
8	เพศ อายุ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	44
9	การประกอบอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	46

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	ขนาดครัวเรือน แรงงาน และระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	48
11	ขนาดเนื้อที่การเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดินของครัวเรือนและการได้มา ของสิทธิในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	50
12	แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของครัวเรือน และ ราคาที่ดินแปลงข้างเคียง ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	52
13	รายได้และรายจ่ายเงินสดจากการเกษตรในครัวเรือน ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	54
14	รายได้และรายจ่ายเงินสดจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตร ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	56
15	รายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	57
16	รายจ่ายในการบริโภคและอุปโภค และการออมเบื้องต้นของครัวเรือนในพื้นที่ ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	58
17	มูลค่าทรัพย์สินและอุปกรณ์การเกษตรของครัวเรือน ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	60

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
18	ภาวะการกู้ยืม แหล่งเงินกู้ ประเภทสัญญา และอัตราดอกเบี้ยของครัวเรือน ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	62
19	วัตถุประสงค์การกู้ยืมเงิน หลักประกันเงินกู้ การชำระหนี้คืนของครัวเรือน ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	63
20	การเป็นผู้ให้กู้ยืม ประเภทลูกหนี้ และวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมของครัวเรือน ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	66
21	จำนวนเงินที่ให้กู้ อัตราดอกเบี้ย ระยะเวลาของการให้กู้ยืมและหลักประกันเงินกู้ ของครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	67
22	ความรู้ในเรื่องการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และการเข้าร่วม โครงการแปลงสิน ทรัพย์เป็นทุนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	69
23	ความต้องการเงินทุน ปริมาณเงินทุน และวัตถุประสงค์ของการใช้เงินทุนของ ครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	70
24	ความร่วมมือของชุมชนและของครัวเรือนต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน ในรอบ 5 ปี ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	72
25	ความร่วมมือของชุมชนและของครัวเรือนต่อกิจกรรมทางสังคมในชุมชน ในรอบ 5 ปี ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	76

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
26	ข้อมูลเพศและการมีอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน และความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	79
27	ข้อมูลปริมาณเงินทุนที่ต้องการ จำนวนกิจกรรมทางการเกษตร รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนและนอกการเกษตร และจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	81
28	ความถี่ของข้อมูลจริงและข้อมูลที่ได้จากสมการ โลจิท	89
29	ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกร ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	91
30	ผลการประเมินความน่าจะเป็นของทางเลือกของเกษตรกร ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ เมื่อปัจจัยเปลี่ยนแปลง	96
31	ผลการประเมินความน่าจะเป็นของทางเลือกของเกษตรกร เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ เมื่อปัจจัยเปลี่ยนแปลง	97

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
ข1	รายได้เงินสดจากการเกษตรในครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	126
ข2	รายจ่ายเงินสดจากการเกษตรในครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	128
ข3	รายได้ - รายจ่ายจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตรในพื้นที่ ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	130
ข4	รายจ่ายเงินสดในการบริโภคและอุปโภคของครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47	132
ข5	ผลการประมาณค่า Logit โดยวิธี Maximum likelihood ของเกษตรกร ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/2547	133
ข6	ผลการทดสอบความเหมาะสมของสมการ	134
ข7	ผลการทดสอบความเชื่อถือได้ของสมการ	135

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	มูลค่าที่ดินตามระบบกรรมสิทธิ์	17
2	การใช้สินเชื่อเพื่อการผลิตจะทำให้ได้รับกำไรสูงสุด	19
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย	32

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาเชิงระบบและเชิงโครงสร้างระดับชาติที่สั่งสมมานานในสังคมไทย จนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความยั่งยืนของการพัฒนาประเทศ แม้ว่าภาครัฐจะให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาความยากจนมาโดยตลอด แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้บรรลุผลที่จริงจัง โดยคนยากจนส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในภาคการเกษตร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [ส.ศ.ช.], 2546ก: 1) โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรกรยากจนมากที่สุดมาโดยตลอด ซึ่งในปี 2545 คิดเป็นร้อยละ 27.2 (ตารางที่ 1) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2546ก: 15) โดยเกษตรกรที่ยากจนเหล่านี้จะขาดปัจจัยในการทำมาหากิน เช่น การขาดแคลนที่ดินทำกิน และการขาดแคลนเงินทุน ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรมักมีรายได้น้อยและไม่แน่นอน โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ในปี 2546 มีเกษตรกรที่มีหนี้สินถึงร้อยละ 59.26 ของเกษตรกรทั่วประเทศ แบ่งเป็นหนี้สินเพื่อการเกษตร หนี้สินนอกการเกษตร และหนี้สินเพื่อการเกษตรและนอกการเกษตร ร้อยละ 48.22 4.14 และ 6.90 ตามลำดับ (ตารางที่ 2) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2548: 156) จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นหนี้สินเพื่อการเกษตร เมื่อเกษตรกรไม่มีเงินทุนก็ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพได้ เช่น ไม่สามารถซื้อหาปัจจัยการผลิตต่างๆ ได้ ทำให้ปริมาณผลผลิตและคุณภาพไม่เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้

โดยในปี 2545 จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนของครัวเรือนที่มีหนี้สินสูงสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 88.1 ต่อครัวเรือนทั้งหมด (ตารางที่ 3) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2546ข: 38) ซึ่งปัญหาการขาดแคลนเงินทุนจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ถือเอกสารสิทธิแบบมีเงื่อนไขเป็นอย่างมาก เนื่องจากเกษตรกรผู้ถือเอกสารสิทธิดังกล่าวไม่สามารถจำหน่ายโอนที่ดินให้แก่ผู้อื่น หรือใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้ยืมของสถาบันการเงินต่างๆ ได้ โดยในปี 2546 มีเกษตรกรผู้ถือเอกสารสิทธิแบบมีเงื่อนไข (ส.ป.ก.4-01 น.ค. ส.ท.ก. ก.ส.น. น.ส.2 ส.ค.1 และอื่นๆ) ร้อยละ 35.12 ของจำนวนผู้ถือเอกสารสิทธิทั้งหมด (ตารางที่ 4) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2548: 71) ซึ่งการยอมรับเอกสารสิทธิในที่ดินของธนาคารและสถาบันการเงินนั้นจะแตกต่างกันตามประเภทเอกสารสิทธิในที่ดิน ผู้ถือเอกสารสิทธิในที่ดินประเภทโฉนด น.ส.3 และ น.ส.3ก ที่

ออกโดยกรมที่ดินสามารถโอนสิทธิให้บุคคลอื่นได้ และสามารถใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ได้ ส่วนเอกสารสิทธิในที่ดินที่ออกโดย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.4-01) กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (ส.ท.ก.1 และ 2) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (น.ค.1 และ 3) และกรมส่งเสริมสหกรณ์ (ก.ส.น.3 และ 5) นั้นเป็นสิทธิจำกัด ไม่สามารถโอนสิทธิให้บุคคลอื่น และไม่สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ตามกฎหมายได้ ยกเว้นกรณีที่ตกลงกันเป็นพิเศษ (ตารางที่ 5) (ส.ศ.ช., 2546ข: 3)

ตารางที่ 1 สัดส่วนของครัวเรือนเกษตรยากจนต่อครัวเรือนเกษตรทั้งหมดของประเทศไทย

จำแนกตามรายภาคปี 2537 – 2545

(หน่วย: ร้อยละ)

ภาค	2537	2539	2541	2542	2543	2544	2545
ทั่วประเทศ	27.8	20.8	22.5	28.8	27.0	25.5	19.3
กลาง	15.0	11.8	13.0	11.2	12.5	10.6	9.1
เหนือ	22.3	16.8	15.9	18.8	20.7	20.2	16.2
ตะวันออกเฉียงเหนือ	39.4	28.2	28.8	43.5	38.6	35.5	27.2
ใต้	21.8	16.4	21.8	21.4	17.9	20.8	13.7

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2546ก: 15)

ตารางที่ 2 จำนวนผู้ทำการเกษตรจำแนกตามภาวะหนี้สินของประเทศไทย ปี 2546

ภาวะหนี้สิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีหนี้สิน	2,366,052	40.74
มีหนี้สิน	3,442,076	59.26
เพื่อการเกษตร	2,800,441	48.22
นอการเกษตร	240,324	4.14
เพื่อการเกษตรและนอการเกษตร	401,311	6.90
รวม	5,808,128	100.00

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2548: 156)

ตารางที่ 3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ร้อยละของครัวเรือนที่มีหนี้สิน และมูลค่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่เป็นหนี้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามรายจังหวัด ปี 2545

จังหวัด	รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน (บาท)	ร้อยละของครัวเรือนที่มีหนี้สินต่อครัวเรือนทั้งหมด	มูลค่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่เป็นหนี้ (บาท)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	9,049	75.5	87,492
กาฬสินธุ์	8,433	81.6	90,038
ขอนแก่น	11,295	71.9	133,784
ชัยภูมิ	8,248	72.7	52,814
นครพนม	7,202	70.1	173,201
นครราชสีมา	9,434	68.4	74,633
บุรีรัมย์	7,691	86.0	70,538
มหาสารคาม	9,238	81.5	83,298
มุกดาหาร	8,715	75.5	88,054
ยโสธร	6,018	65.6	58,514
ร้อยเอ็ด	8,926	83.6	74,542
เลย	9,168	78.4	62,236
ศรีสะเกษ	7,227	88.1	68,879
สกลนคร	9,989	70.7	114,750
สุรินทร์	6,485	75.5	66,530
หนองคาย	10,680	71.3	91,098
หนองบัวลำภู	6,943	75.2	85,844
อุดรธานี	9,807	71.0	117,954
อุบลราชธานี	12,062	73.7	95,990
อำนาจเจริญ	8,999	74.7	65,892

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2546ข: 38)

ตารางที่ 4 จำนวนผู้ถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร จำแนกตามเอกสารสิทธิของประเทศไทย ปี 2546

ประเภทเอกสาร	จำนวนผู้ ถือครอง ที่ดินเพื่อ การเกษตร (ราย)	ร้อยละ ของผู้ถือ ครองที่ดิน เพื่อ การเกษตร	ร้อยละ ของผู้ถือ ครองแยก ตาม ประเภท เอกสาร สิทธิ	เนื้อที่ถือ ครองเพื่อ การเกษตร (ไร่)	ร้อยละ ของเนื้อที่ ถือครอง เพื่อ การเกษตร	ร้อยละ ของเนื้อที่ ถือครอง แยกตาม ประเภท เอกสาร สิทธิ
<u>เอกสารสิทธิแบบไม่มีเงินไ้</u>						
ประเภท โฉนด น.ส.5 น.ส. 3 และ น.ส.3ก.	3,746,235	64.88	64.88	51,836,851	59.83	59.83
<u>เอกสารสิทธิแบบมีเงินไ้</u>						
ประเภท ส.ป.ก.4-01 น.ค. ส.ท.ก. และ ก.ส.น.	929,785	16.10	35.12	17,638,507	20.36	40.17
ประเภท น.ส.2 ส.ค.1	121,728	2.11		1,559,811	1.80	
ประเภทอื่นๆ (รวม ภ.บ.ท.)	976,238	16.91		15,603,090	18.01	
รวม	5,773,986	100.00	100.00	86,638,259	100.00	

หมายเหตุ: ผู้ถือครอง 1 รายอาจถือครองเอกสารสิทธิมากกว่า 1 ประเภท

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2548: 71)

ตารางที่ 5 ลักษณะของเอกสารแสดงสิทธิในที่ดินประเภทต่างๆ ของประเทศไทย ปี 2547

ประเภทเอกสาร	สิทธิในการจำหน่าย จ่ายโอน	ข้อจำกัด ห้ามโอน	อายุความ ฟ้องร้อง	การทอดทิ้ง ที่ดิน	ค่าประกันเงินกู้ จากสถาบัน การเงินโดยทั่วไป
โฉนด ^{1/}	โอนได้ ยกเว้นกรณีมี ข้อจำกัดห้ามโอน	5 และ 10 ปี	10 ปี	10 ปี	ได้
น.ส.3 และ น.ส.3ก ^{1/}	โอนได้ ยกเว้นกรณีมี ข้อจำกัดห้ามโอน	5 และ 10 ปี	1 ปี	5 ปี	ได้
ส.ป.ก.4-01 ^{2/}	ห้ามโอน ยกเว้นตก ทอดทางมรดกแก่ ทายาทโดยธรรม หรือ โอนไปยังสถาบัน เกษตรกรหรือ ส.ป.ก.	ตลอดไป	ไม่มี	ไม่ได้	ไม่ได้
น.ค.1 และ น.ค.3 ^{3/}	ห้ามโอน ยกเว้นตก ทอดทางมรดกหรือ โอนไปยังสหกรณ์ที่ดิน เป็นสมาชิกอยู่	ตลอดไป	ไม่มี	ไม่ได้	ไม่ได้
กสน.3 และ กสน.5 ^{4/}	ห้ามโอน ยกเว้นตก ทอดทางมรดกหรือ โอนไปยังสหกรณ์ที่ดิน เป็นสมาชิกอยู่	ตลอดไป	ไม่มี	ไม่ได้	ไม่ได้
ส.ท.ก.1 และ ส.ท.ก.2 ^{5/}	ห้ามโอน ยกเว้นตก ทอดทางมรดก	ไม่มี	ไม่ได้	ไม่ได้	ไม่ได้

หมายเหตุ: ^{1/} ออกโดยกรมที่ดิน สังกัดกระทรวงมหาดไทย

^{2/} ออกโดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

^{3/} ออกโดยกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์

^{4/} ออกโดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

^{5/} ออกโดยกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546ข: 3-4) และกรมพัฒนา
สังคมและสวัสดิการ (2548)

ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ใช้นโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนซึ่งเป็นการทำให้ประชาชนผู้ถือสิทธิในสินทรัพย์ 5 ประเภท ได้แก่ สินทรัพย์ที่เป็นที่ดิน สินทรัพย์ที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญา สินทรัพย์ประเภทเครื่องจักร ที่สาธารณณะ และสิทธิการเช่า สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือกู้ยืมเงินได้ ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะคนจนให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ สามารถแปลงสินทรัพย์ของตนเองให้เป็นทุน (ส.ศ.ช., 2546ข: 1) โดยในส่วนของสินทรัพย์ที่เป็นที่ดินนั้น รัฐบาลใช้นโยบายการแปลงสินทรัพย์ (ที่ดิน) เป็นทุน เพื่อจัดการทรัพยากรที่ดินในภาคเกษตรให้เกษตรกรสามารถใช้สิทธิในที่ดิน เพื่อนำไปเป็นหลักประกันกู้ยืมเงินได้เป็นการเพิ่มทุนให้แก่เกษตรกร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแก้ปัญหาคความยากจนของเกษตรกร (สุจิตรา, 2546: 71)

โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน คือ สำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (องค์การมหาชน) มีหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนในด้านนโยบาย การให้ความรู้ การกำกับตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบสินทรัพย์แต่ละประเภท (สำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน [ส.ป.ท.], 2547ก: 18) ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบสินทรัพย์ที่เป็นที่ดิน ได้แก่ 1) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้มีเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 ในพื้นที่ 66 จังหวัด มีจำนวน 1,487,564 ครัวเรือน โดยได้มีการออกเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 ไปแล้วจำนวน 10,234,785 ไร่ แบ่งเป็นภาคกลาง 1,767,012 ไร่ ภาคเหนือ 2,435,560 ไร่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4,845,457 ไร่ และภาคใต้ 1,186,756 ไร่ 2) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้ดำเนินการจัดการที่ดินในนิคมสร้างตนเองเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร จำนวน 44 แห่ง ในพื้นที่ 27 จังหวัด และมีจำนวนผู้ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท น.ค.1 จำนวน 90,893 ครัวเรือน ได้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท น.ค.1 เป็นจำนวน 4,086,276 ไร่ และ 3) กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้ดำเนินการจัดที่ดินในพื้นที่นิคมสหกรณ์ จำนวน 37 แห่ง ในพื้นที่ 21 จังหวัด และมีจำนวนผู้ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ก.ส.น.3 จำนวน 143,164 ครัวเรือน โดยได้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ก.ส.น.3 เป็นจำนวน 133,834 แปลง รวมเป็นพื้นที่ประมาณ 1,675,999 ไร่ (ตารางที่ 6) (ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์, 2547ก: 11)

ตารางที่ 6 จำนวนเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิประเภท ส.ป.ก.4-01 น.ค.1 และ ก.ส.น.3 ของประเทศไทย ปี 2547

ประเภทเอกสาร	พื้นที่ดำเนินการ	จำนวนผู้ได้รับเอกสารสิทธิ (ครัวเรือน)	พื้นที่ที่ได้มีการออกเอกสารสิทธิ (ไร่)				รวม
			ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	
ส.ป.ก.4-01 ^{1/}	66 จังหวัด	1,487,564	2,435,560	1,767,012	4,845,457	1,186,756	10,234,785
น.ค. 1 ^{2/}	44 นิคม ในพื้นที่ 27 จังหวัด	90,893	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	4,086,276
ก.ส.น. 3 ^{3/}	37 นิคม ในพื้นที่ 21 จังหวัด	143,164	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	1,675,999

หมายเหตุ: ^{1/} ออกโดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

^{2/} ออกโดยกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

^{3/} ออกโดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

N.A. = Not Available

ที่มา: ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ (2547ก: 11)

เกษตรกรผู้ถือเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 ก.ส.น.3 และ น.ค.1 ดังกล่าว เป็นผู้มีสิทธิในการเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เมื่อเกษตรกรสนใจจะเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนก็สามารถไปสมัครได้ที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบออกเอกสารสิทธิในที่ดิน ปัจจุบันเกษตรกรผู้ถือเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนจำนวน 429,743 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2548) (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม [ส.ป.ก.], 2548ก) คิดเป็นร้อยละ 28.89 ของจำนวนผู้ถือเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 ทั้งหมดจำนวน 1,487,564 ราย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาถึงปัจจัยตัวใดที่มีผลทำให้เกษตรกรตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ซึ่งจะทำให้ทางสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (องค์การมหาชน) สามารถกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนได้มากขึ้น ด้วยเหตุที่เกษตรกรผู้มีสิทธิสมัครเข้าร่วมการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ถือเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 (ตารางที่ 6) จึงได้ทำการศึกษาเฉพาะเกษตรกรผู้ถือเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 ในจังหวัดศรีสะเกษ สาเหตุที่เลือกจังหวัดศรีสะเกษเนื่องจากจังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีเกษตรกรผู้ถือเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 มากที่สุดในประเทศไทย (ตารางที่ 7) (ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์, 2547ข: 24-27)

ดังนั้น การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีความสำคัญยิ่ง เพื่อที่จะได้ทราบถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเหตุผลของเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมและไม่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน อันจะนำไปสู่การค้นหา กลุ่มเป้าหมายของโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และแนวทางในการจัดการบริหารโครงการฯ ให้เหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ต่อไปในอนาคต

ตารางที่ 7 จำนวนเกษตรกรที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ของประเทศไทย จำแนกตาม
รายจังหวัด ปี 2547

ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลาง		ภาคใต้	
จังหวัด	จำนวน (ราย)	จังหวัด	จำนวน (ราย)	จังหวัด	จำนวน (ราย)	จังหวัด	จำนวน (ราย)
กำแพงเพชร	47,887	ศรีสะเกษ	92,145	สระแก้ว	32,664	สุราษฎร์ธานี	40,528
นครสวรรค์	32,649	นครราชสีมา	87,112	กาญจนบุรี	24,439	ชุมพร	24,962
เชียงราย	44,848	สุรินทร์	61,421	ระยอง	2,284	นครศรีธรรมราช	23,342
สุโขทัย	25,514	หนองคาย	67,255	ฉะเชิงเทรา	12,051	กระบี่	12,031
เพชรบูรณ์	38,601	อุดรธานี	53,424	สุพรรณบุรี	13,924	นราธิวาส	1,542
น่าน	35,206	อุบลราชธานี	55,238	ลพบุรี	11,017	ตรัง	14,475
พะเยา	29,282	ชัยภูมิ	55,023	ประจวบคีรีขันธ์	8,867	พัทลุง	13,032
อุดรดิตถ์	14,867	บุรีรัมย์	44,203	จันทบุรี	6,980	สงขลา	12,326
ลำปาง	19,942	สกลนคร	37,592	สระบุรี	8,188	ยะลา	2,091
อุทัยธานี	23,690	มุกดาหาร	25,596	ปราจีนบุรี	3,700	สตูล	2,690
เชียงใหม่	11,199	หนองบัวลำภู	37,903	ตราด	10,484	พังงา	5,769
พิจิตร	14,803	ขอนแก่น	32,047	เพชรบุรี	1,770	ระนอง	4,329
แพร่	13,099	ร้อยเอ็ด	33,090	ราชบุรี	7,129	ปัตตานี	2,191
พิษณุโลก	8,337	กาฬสินธุ์	28,837	ชลบุรี	6,921	ภูเก็ต	529
ตาก	8,789	เลย	25,260	นครนายก	120		
ลำพูน	8,116	ยโสธร	19,378	ชัยนาท	2,212		
แม่ฮ่องสอน	3,094	อำนาจเจริญ	14,380				
		นครพนม	14,659				
		มหาสารคาม	10,491				
รวม	379,923		795,054		152,750		159,837

ที่มา: ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ (2547ข: 24-27)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจ – สังคม และเหตุผลของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ที่สมัครเข้าร่วมและไม่สมัครเข้าร่วม โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน
2. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างด้านเศรษฐกิจ – สังคมของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ระหว่างกลุ่มที่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนและกลุ่มที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลเสริมประกอบการกำหนดนโยบายด้านส่งเสริมการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (องค์การมหาชน) และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การกำหนดนโยบายนั้นมีความถูกต้อง และเอื้ออำนวยในการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเฉพาะผู้ถือเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก. 4 – 01 จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/2547 จำนวน 2,302 ตัวอย่าง จากศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์

นิยามศัพท์

เอกสารสิทธิแบบไม่มีเงื่อนไข หมายถึง เอกสารสิทธิในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดใดๆ แก่ผู้ได้รับ โดยผู้ได้รับเอกสารสิทธิแบบไม่มีเงื่อนไขมีกรรมสิทธิ์ที่สมบูรณ์ในที่ดิน สามารถจัดการประการใดในที่ดินนั้นก็ได้ เช่น การทำนิติกรรมเกี่ยวกับการจำหน่ายจ่ายโอนที่ดิน สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์

ค้ำประกันเงินกู้จากสถาบันการเงิน เป็นต้น เอกสารสิทธิดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายที่ดิน ได้แก่ โฉนดที่ดิน น.ส.3 และ น.ส.3ก (อรรถวรณ, 2534)

เอกสารสิทธิแบบมีเงื่อนไข หมายถึง เอกสารสิทธิในที่ดินที่มีข้อจำกัดบางประการแก่ผู้ได้รับ ซึ่งผู้ได้รับไม่มีกรรมสิทธิ์สมบูรณ์ในการจัดที่ดิน เช่น ห้ามจำหน่ายโอน ยกเว้นจะโอนให้ทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม ไม่สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้จากสถาบันการเงิน เป็นต้น เอกสารสิทธิในรูปแบบนี้จะมีการออกโดยอาศัยกฎหมายอื่น นอกจากประมวลกฎหมายที่ดิน (อรรถวรณ, 2534) ได้แก่

1. พ.ร.บ. การจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.2511 ให้อำนาจกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการจัดที่ดินในรูปแบบสร้างตนเอง เช่น น.ค.1 น.ค.2 และ น.ค.3 และกรมส่งเสริมสหกรณ์จัดที่ดินในรูปแบบสหกรณ์ เช่น ก.ส.น.3 และ ก.ส.น.5

2. พ.ร.บ. การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 ให้อำนาจแก่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ออกหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน หรือ ส.ป.ก.4-01

3. มติคณะรัฐมนตรีให้อำนาจกรมป่าไม้ในการจัดที่ดินให้แก่ผู้บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติตามโครงการสิทธิทำกิน ออกเอกสารสิทธิที่ดินในรูปแบบ ส.ท.ก.

4. เอกสารต่างๆ ที่ออกโดยอาศัยกฎหมายอื่นๆ เช่น ภ.บ.ท. ส.ค. และใบจอง เป็นต้น

โฉนดที่ดิน หมายถึง หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งออกให้ตามประมวลกฎหมายที่ดินปัจจุบัน นอกจากนี้ยังรวมถึง โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และตราจองที่ว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” ซึ่งออกให้ตามกฎหมายเก่า แต่ก็ถือว่ามีการกรรมสิทธิ์เช่นกัน ผู้เป็นเจ้าของที่ดินถือว่ามีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นอย่างสมบูรณ์ เช่น มีสิทธิใช้ประโยชน์จากที่ดิน มีสิทธิจำหน่าย มีสิทธิขัดขวางไม่ให้ผู้ใดเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (กรมที่ดิน, 2548)

น.ส.3 และ น.ส.3ก (หนังสือรับรองการทำประโยชน์) หมายถึง หนังสือรับรองจากพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว โดย น.ส.3 ออกให้แก่ผู้ครอบครองที่ดินทั่วไป

ในพื้นที่ไม่มีระวาง มีลักษณะเป็นแผ่นที่รูปลอย ไม่มีการกำหนดตำแหน่งที่ดินที่แน่นอน หรือออกในท้องที่ที่ไม่มีระวางรูปถ่ายทางอากาศ ส่วน น.ส.3ก ออกในท้องที่มีระวางรูปถ่ายทางอากาศ โดยมีการกำหนดตำแหน่งที่ดินในระวางรูปถ่ายทางอากาศ (กรมที่ดิน, 2548)

น.ค.1 น.ค.2 และ น.ค.3 หมายถึง หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินนิคมสร้างตนเอง ออกให้แก่สมาชิกนิคมสร้างตนเองที่ได้รับคัดเลือก ซึ่งจะได้รับการจัดสรรที่ดินให้ครอบครัวละไม่เกิน 50 ไร่ สำหรับ น.ค.1 ออกให้ในระยะแรกเข้าทำประโยชน์ หลังจากทำประโยชน์บนที่ดินอย่างน้อย 5 ปี ทางกรมฯ จะออก น.ค.2 ให้เป็นเอกสารที่แสดงว่าได้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินจริง แต่ไม่ได้แสดงกรรมสิทธิ์อย่างสมบูรณ์ เมื่อได้ น.ค.2 แล้วก็จะออก น.ค.3 ให้เพื่อใช้เปลี่ยนเป็นหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 และ น.ส.3ก) หรือ โฉนดที่ดินต่อไป (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2548)

ก.ส.น.3 และ ก.ส.น.5 หมายถึง หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินนิคมสหกรณ์ ออกให้แก่ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสมาชิก ซึ่งจะได้รับการจัดสรรที่ดินให้ครอบครัวละไม่เกิน 50 ไร่ โดยจะได้รับ ก.ส.น.3 ในระยะแรกเข้าทำประโยชน์ หลังจากเข้าทำประโยชน์แล้ว 5 ปี จะออก ก.ส.น.5 ให้แก่สมาชิก เพื่อใช้เปลี่ยนเป็นหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 และ น.ส.3ก) หรือ โฉนดที่ดินต่อไป (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2548)

ส.ป.ก.4-01 หมายถึง หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยจัดสรรให้ครอบครัวละไม่เกิน 50 ไร่ สำหรับประกอบเกษตรกรรม และไม่เกิน 100 ไร่ สำหรับเกษตรกรรมเลี้ยงสัตว์ใหญ่ (ส.ป.ก., 2544)

ส.ท.ก. (สิทธิทำกิน) หมายถึง เอกสารสิทธิที่กรมป่าไม้ออกให้แก่ผู้เข้าบุกรุกป่าสงวนที่เข้าทำประโยชน์จนถือว่าเป็นของตนเอง กรมป่าไม้จะจัดสรรให้ครอบครัวละไม่เกิน 15 ไร่ และไม่สามารถซื้อขายเปลี่ยนมือได้ ยกเว้นจะโอนทางมรดกเท่านั้น (คำพล, 2535)

ก.บ.ท. (ภาษีบำรุงท้องที่) หมายถึง ใบเสียภาษีที่ดินซึ่งที่ว่ากรมการอำเภอเป็นผู้ออกให้แก่ผู้เสียภาษีที่ดิน เรียกว่า ก.บ.ท.6 และจะเปลี่ยนเป็น ก.บ.ท.5 ได้เมื่อถึง ก.บ.ท.6 มา 2 ปี จากก.บ.ท.5 สามารถเปลี่ยนเป็นหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 และ น.ส.3ก) ได้ (คำพล, 2535)

ส.ค.1 (แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน) หมายถึง ใบแจ้งการครอบครองที่ดินเป็นหลักฐานว่า ผู้ครอบครองเป็นผู้แจ้งว่า ตนครอบครองที่ดินแปลงใดอยู่ (ในปัจจุบันไม่มีการแจ้ง ส.ค.1 อีกแล้ว) ส.ค.1 ไม่ใช่หนังสือแสดงสิทธิที่ดิน เพราะไม่ใช่หลักฐานที่ทางราชการออกให้ เพียงแต่เป็นการแจ้งการครอบครองที่ดินของราษฎรเท่านั้น ผู้มี ส.ค.1 สามารถนำมาขอออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (กรมที่ดิน, 2548)

น.ส.2 (ใบจอง) หมายถึง หนังสือที่ทางราชการออกให้เพื่อเป็นการแสดงความยินยอมให้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินเป็นการชั่วคราว ซึ่งใบจองนี้จะออกให้แก่ราษฎรที่ทางราชการได้จัดที่ดินให้ทำกินตามประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งทางราชการจะมีประกาศเปิดโอกาสให้จับจองเป็นคราวๆ ในแต่ละท้องที่ ที่ดินที่มีใบจองนี้จะโอนให้แก่บุคคลอื่นไม่ได้ เว้นแต่จะตกทอดทางมรดกเมื่อทำประโยชน์ตามเงื่อนไขที่กำหนดก็สามารถนำใบจองมาขอออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 และ น.ส.3ก) หรือโฉนดที่ดินได้ (กรมที่ดิน, 2548)

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วม โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. นโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน (property rights)

การใช้ทรัพยากรของผู้ผลิตและผู้บริโภคนั้นขึ้นอยู่กับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่คุ้มครองการเป็นเจ้าของในทรัพยากรนั้น ในทางเศรษฐศาสตร์กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน หมายถึง เอกสิทธิ์ที่แสดงสิทธิการเป็นเจ้าของ การได้ประโยชน์ และการจำกัดในการใช้ของทรัพยากรนั้น (สมพร, 2533)

ที่มาของกรรมสิทธิ์

ระบบกรรมสิทธิ์เป็นสัญญาประชาคม (social contract) ที่กลุ่มหรือหมู่คณะเป็นผู้กำหนดขึ้น เช่น สังคมในอดีตมีการกำหนดและเป็นที่ยอมรับในสังคมว่า ที่ดินเป็นของรัฐหรือพระมหากษัตริย์ ชาวนามีสิทธิเพียงใช้ประโยชน์จากที่ดินในการทำนาแต่ไม่มีสิทธิในการเป็นเจ้าของ ดังนั้น ระบบกรรมสิทธิ์จึงเป็นเครื่องมือทางสังคมที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง ไม่ใช่ระบบที่ได้ตามธรรมชาติ เมื่อสังคมเป็นผู้กำหนดระบบกรรมสิทธิ์ขึ้น ระบบนั้นก็ย่อมถูกสังคมปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกไปได้เช่นกัน หากระบบนั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อีกต่อไป หรือประโยชน์จากระบบนั้นลดน้อยลง ไม่คุ้มกับต้นทุนที่ต้องการใช้ในการรักษาระบบเอาไว้ สิทธิในทรัพย์สินจะยังคงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อ สังคมสร้างกลไกที่สามารถปกป้องสิทธิของผู้เป็นเจ้าของและสามารถบังคับ

บุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามหน้าที่ได้ กลไกดังกล่าวอาจเป็นกฎหมาย หรือกลไกทางสังคม เช่น อาจมีบทลงโทษเพื่อควบคุมไม่ให้ละเมิดสิทธิด้วยการขโมย หรือหากจะใช้ก็ต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าของ หรือต้องขอมจ่ายชื้อสิทธิในการใช้ อย่างกรณีการจ่ายค่าลิขสิทธิ์เพลงหรือค่าสัปดาห์ในการทำป่าไม้ หรือหากละเมิดสิทธิก็ต้องยอมชดใช้ค่าเสียหาย เป็นต้น (ปีทมาวดี, 2548: 2-3)

ประเภทของกรรมสิทธิ์

สังคมอาจมอบสิทธิในทรัพย์สินให้แก่บุคคล รัฐ หรือ ชุมชนเป็นเจ้าของก็ได้ เราสามารถแบ่งประเภทของกรรมสิทธิ์ตามความเป็นเจ้าของได้ (ปีทมาวดี, 2548: 3-4) ดังนี้

1. ระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล (private property regimes) หรือ ทรัพย์สินส่วนบุคคล ซึ่งเอกชน บุคคล หรือนิติบุคคลเป็นเจ้าของ เช่น ที่ดิน ป่าเชิงพาณิชย์ เป็นต้น

2. ระบบกรรมสิทธิ์ที่รัฐเป็นเจ้าของ (state-property regimes) หรือ ทรัพย์สินของรัฐ ซึ่งรัฐเป็นเจ้าของและควบคุมการใช้ทรัพย์สินนั้น โดยรัฐอาจให้หน่วยงานของรัฐดูแลหรือให้เอกชนเช่าทำประโยชน์ในระยะเวลาที่กำหนด เช่น สวนสาธารณะ วนอุทยาน ป่าอนุรักษ์ เขื่อนแม่จันทน์ เป็นต้น

3. ระบบกรรมสิทธิ์ร่วม (common-pool regimes) ทรัพย์สินร่วม หรือ ทรัพย์สินของชุมชน ซึ่งชุมชนหรือกลุ่มคนเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกันและจัดการการใช้ทรัพย์สินร่วมกัน เช่น ป่าชุมชน เขื่อนฝาย หนองบึงและทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ของหมู่บ้านที่ชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกันและมีกฎเกณฑ์ร่วมกันที่ชัดเจนในการจัดการปฏิบัติ

4. ระบบกรรมสิทธิ์แบบเปิดกว้าง (open access หรือ res nullius regimes) หรือ ทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ ซึ่งไม่มีใครเป็นเจ้าของควบคุมดูแล มักจะมีลักษณะสำคัญคือ ไม่สามารถแบ่งแยกการใช้ได้อย่างชัดเจน ทำให้ยากที่จะคิดกันไม่ให้คนอื่น ๆ มาใช้ ไม่มีการระบุความเป็นเจ้าของ ใครๆ ก็ใช้ได้ เช่น บรรยากาศ น้ำในแม่น้ำลำคลอง ปลาในมหาสมุทร และความหลากหลายทางชีวภาพในป่า

ระบบสิทธิในทรัพย์สินที่ต่างกันจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการใช้ทรัพยากรที่ต่างกัน ทั้งนี้ประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ชัดเจนของระบบกรรมสิทธิ์

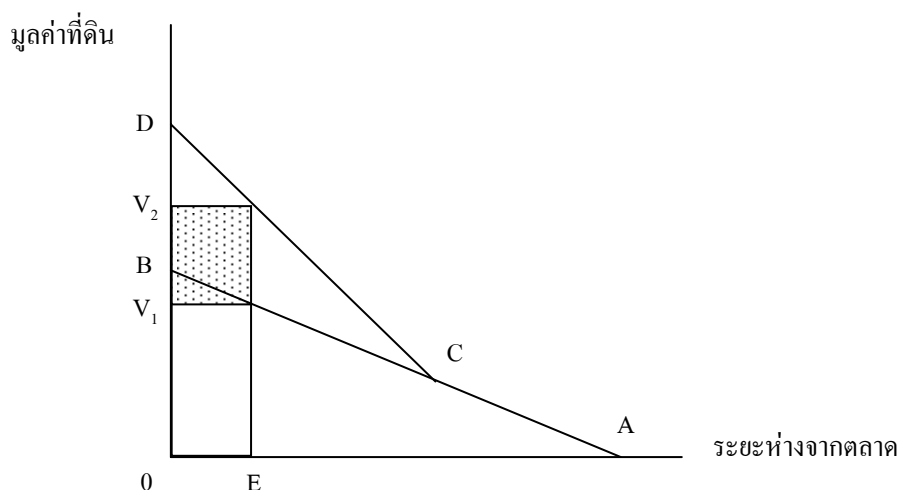
ลักษณะของระบบกรรมสิทธิ์ที่มีประสิทธิภาพ

โดยทั่วไปแล้วการมีเอกสารสิทธิในทรัพย์สินโดยสมบูรณ์จะต้องประกอบด้วยลักษณะทั้ง 4 ประการ (สมพร, 2538: 53 อ้างถึง Tietenberg, 1984: 39) ได้แก่

1. จะต้องเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในสังคม (universality) ซึ่งใช้เป็นเครื่องแสดงถึงการได้ครอบครองในสิ่งของนั้น และเป็นหลักฐานเพื่อแสดงถึงการมีเอกสิทธิในทรัพย์สินอย่างแท้จริง
2. มีสิทธิเด็ดขาด (exclusivity) ซึ่งหมายถึงว่าผลตอบแทนอันได้จากการครอบครองและการใช้ทรัพย์สินนั้น ผู้อื่นจะมาล่วงละเมิดมิได้ และผลตอบแทนที่เกิดขึ้นนั้นจะตกอยู่กับเจ้าของทรัพย์สิน
3. มีสิทธิที่จะเปลี่ยนมือหรือจ่ายโอน (transferability) ซึ่งผู้ครอบครองอยู่เดิมสามารถเปลี่ยนการครอบครองไปสู่บุคคลอื่นๆ ได้ โดยความสมัครใจ ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ในการจัดทำนิติกรรม
4. มีสิทธิในการปกป้องมิให้ผู้อื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับหรือใช้ประโยชน์ (enforceability) ซึ่งแสดงว่า การถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นย่อมเป็นที่เกิดของสิทธิในการปกป้อง เพื่อไม่ให้คนอื่นเข้ามายึดครองหรือล่วงละเมิดในทรัพย์สินนั้นได้

ทรัพย์สินใดที่ผู้มีการมสิทธิ์มีองค์ประกอบของเงื่อนไขหรือคุณสมบัติครบทั้ง 4 ประการดังกล่าว ถือว่ามีสิทธิเด็ดขาด โดยสมบูรณ์ เป็นสิทธิที่กฎหมายให้อำนาจผู้เป็นเจ้าของที่จะคิดกันไม่ให้บุคคลอื่นๆ มาล่วงละเมิดต่อทรัพย์สินนั้น การที่บุคคลมีการมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ย่อมก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพ นอกจากนี้การมีการมสิทธิ์ในทรัพย์สินทำให้สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนการเป็นเจ้าของในทรัพย์สินนั้นๆ ได้ การซื้อขายนั้นต้องอาศัยกลไกตลาดและราคา ซึ่งทำให้การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการนั้นๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น โฉนดที่ดิน เป็นเครื่องแสดงเอกสารสิทธิในที่ดิน โดยทำให้ผู้เป็นเจ้าของสามารถใช้หรือเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากที่ดิน สามารถคิดกันไม่ให้บุคคลอื่นมาใช้ทรัพย์สินนั้น โดยมิได้รับการยินยอมจากเจ้าของ สามารถแบ่งทรัพย์สินนั้นโดยการขายหรือให้คนอื่นได้ครอบครอง โฉนดที่ดินจึงเป็นเครื่องแสดงถึงการมีสิทธิเด็ดขาดในทรัพย์สินนั้นอย่างสมบูรณ์ ส่วนเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์

ในที่ดินประเภทอื่นๆ เช่น น.ส.3 ใบจอง และ ส.ป.ก.4-01 เป็นต้น แสดงถึงการมีสิทธิเด็ดขาดที่ต่ำกว่าโฉนดที่ดิน ยกตัวอย่างเช่น ใบจองเป็นหนังสือที่แสดงถึงการให้ครอบครองที่ดินโดยชั่วคราว ใบจองนี้ไม่สามารถทำนิติกรรมในการซื้อขายได้ ยกเว้นการสืบทอดโดยมรดก (สมพร, 2538: 54) ซึ่งการมีสิทธิเด็ดขาดมากขึ้นก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มมูลค่าที่ดินให้สูงขึ้น โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต แรงจูงใจนี้จะไม่ก่อให้เกิดการลงทุนในกรณีที่เป็นคนจน ดังนั้น คนจนจะสามารถลงทุนได้หากที่ดินสามารถใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้ยืมได้ (Alston and Mueller, 2002: 1)

ภาพที่ 1 มูลค่าที่ดินตามระบบกรรมสิทธิ์

ที่มา: Alston and Mueller (2002: 2)

สมมติว่ามูลค่าที่ดินนั้นพิจารณาจากมูลค่าผลผลิต ดังภาพที่ 1 มูลค่าของที่ดินที่มีลักษณะเหมือนกันจะลดลงเรื่อยๆ เมื่อระยะทางจากตลาดเพิ่มมากขึ้น โดยเส้น AB แทนมูลค่าที่ดินภายใต้ระบบกรรมสิทธิ์แบบเปิดกว้าง ณ จุด A ที่ดินอยู่ห่างไกลมากจึงไม่มีมูลค่าตลาด เช่น ที่ดินบริเวณชายแดนที่ถูกปล่อยทิ้งไว้และห่างไกลจากตลาดมากและไม่มีคนอาศัยอยู่ เป็นต้น เมื่ออยู่ใกล้ตลาดมากขึ้น มูลค่าความมีจำกัดของที่ดิน (scarcity of land value) จะเพิ่มสูงขึ้น เมื่อพิจารณามูลค่าที่ดินในระยะห่างจากตลาดที่เท่ากันแต่มีกรรมสิทธิ์แตกต่างกัน โดยให้ เส้น DC แทนมูลค่าที่ดินที่ระบบสิทธิ์ที่แน่นชัดกว่าทรัพย์สินสาธารณะ (open access) ซึ่งแทนด้วยเส้น BC จะเห็นได้ว่า ณ จุด E ที่ดินที่เป็นทรัพย์สินสาธารณะ (open access) จะมีมูลค่าที่ดินเท่ากับ $0V_1$ ซึ่งน้อยกว่าที่ดินภายใต้ระบบกรรมสิทธิ์ที่ชัดเจนกว่าทรัพย์สินสาธารณะ ซึ่งมีมูลค่าที่ดินเท่ากับ $0V_2$ ดังนั้น กรรมสิทธิ์ที่ชัดเจน

กว่าหรือสมบูรณ์กว่าจะมีมูลค่าที่ดินสูงกว่า ซึ่งมูลค่าที่ดินจะเป็นตัวสะท้อนถึงประสิทธิภาพของที่ดินที่ได้จากการผลิต โดยมูลค่าที่ดินจะสูงขึ้นแตกต่างกันขึ้นกับประเภทของระบบกรรมสิทธิ์ เพราะว่ามีผู้ถือสิทธิ์จะมีแรงจูงใจในการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินและเพิ่มมูลค่าที่ดินให้สูงขึ้นแตกต่างกัน (Alston and Mueller, 2002: 2)

สาเหตุที่เกษตรกรต้องใช้สินเชื่อ

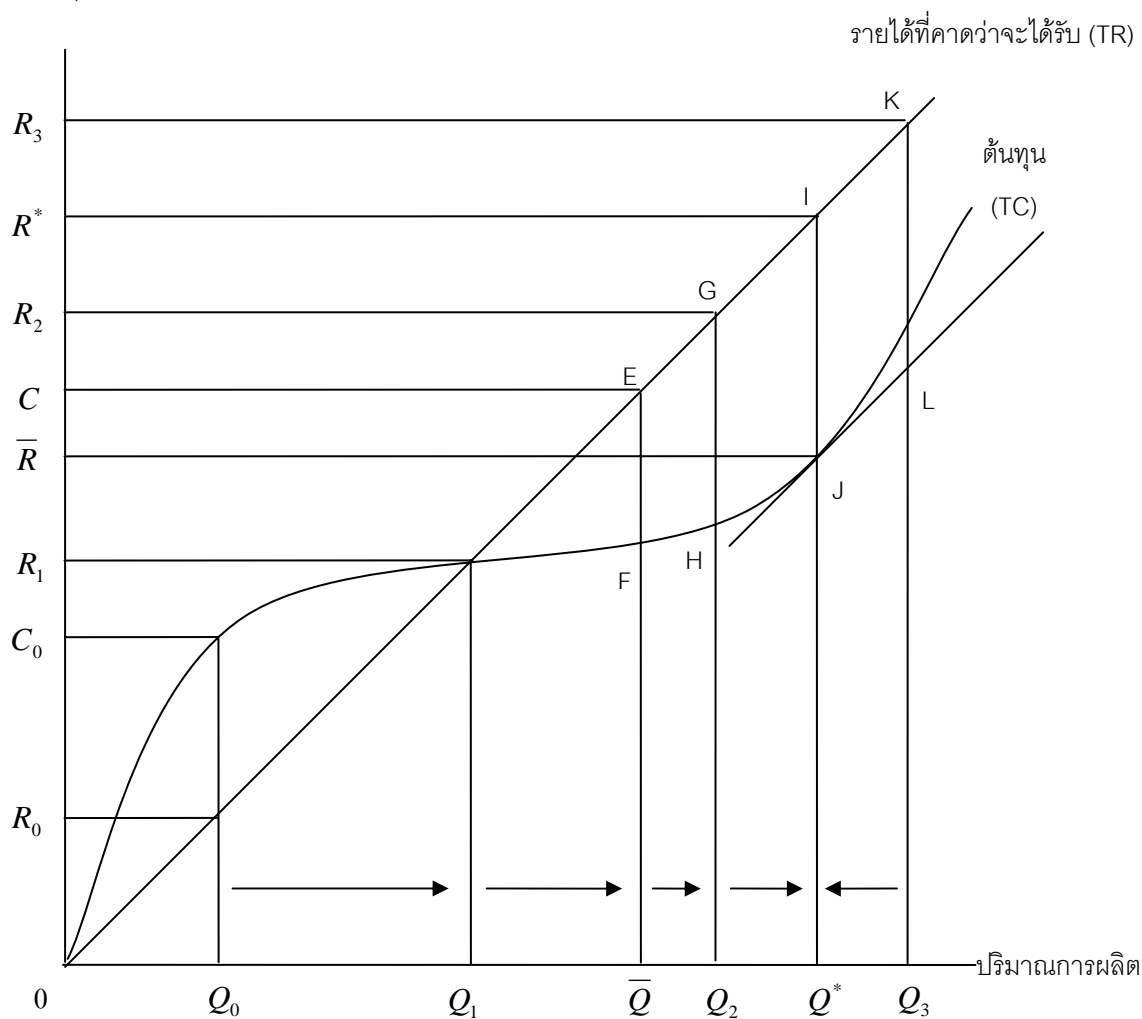
การที่เกษตรกรต้องกู้เงินไปลงทุนเพื่อการผลิตนั้นอาจมีสาเหตุมาจากทุนที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะผลิตที่จุดกำไรสูงสุดได้ ดังนั้น เกษตรกรจึงพยายามขยายการผลิต นั่นก็คือขยายการใช้ทุนเพื่อให้ได้ไปถึงจุดกำไรสูงสุด ซึ่งเกษตรกรทุกคนต่างต้องการกำไรสูงสุดด้วยกันทั้งนั้น (ขวัญใจ, 2530)

ในระยะยาวการผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดย 1) เปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตให้เป็นปัจจัยผันแปรได้ทั้งหมด 2) เปลี่ยนแปลงกำลังการผลิตและเลือกจุดผลิตที่เหมาะสมได้ สำหรับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจะเพิ่มขึ้นตามขนาดการผลิตที่มากขึ้น หากสมมติว่าราคาผลผลิตคงที่แล้ว เส้นรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจะเป็นเส้นตรงที่ลากจากจุด origin ดังภาพที่ 2 จะเห็นว่าในระยะแรกเมื่อลงทุนในการผลิตจำนวน OQ_0 เกษตรกรจะขาดทุนเท่ากับ C_0R_0 ($TC > TR$) แต่เมื่อเกษตรกรเพิ่มการผลิตมากขึ้นเป็น OQ_1 ซึ่งปริมาณการผลิต ณ OQ_1 เรียกว่าจุดคุ้มทุน ($TC = TR$) และถ้าเกษตรกรเพิ่มปริมาณการผลิตมากขึ้นอีก เกษตรกรจะมีโอกาสได้รับกำไรมากขึ้นด้วย ซึ่งภายใต้เงินทุนอันจำกัด (ไม่มีการกู้ยืม) เกษตรกรมีความสามารถขยายการผลิตได้เท่ากับ $O\bar{Q}$ แล้วเกษตรกรจะได้รับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ $O\bar{R}$ โดยกำไรเท่ากับ EF อย่างไรก็ตาม ปริมาณการผลิต ณ $O\bar{Q}$ ยังไม่ถึงจุดกำไรสูงสุด จึงควรที่เกษตรกรจะต้องขยายการผลิตต่อไปอีก โดยทุนที่จะนำมาใช้อาจจะได้อาจจากการกู้ยืม เช่น ขยายปริมาณการผลิตถึง OQ_2 (โดยจำนวน $\bar{O}Q_2$ เกิดได้จากการกู้ยืมมาลงทุนขยายการผลิต และจำนวน $O\bar{Q}$ ได้จากทุนของเกษตรกรเอง) เกษตรกรจะได้รับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับเท่ากับ OR_2 และได้กำไรเท่ากับ GH ถ้าหากเกษตรกรยังมีความสามารถที่จะกู้ยืมมาลงทุนในการผลิตจนถึงปริมาณการผลิต OQ^* แล้ว ต้นทุนการผลิตจะเท่ากับ OC และรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจะเท่ากับ OR^* ซึ่งเป็นระดับการผลิตที่เหมาะสม (optimum production) และผลตอบแทนจากการใช้ทุนซึ่งจะก่อให้เกิดกำไรสูงสุด ($MR = MC$) สำหรับการผลิตที่เลยจากจุด Q^* ไปทางขวาแล้ว ถึงแม้เกษตรกรจะกู้เงินมาลงทุนต่อไปอีก เช่น ปริมาณการผลิต OQ_3 รายได้ที่คาดว่าจะได้รับจะ

เท่ากับ OR_3 ซึ่งไม่ก่อให้เกิดกำไรสูงสุด กำไรที่จะได้รับจะได้เพียง KL ซึ่งต่ำกว่า II ณ ปริมาณการผลิต OQ^* ทั้งนี้เพราะ ($MR > MC$) ฉะนั้น เพื่อให้ได้รับกำไรสูงสุดจึงควรทำการผลิต ณ ระดับ OQ^*

รายได้ที่คาดว่าจะได้รับ

ต้นทุน

ภาพที่ 2 การใช้สินเชื่อเพื่อการผลิตจะทำให้ได้รับกำไรสูงสุด

ที่มา: ขวัญใจ (2530)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าเมื่อเงินทุนของเกษตรกรมีจำกัดแล้วการผลิตยังไม่ถึงจุดกำไรสูงสุด การใช้สินเชื่อในการผลิตจะทำให้เกษตรกรสามารถขยายการผลิตและได้รับกำไรมากขึ้นจนถึงระดับที่จะได้กำไรสูงสุด

จากเดิมเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 นั้นไม่สามารถเปลี่ยนมือหรือจ่ายโอนไปยังบุคคลอื่นได้ ทำให้เกษตรกรไม่สามารถใช้เอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 ไปเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินได้ แต่เมื่อมีการใช้นโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ทำให้เกษตรกรยากจนผู้มีแรงจูงใจในการเพิ่มมูลค่าที่ดินให้สูงขึ้น แต่ไม่มีเงินลงทุนนั้นสามารถใช้เอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินได้ ทำให้เกษตรกรมีเงินนำมาลงทุนในการผลิต ส่งผลให้มีประสิทธิภาพในการผลิตมากขึ้น และมูลค่าที่ดินเพิ่มสูงขึ้น

นโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

นโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2546 มีเป้าหมายเพื่อสร้าง โอกาสให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะคนจนผู้ถือสิทธิในสินทรัพย์ประเภทที่ดินและทรัพย์สินติดกับที่ดิน สินทรัพย์ประเภทสัญญาเช่าและสัญญาเช่าซื้อ สินทรัพย์ประเภทหนังสืออนุญาตให้ใช้ที่สาธารณะ สินทรัพย์ประเภททรัพย์สินทางปัญญา และสินทรัพย์ประเภทเครื่องจักร ให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ นำสินทรัพย์ที่ตนเองมีอยู่มาแปลงเป็นทุน โดยมีหลักการสำคัญในการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน คือ เอกสารแสดงสิทธิของสินทรัพย์แต่ละประเภทต้องเป็นเอกสารแสดงสิทธิแบบมีเงื่อนไข (conditional right on legal document) โดยรัฐสามารถกำกับและควบคุมการ โอนสิทธิ (transferable) ได้ ซึ่งสินทรัพย์แต่ละประเภทต้องมีการประเมินราคาที่เหมาะสมกับมูลค่าทางการตลาดและทางเศรษฐกิจ และสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินทรัพย์ในแต่ละประเภทด้วย โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนมีวัตถุประสงค์ (ส.ป.ท., 2547ก) ดังนี้

1. เพื่อเร่งรัดการออกเอกสารสิทธิประเภทต่างๆ ที่สามารถนำมาแปลงเป็นทุน และตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร
2. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถือเอกสารสิทธิดังกล่าว สามารถใช้เอกสารเหล่านั้นเข้าถึงแหล่งทุนได้
3. เพื่อปรับปรุงระบบการประเมินสินทรัพย์ และฐานข้อมูล
4. เพื่อให้มีระบบ และกลไกการจัดการที่ดินและสินทรัพย์อื่นๆ ให้ถูกต้อง และก่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุด

สิทธิประโยชน์ประเภทที่ดินและทรัพย์สินติดกับที่ดิน

ปัจจุบันเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท โฉนดที่ดิน น.ส.3 และ น.ส.3ก. สามารถใช้เป็นหลักประกันเงินกู้จากธนาคาร ส่วนเอกสารสิทธิในที่ดินอื่นๆ อีกหลายประเภท เช่น ส.ป.ก.4-01 น.ค.1 และ ก.ส.น.3 เป็นต้น ไม่สามารถใช้เป็นหลักประกันเงินกู้ได้ ทางภาครัฐจึงได้กำหนดแนวทางเพื่อให้เอกสารสิทธิในที่ดินดังกล่าวสามารถใช้เป็นหลักประกันสินเชื่อสถาบันการเงิน โดยให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ประเภทที่ดิน ได้แก่ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และกรมที่ดิน ทำหน้าที่ในการพัฒนาระบบข้อมูลและแผนที่ การตรวจสอบเอกสารสิทธิและติดตามการใช้ประโยชน์จากที่ดิน การเร่งรัดการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน การจัดทำคู่มือแนวทาง การดำเนินงานตามโครงการ การจัดฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร การประชาสัมพันธ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจ การจัดทำโครงการนำร่อง และการติดตามประเมินผล (ส.ป.ท., 2547ข)

การแปลงสิทธิเป็นทุนของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้วางแผนการดำเนินงานการแปลงสิทธิเป็นทุน ปี 2547 โดยทำโครงการนำร่องในพื้นที่ 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแพร่ สุโขทัย ราชบุรี ระยอง มหาสารคาม สกลนคร ชุมพร และนครศรีธรรมราช โดยมีเป้าหมายในการดำเนินการ คือ ตรวจสอบเอกสารสิทธิในที่ดินและจัดทำแผนที่ที่เป็นมาตรฐาน มีฐานข้อมูลการจัดการที่ดิน และเกษตรกรที่มีเอกสารในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 สามารถเข้าถึงแหล่งทุน 200,000 บาท ซึ่งในการดำเนินการจะแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตรวจสอบเอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 และจัดทำแผนที่ 2) ด้านการจัดอบรมเสริมความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพให้กับเกษตรกรที่ได้รับเอกสารในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 ที่ยื่นความจำนงเข้าร่วมการแปลงสิทธิเป็นทุน ประมาณ 200,000 บาท 3) ด้านการประเมินสิทธิ โดยทาง ส.ป.ก. จะทำการประเมินสิทธิในเบื้องต้น เมื่อเกษตรกรทำการยื่นขอกู้เงินกับธนาคาร ธนาคารจะเป็นผู้ประเมิน โดยมีองค์ประกอบร่วมในการพิจารณาให้สินเชื่อ ประกอบด้วย ศักยภาพของเกษตรกร ที่ดิน สิทธิบนที่ดิน แผนงานหรือโครงการ ทั้งนี้วงเงินที่จะขอจะขึ้นอยู่กับศักยภาพของเกษตรกรและแผนงานหรือโครงการเป็นสำคัญ 4) ด้านการระงับข้อพิพาท ทางส.ป.ก. จะทำการเพิกถอนสิทธิเกษตรกรที่ทำผิดนัดชำระหนี้ขั้นร้ายแรง และทำการคัดเลือกเกษตรกรรายใหม่เข้ารับสิทธิในที่ดิน และรับสภาพหนี้สินแทนเกษตรกรรายเดิม 5) ด้านความรับผิดชอบต่อหนี้สิน ส.ป.ก. จะเป็นผู้รับผิดชอบในส่วน

ของที่ดิน โดยทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทนอกศาล ส่วนเกษตรกรรายใหม่รับผิดชอบหนี้ที่เป็นการลงทุนระยะยาวที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของตน (ส.ป.ท., 2547ข: 35-36)

ในส่วนของกระบวนการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนนั้น ทางสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีขั้นตอนในการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (ส.ป.ท., 2547ค) ดังนี้

1. เกษตรกรสมัครเข้าร่วมโครงการกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)
2. ส.ป.ก. ตรวจสอบบัญชีรายชื่อเกษตรกร และเสนอรายชื่อเกษตรกรแก่ ธ.ก.ส.
3. เกษตรกรยื่นคำขอกู้พร้อมแผนการผลิต
4. ธ.ก.ส. ตรวจสอบเอกสารข้อมูลของเกษตรกร และทำการประเมินเพื่ออนุมัติสินเชื่อ โดยพิจารณาจาก ตัวเกษตรกร โครงการหรือแผนการผลิต ที่ดินและทรัพย์สินในที่ดิน หากไม่อนุมัติสินเชื่อ ธ.ก.ส. ก็จะส่งเรื่องให้ ส.ป.ก. ตรวจสอบบัญชีรายชื่อเกษตรกร แล้วนำเสนอ ธ.ก.ส. ใหม่อีกครั้ง
5. เกษตรกรดำเนินการตามแผนการผลิต โดย ส.ป.ก. และ ธ.ก.ส. ติดตามการใช้จ่ายเงินกู้และการชำระหนี้
6. หากเกษตรกรไม่ชำระหนี้ตามกำหนด โดยไม่มีเหตุอันควรผ่อนผัน ส.ป.ก. จังหวัด จะดำเนินการไกล่เกลี่ย แก้ปัญหา และจัดระบบการจัดการหนี้ ภายใน 4 เดือน

และในส่วนของกระบวนการแก้ไขปัญหาและการระงับข้อพิพาทนอกศาลของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีขั้นตอน (ส.ป.ท., 2547ง) ดังนี้

1. เมื่อ ส.ป.ก. ได้รับหนังสือแจ้งจาก ธ.ก.ส. ว่าเกษตรกรไม่ชำระหนี้โดยไม่มีเหตุอันควรผ่อนผัน ส.ป.ก. จังหวัด จะทำหนังสือแจ้งเตือนให้เกษตรกรมาชำระหนี้ โดย ส.ป.ก.จังหวัด เป็นผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกษตรกรชำระหนี้กับ ธ.ก.ส. ตามระยะเวลาที่กำหนด หากเกษตรกรชำระหนี้ตามหนังสือเตือนถือเป็นอันยุติ แต่ถ้าเกษตรกรยังไม่ชำระหนี้ให้กับ ธ.ก.ส. ทางปฏิรูปที่ดินจังหวัดจะ

ดำเนินการไต่ถามให้เกษตรกรชำระหนี้กับ ธ.ก.ส. หากเกษตรกรไม่ชำระคืน ทาง ธ.ก.ส. ก็จะพิจารณาเพิกถอนและสั่งการให้เกษตรกรผู้นั้นสิ้นสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินของ ส.ป.ก. ภายในระยะเวลา 15 วัน

2. เกษตรกรผู้ไม่ชำระหนี้มีสิทธิอุทธรณ์การสั่งให้สิ้นสิทธิภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และถ้าเกษตรกรไม่อุทธรณ์ ส.ป.ก. จังหวัด จัดที่ดินให้เกษตรกรรายใหม่ภายใน 15 วัน

3. คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (คปจ.) พิจารณาคำร้องอุทธรณ์ ใช้ระยะเวลา 30 วัน

4. ส.ป.ก. จังหวัดแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ของคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (คปจ.) ให้เกษตรกรทราบ พร้อมมีคำสั่งให้เกษตรกรออกจากที่ดินภายใน 30 วัน

4.1 กรณีเกษตรกรไม่พอใจผลการพิจารณาอุทธรณ์ของคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (คปจ.) เกษตรกรสามารถยื่นฟ้องต่อศาลปกครองได้

4.2 เกษตรกรยินยอมออกจากที่ดิน ถือเป็นอันยุติ และ ส.ป.ก.จังหวัด จัดที่ดินให้เกษตรกรรายใหม่ภายใน 15 วัน

4.3 เกษตรกรไม่ยินยอมออกจากที่ดิน ส.ป.ก. จะใช้มาตรการบังคับทางปกครอง โดยปฏิรูปที่ดินจังหวัด (ปทจ.) จะพิจารณาคัดเลือกเกษตรกรรายใหม่ และ ส.ป.ก.จังหวัด จัดหาเกษตรกรรายใหม่เข้าทำประโยชน์ในที่ดินภายใน 15 วัน และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมร่วมกับสถาบันการเงิน (ธ.ก.ส.) จัดให้เกษตรกรรายใหม่เข้าทำสัญญาแทนเกษตรกรรายเดิม

5. เมื่อ ส.ป.ก. ใช้มาตรการบังคับทางปกครองแล้ว ส.ป.ก. แจ้งต่อสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (ส.ป.ท.) เพื่อจัดหาตลาดรองต่อไป

ประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

เมื่อเกษตรกรเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนจะทำให้เกษตรกรสามารถใช้เอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 ที่มีอยู่มากำประกันเงินกู้ได้จาก ธ.ก.ส. ซึ่งจะปล่อยสินเชื่อระยะปานกลางและระยะยาว (3 ปีขึ้นไป) โดยไม่จำกัดวงเงิน และให้เวลาผ่อนใช้คินนาน ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ โดยทาง ธ.ก.ส. จะพิจารณาอนุมัติเงินกู้โดยยึดหลักความเป็นไปได้ของอาชีพที่ต้องการกู้ นอกจากนี้หากเกษตรกรต้องการอบรมอาชีพเพิ่มเติม หรือ ธ.ก.ส. เห็นว่าจำเป็น เกษตรกร จะได้รับการอบรมอาชีพใหม่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะด้าน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ เช่น ฝึกอบรม ฐาน ด้านเทคนิค วิชาการ และการจัดทำบัญชี เป็นต้น และยังมีเจ้าหน้าที่ของ ส.ป.ก. และ ธ.ก.ส. คอยช่วยแนะนำและแก้ไขปัญหาให้ (ส.ป.ก., 2548ข)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ด้านสินเชื่อ

กัลยาพร (2535) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ.2533” พบว่าเกษตรกรใช้สินเชื่อในการผลิตร้อยละ 52.97 ของสินเชื่อทั้งหมด และใช้สินเชื่อไปในการบริโภคร้อยละ 47.03 ของสินเชื่อทั้งหมด สินเชื่อที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อระยะสั้น แหล่งสินเชื่อที่สำคัญได้แก่ ผู้ให้กู้ที่ไม่เป็นสถาบันหรือเอกชน ซึ่งเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 52.63 เมื่อเทียบกับร้อยละ 43.37 จากแหล่งที่เป็นสถาบัน สำหรับผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างสินเชื่อการเกษตรกับปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อการใช้สินเชื่อนั้น ปรากฏว่าหนี้สินค้างชำระเมื่อตอนต้นปี ทรัพย์สินในการดำเนินการเกษตรของฟาร์ม และค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับสินเชื่อการเกษตร ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อการเกษตร ณ ระดับฟาร์ม ปรากฏว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อการเกษตรของครัวเรือนที่กู้ยืมใน อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ ได้แก่ รายได้สุทธิในฟาร์ม ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน หนี้สินค้างชำระเมื่อตอนต้นปีและทรัพย์สินในการดำเนินการเกษตรของฟาร์ม สำหรับผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างครัวเรือนที่กู้และครัวเรือนที่ไม่กู้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จำแนกประเภท พบว่า ปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติและมีผลให้ครัวเรือนที่กู้และไม่กู้มีความแตกต่างกัน คือ พื้นที่เพาะปลูก และหนี้สินค้างชำระเมื่อตอนต้นปี

จินตนา (2535) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการสินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์นิคมสันทราย จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ ปีการผลิต 2533/34” พบว่าสมาชิกมีความต้องการสินเชื่อการเกษตรระยะสั้นเฉลี่ยฟาร์มละ 24,010.17 บาท กู้สหกรณ์ได้เฉลี่ยฟาร์มละ 12,064.15 บาท และระยะปานกลางเฉลี่ยฟาร์มละ 104,072.57 บาท กู้จากสหกรณ์ได้เฉลี่ยฟาร์มละ 81,993.66 บาท ส่วนที่เหลือกู้จากแหล่งเงินทุนภายนอก ในด้านการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการสินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์นั้น ได้ทำการศึกษาโดยแยกเป็น 3 สมการ ซึ่งผลการวิเคราะห์มีดังนี้ คือ 1) สมการความต้องการสินเชื่อการเกษตรทั้งหมด พบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการสินเชื่อการเกษตรทั้งหมด คือ การลงทุนในการเกษตร การลงทุนนอกการเกษตร และรายจ่ายในการเกษตร 2) สมการความต้องการสินเชื่อการเกษตรระยะสั้น พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการสินเชื่อการเกษตรระยะสั้น คือ รายจ่ายในการเกษตร และ 3) สมการความต้องการสินเชื่อการเกษตรระยะปานกลาง พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการสินเชื่อการเกษตรระยะปานกลาง คือ การลงทุนในการเกษตรและการลงทุนนอกการเกษตร

ยุวดี (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรที่เป็นลูกค้าของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)” โดยเน้นศึกษาพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. และลักษณะของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว ในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 58 ครัวเรือน ซึ่งการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรได้ใช้แบบจำลองโลจิท (logit model) พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของเกษตรกร ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูกและสัดส่วนรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ของเกษตรกร ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน และอัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน สำหรับสัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด และอัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เนื้อที่เพาะปลูกและอายุของหัวหน้าครัวเรือนสามารถอธิบายการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และ 95 ตามลำดับ

จำลอง (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการสินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่สรวย จำกัด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” พบว่า ในเดือนกรกฎาคม 2538 – มิถุนายน 2539 สมาชิกกู้เงินระยะสั้นจากสหกรณ์เฉลี่ย 24,212.96 บาท และ

สมาชิกกู้เงินระยะปานกลางจากสหกรณ์เฉลี่ย 61,169.81 บาท ในด้านการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการสินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์ พบว่า รายได้จากการเกษตรและรายได้นอกการเกษตร มีความสัมพันธ์กับความต้องการสินเชื่อการเกษตรของสมาชิก ซึ่งมีค่า r เท่ากับ .5997 และ .1941 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งหมายความว่า ถ้ารายได้จากการเกษตรและรายได้นอกการเกษตรเพิ่มขึ้น 100 บาท จะมีผลทำให้สมาชิกมีความต้องการสินเชื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น 59 บาท และ 19 บาท ตามลำดับ โดยรายได้จากการเกษตรและรายได้นอกการเกษตรกับสินเชื่อการเกษตรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อาจจะเป็นเนื่องจากสมาชิกมีความมั่นใจว่า เมื่อมีรายได้เพิ่มมากขึ้นก็จะสามารถชำระหนี้เงินกู้ได้ตามกำหนด จึงทำให้กู้เงินเพิ่มมากขึ้น ค่าใช้จ่ายในการลงทุนผลิตการเกษตร มีความสัมพันธ์กับความต้องการสินเชื่อการเกษตร ซึ่งมีค่า r เท่ากับ .9459 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 หมายความว่า ค่าใช้จ่ายในการลงทุนผลิตการเกษตรเพิ่มขึ้น 100 บาท จะมีผลทำให้ความต้องการสินเชื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น 94 บาท โดยมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากการตรวจเอกสารงานวิจัยด้านสินเชื่อ พบว่า สินเชื่อส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อระยะสั้น ซึ่งใช้ไปเพื่อการผลิตและการบริโภค โดยรายได้จากการเกษตร และรายได้นอกการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการสินเชื่อ ซึ่งในการศึกษารั้งนี้จะนำปัจจัยดังกล่าวไปเป็นตัวแปรอิสระในแบบจำลอง เนื่องจากการเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนจะทำให้เกษตรกรสามารถขอสินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ได้ ดังนั้น การที่เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ก็เพราะเกษตรกรมีความต้องการสินเชื่อนั่นเอง

ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการ

อารยา (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการไร่นาสวนผสมของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง” โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรจำนวน 253 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 128 ราย และเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ 125 ราย วิธีการในการวิเคราะห์ใช้ค่า t - test ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการ ไร่นาสวนผสมของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ไม่มีความแตกต่างกันในด้านอายุ การศึกษา รายได้ การได้รับข่าวสาร และการสนับสนุนการตลาด แต่มีความแตกต่างในเรื่องพื้นที่ถือครองทำการเกษตร การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี การสนับสนุนปัจจัยการผลิตอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยการมีขนาด

พื้นที่ถือครองมากทำให้เกษตรกรมีโอกาสในการยอมรับโครงการสูง การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี เช่น การได้รับการอบรมความรู้ เป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น การได้รับแจกพันธุ์ไม้ เมื่อเกษตรกรเห็นถึงประโยชน์ที่ได้จะทำให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ

คำเนิง (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วม – ไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจรของเกษตรกรกับผู้ทำนา: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา” โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรจำนวน 160 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 80 ราย และเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ 80 ราย วิธีการในการวิเคราะห์ใช้ค่า t – test เปรียบเทียบความแตกต่างของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจรของเกษตรกรกับผู้ทำนา ไม่มีความแตกต่างกันในด้านอายุ การศึกษา แรงงานเกษตรในครัวเรือน แรงงานจ้างทางการเกษตร แรงงานช่วยทำการเกษตร แรงงานทางการเกษตรทั้งหมด ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร รายได้ในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร รายจ่ายของครัวเรือน และจำนวนหนี้สิน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องสมาชิกที่เป็นแรงงานในครัวเรือน รายได้จากการทำนา รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน ที่ระดับนัยสำคัญ .01 .001 และ .05 ตามลำดับ การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรประเภทสื่อบุคคล ความรู้ในการผลิตข้าว และการปฏิบัติตามเทคโนโลยีในการผลิตข้าวที่ระดับนัยสำคัญ .001 โดยการมีจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครัวเรือน รายได้จากการทำนา และรายได้ทั้งหมดในครัวเรือนมาก จะทำให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรที่ได้รับข่าวสารมากหรือได้รับข่าวสารน้อยจากสื่อบุคคล เช่น เพื่อนบ้านและญาติ มีผลทำให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ และการที่เกษตรกรมีความรู้มากทำให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตข้าวดีกว่า ทำให้เกิดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ของเกษตรกร

กิตติวัฒน์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอย่างถาวรในโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจของราษฎร อำเภอพบพระ จังหวัดตาก” พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชายมีอายุระหว่าง 40 – 44 ปี นับถือศาสนาพุทธ ผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการส่วนใหญ่เป็นชาวไทยและชาวม้ง แต่ผู้ที่ยังมิได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการส่วนใหญ่เป็นชาวลีซอ จำนวนสมาชิกและจำนวนครัวเรือนเฉลี่ยในครัวเรือนของกลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่มเท่ากับ 5.69 และ 6.14 คน และ 3.20 และ 3.78 คน ตามลำดับ และส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา มีที่ดินเป็นของตนเอง ขนาดที่ถือครองเฉลี่ย 21.31 และ 15.51 ไร่ ตามลำดับ สำหรับที่ดินที่นำเข้าร่วมโครงการฯ มี

ขนาดเฉลี่ย 7.50 ไร่ นอกจากนี้ความไม่พอเพียงของที่ดินทำกินและความขาดแคลนน้ำเป็นปัญหาหลักด้านการเกษตรของกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของทั้งสองกลุ่มสูงกว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนโดยมีค่าเท่ากับ 33,390.60 และ 28,505.88 บาทต่อปี 27,296.88 และ 19,976.47 บาทต่อปีตามลำดับ สำหรับการทราบความเป็นมาของโครงการผู้เป็นสมาชิกฯ ส่วนใหญ่ทราบจากเจ้าหน้าที่โครงการฯ ส่วนผู้ที่ยังมิได้เป็นสมาชิกโครงการฯ ส่วนใหญ่ทราบจากกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ระดับความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการฯ ของผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกฯ สูงกว่าผู้ที่เป็นสมาชิก ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการฯ ได้แก่ เผ่าพันธุ์ จำนวนแรงงานในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครองของครัวเรือน และระดับความคาดหวังที่จะได้รับผลประโยชน์จากโครงการฯ

ชาญวิทย์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการโรงเรียนเกษตรกร” โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร 124 ครัวเรือน ใน 5 จังหวัดที่มีอาชีพปลูกข้าวเป็นหลัก แบ่งเป็นกลุ่มที่เข้าร่วมการอบรมครบถ้วน 51 ราย และกลุ่มที่เข้าร่วมการอบรมไม่ครบถ้วน 73 ราย ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบจำลองโลจิส ผลการวิเคราะห์พบว่าการที่เกษตรกรมีผลผลิตต่อไร่มาก มีความรู้ด้านแมลงระดับดี ได้เข้าร่วมโครงการเกษตรระยะยาว จะทำให้ความน่าจะเป็นของทางเลือกในการเข้าร่วมการอบรมครบถ้วนมาก นอกจากนี้เกษตรกรที่มีรายได้สุทธินอกฟาร์มสูง จำนวนกิจกรรมที่ทำในฤดูกาลเพาะปลูกนาปีมาก และครัวเรือนเกษตรกรที่มีจำนวนคนที่ฉีดสารเคมีมากมีความน่าจะเป็นในการเข้าร่วมการอบรมครบถ้วนต่ำ ทางด้านการหาผลกระทบส่วนเพิ่มของตัวแปรอิสระแต่ละตัวพบว่า ปัจจัยที่มีผลทำให้เกษตรกรเข้าร่วมอบรมครบถ้วนมากที่สุด คือ การกำหนดให้โครงการเป็นระยะยาว

จากการตรวจเอกสารงานวิจัยด้านปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการนั้น พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการ อันได้แก่ การได้รับข่าวสาร รายได้สุทธินอกฟาร์ม และจำนวนกิจกรรมที่ทำในพื้นที่ถือครอง ซึ่งเป็นปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จะนำปัจจัยดังกล่าวไปเป็นตัวแปรอิสระในแบบจำลอง

ด้านแบบจำลองโลจิส

ไพโรจน์ (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ต้นทุน – ผลตอบแทน และปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรธรรมชาติ กรณีศึกษาตำบลวังสมบูรณ์ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัด

สระแก้ว” โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร จำนวน 60 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรที่ยอมรับการทำเกษตรธรรมชาติ 30 ราย และเกษตรกรที่ไม่ยอมรับการทำเกษตรธรรมชาติ 30 ราย วิธีการในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรกรธรรมชาติ โดยใช้แบบจำลองโลจิท (logit model) เพื่อประมาณความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรธรรมชาติที่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ระดับความรู้ในเรื่องการทำเกษตรธรรมชาติ และการให้ความสำคัญต่อสุขภาพของเกษตรกร โดยการที่เกษตรกรได้รับความรู้ในเรื่องการทำเกษตรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น จะทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในระบบการปลูกผักธรรมชาติ และการที่เกษตรกรให้ความสำคัญต่อสุขภาพของตนเองมาก จะมีผลทำให้เกษตรกรยอมรับการทำเกษตรธรรมชาติมากขึ้น

หิรัญ (2545) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการจัดการพันธุ์ข้าวของเกษตรกร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่เพาะปลูกข้าว ปีการเพาะปลูก 2543/44 ใน 3 ภาค ประกอบด้วย ภาคเหนือ (กำแพงเพชร) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กาฬสินธุ์ อุรธานี) และภาคกลาง (ชัยนาท อ่างทอง) จำนวน 241 ตัวอย่าง แบ่งเป็นเกษตรกรที่มีการจัดการพันธุ์ข้าว 132 ตัวอย่าง และเกษตรกรที่ไม่มีการจัดการพันธุ์ข้าว 109 ตัวอย่าง วิธีการในการวิเคราะห์ประกอบด้วย การใช้ค่า t-test ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของเกษตรกรของทั้งสองกลุ่ม และการใช้แบบจำลองโลจิท (logit model) ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจัดการพันธุ์ข้าวของเกษตรกร ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่มีการจัดการพันธุ์ข้าวมีการใช้ปัจจัยในการผลิตน้อยกว่าเกษตรกรที่ไม่มีการจัดการพันธุ์ข้าว ส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตต่ำลง และผลตอบแทนของเกษตรกรที่มีการจัดการพันธุ์ข้าวในภาคกลางและระดับประเทศสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางเศรษฐกิจ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดการพันธุ์ข้าวของเกษตรกรในระดับประเทศ ประกอบด้วย พื้นที่เพาะปลูก ร้อยละการเข้าฝึกอบรมของโรงเรียนเกษตรกรต่อจำนวนการฝึกอบรมทั้งหมด วิธีการเพาะปลูกข้าว ราคาข้าวที่เกษตรกรขายได้ในปีที่ผ่านมา และร้อยละของต้นทุนสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าวต่อต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมดในปีที่ผ่านมา สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดการพันธุ์ข้าวของเกษตรกรภาคกลาง ประกอบด้วย ความรู้เรื่องการเพาะปลูกข้าวของเกษตรกรซึ่งพิจารณาจากจำนวนคะแนนที่เกษตรกรตอบแบบสอบถามด้านการจัดการพันธุ์พืชและศัตรูพืช ร้อยละของต้นทุนสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าวต่อต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมดในปีที่ผ่านมา และราคาข้าวที่เกษตรกรขายได้ในปีที่ผ่านมา โดยปัจจัยทุกตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการตัดสินใจจัดการพันธุ์ข้าวของเกษตรกร

จากการตรวจเอกสารงานวิจัยด้านแบบจำลองโลจิท พบว่า งานวิจัยที่ใช้แบบจำลองโลจิท (logit model) นั้น ตัวแปรตาม (dependent variable) จะเป็นตัวแปรที่มีลักษณะเป็นตัวแปรไม่ต่อเนื่อง (discrete variable) เช่น การตัดสินใจในการจัดการพันธุ์ข้าวของเกษตรกร หรือ การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ โรงเรียนเกษตรกร เป็นต้น ซึ่งตัวแปรประเภทนี้สามารถแปลงค่าให้เป็น 0 หรือ 1 ได้ โดยที่ค่า 1 นั้นใช้กับกรณี “มี” หรือ “เกิดขึ้น” และ 0 ใช้กับกรณี “ไม่มี” หรือ “ไม่เกิดขึ้น” สำหรับการประยุกต์ใช้แบบจำลองโลจิท (logit model) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการประยุกต์ใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ โดยจะกำหนดตัวแปรตาม ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีลักษณะเป็นตัวแปรไม่ต่อเนื่อง โดยให้เท่ากับ 1 คือ แทนกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และ 0 คือ แทนกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินที่ตัดสินใจไม่เข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

ด้านทรัพยากรที่ดิน

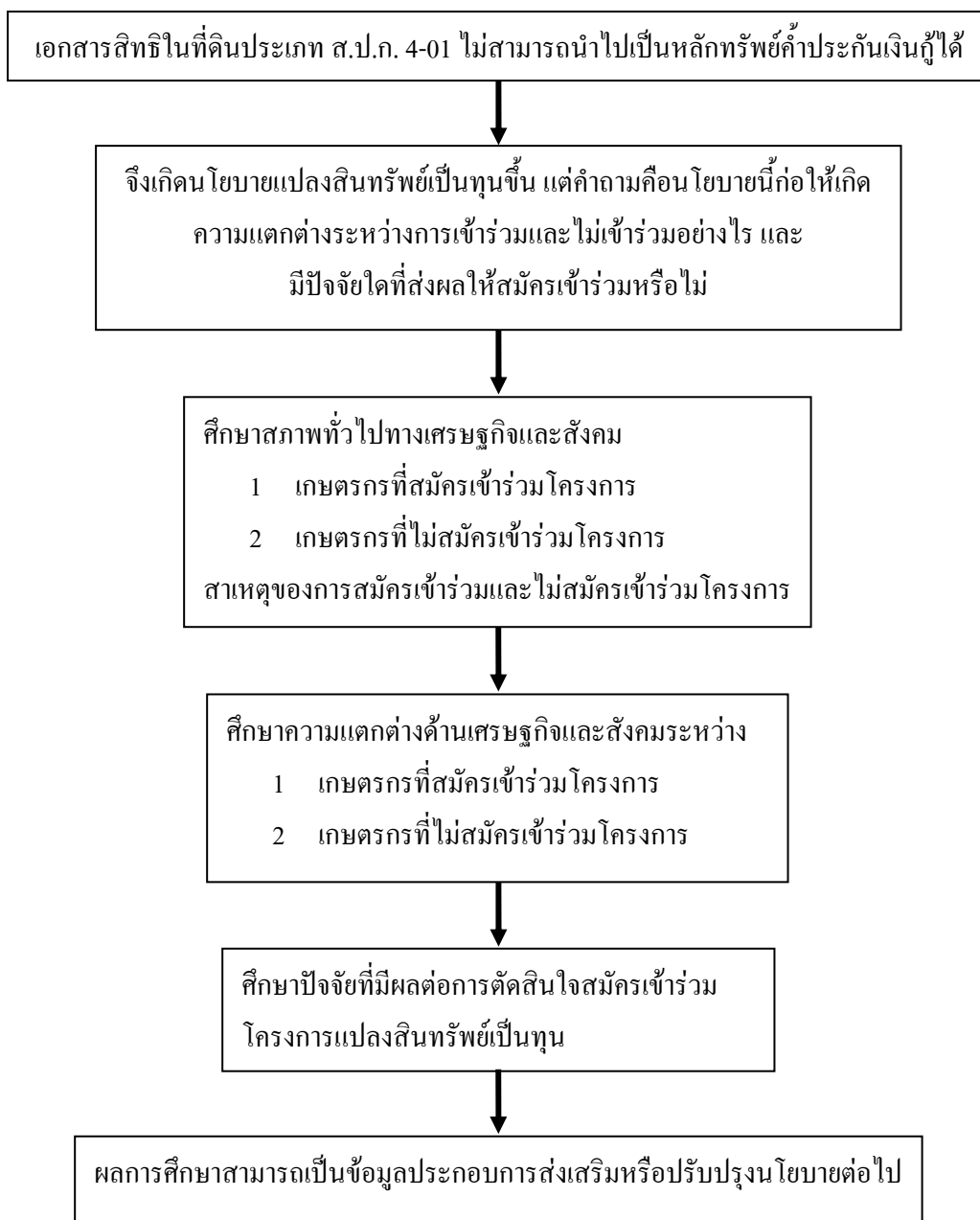
Mungkung (2002) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “Socio – economic impact of land availability and land use change on farming and rural system development in Northern Thailand” โดยได้ทำการศึกษาใน 3 พื้นที่ ได้แก่ 1) เกษตรกรไทย อำเภอเมืองและอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา 2) เกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และ 3) เกษตรกรชาวเขาเผ่าละหู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยการใช้วิธี linear programming ในการวิเคราะห์ ซึ่งผลกระทบในอนาคตของการที่เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำให้เกษตรกรไม่มีค่าใช้จ่ายในการเช่าที่ดิน และสามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อได้มากขึ้น เนื่องจากไม่มีค่าใช้จ่ายในการเช่าที่ดินส่งผลให้รายได้จากผลผลิตรายได้จากฟาร์ม และรายได้ครัวเรือนต่อแรงงานที่ใช้เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนต่อแรงงานที่ใช้เป็นตัวชี้วัดที่บ่งชี้ถึงการใช้ทรัพยากรแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผลผลิตข้าวและกระเทียมสูงขึ้น รวมทั้งปริมาณข้าวและกระเทียมที่ขายก็สูงขึ้นเช่นกัน การใช้ทรัพยากรแรงงานและน้ำลดลง และมูลค่าที่ดินจะสูงขึ้นในช่วงฤดูแล้ง ในด้านการสามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อได้มากขึ้น นั้น พบว่า เกษตรกรมีเงินมากขึ้นจะนำเงินสินเชื่อที่ได้ไปลงทุนในกิจกรรมนอกการเกษตรมากขึ้น ทำให้รายได้ครัวเรือนของเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้น

จากการตรวจเอกสารงานวิจัยด้านทรัพยากรที่ดิน สรุปได้ว่า การที่เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อได้มากขึ้น รายได้และผลผลิตเพิ่มขึ้นส่งผลให้

ปัญหาการขาดแคลนอาหารลดลง การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพ มาตรฐานการครองชีพของเกษตรกรดีขึ้น และมูลค่าที่ดินเพิ่มสูงขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด ได้มีการวางกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยเนื่องจากปัญหาที่เอกสารสิทธิในที่ดินประเภท ส.ป.ก.4-01 ไม่สามารถนำไปเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ได้ ทางรัฐบาลจึงได้มีนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนขึ้น แต่คำถามคือนโยบายนี้ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมอย่างไร และมีปัจจัยใดที่ส่งผลให้สมัครเข้าร่วมหรือไม่ โดยในขั้นแรกจะศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร จากนั้นนำตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการสมัครเข้าร่วมโครงการฯ มาทำการทดสอบโดยใช้การทดสอบไคสแควร์ และ t - test และสุดท้ายนำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการสมัครเข้าร่วมโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญมาใส่ในแบบจำลอง เพื่อทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิท ซึ่งมีขั้นตอนดังภาพที่ 2

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework)

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนและวิธีในการศึกษาครั้งนี้ วิธีการวิจัยประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ

1. ข้อมูลจากการสำรวจของโครงการ “การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของผู้เข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน” ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีประชากรเป้าหมายในกลุ่มผู้ถือครองสิทธิในพื้นที่ ส.ป.ก. ใน 66 จังหวัด และมีครัวเรือนในพื้นที่เป้าหมายประมาณ 1.5 ล้านราย โครงการได้จัดแบ่งจังหวัดในแต่ละภูมิภาคตามวิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง สำหรับการคัดเลือกจำนวนตัวอย่างพิจารณาจากความหนาแน่นของประชากรเป้าหมายในแต่ละจังหวัด ซึ่งจำนวนตัวอย่างที่ได้ทำการสำรวจในพื้นที่ ส.ป.ก. จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวนทั้งสิ้น 2,302 ตัวอย่าง แบ่งเป็นเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ 1,235 ราย และเกษตรกรที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ 1,067 ราย

2. ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายที่ดิน และข้อมูลอื่นๆ ได้จากการรวบรวมหนังสือ เอกสาร บทความ วารสารงานวิจัยต่างๆ ฯลฯ ของหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (องค์การมหาชน) ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เป็นต้น

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษที่สมัครเข้าร่วมและไม่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โดยใช้วิธีการพื้นฐานทางสถิติ เช่น การคำนวณค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ เพื่ออธิบายสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ และวัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ระหว่างกลุ่มที่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนและกลุ่มที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โดยใช้ตาราง ค่าสถิติ t – test การทดสอบไคสแควร์ (chi square) และสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไข (contingency coefficient)

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อ 3 คือ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งกรณีนี้ตัวแปรตามมีลักษณะเป็นตัวแปรทางเลือกคุณภาพ (qualitative choice) โดยใช้แบบจำลองโลจิต (logit model) ในการวิเคราะห์

การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มตัวอย่าง

การทดสอบค่า t – test เพื่อดูความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ และเกษตรกรกลุ่มที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ โดยศึกษาจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง เช่น หากค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนของเกษตรกรกลุ่มที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ และกลุ่มเกษตรกรที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อให้ทราบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่

การทดสอบไคสแควร์ (chi square)

เป็นการทดสอบหาความสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อดูว่าตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างไรมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ เช่น ความต้องการเงินทุน ความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ การมีอาชีพรอง มีความสัมพันธ์กับการเข้าสมัครร่วมโครงการฯ ของเกษตรกรหรือไม่ โดยมีสูตรดังนี้

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^k \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

กำหนดให้ χ^2 = ค่าไคสแควร์

O = จำนวนความถี่จากการสังเกต

E = จำนวนความถี่ที่คาดคะเน

i = แถวที่ ($i = 1, 2, 3, \dots, r$)

j = คอลัมน์ที่ ($j = 1, 2, 3, \dots, k$)

หาค่า E_{ij} โดยใช้สูตร

$$E = \frac{R \times K}{N}$$

กำหนดให้ R = ผลรวมของความถี่ในแถวนั้น

K = ผลรวมของความถี่ในคอลัมน์นั้น

N = ผลรวมของความถี่ทั้งหมด

เมื่อคำนวณค่าไคสแควร์แล้ว จะนำไปเปรียบเทียบกับค่าไคสแควร์ในตาราง การเปรียบเทียบจะต้องมีการกำหนดว่าจะเปรียบเทียบค่าที่มีนัยสำคัญในระดับใด และกำหนดค่าองศาความเป็นอิสระ (degree of freedom - df) โดยใช้สูตร

$$d.f. = (r - 1)(k - 1)$$

กำหนดให้ $r =$ จำนวนแถว

$k =$ จำนวนคอลัมน์

กรณีใช้ระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายความว่า เมื่อค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มากกว่าค่าในตารางแล้ว ตัวแปรในแกนตั้งและตัวแปรในแกนนอนไม่เป็นอิสระต่อกัน (มีความสัมพันธ์กัน) ในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 แต่ถ้าค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าค่าในตารางแล้ว ตัวแปรในแกนตั้งและตัวแปรในแกนนอนจะเป็นอิสระต่อกัน (ไม่มีความสัมพันธ์กัน) ในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

สัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไข (contingency coefficient)

การทดสอบไคสแควร์ทำให้ทราบว่าตัวแปรสองตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ แต่ไม่ทราบว่าตัวแปรทั้งสองตัวมีอัตราความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด ดังนั้น ในการศึกษาจะใช้สัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไข หรือสัมประสิทธิ์ C นำมาใช้วัดความแรงของความสัมพันธ์ (the strength of the relationship) ระหว่างตัวแปรสองตัวจากตารางไขว้ โดยค่า C ที่ได้จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 – 1 มีสูตรดังนี้ (พรเพ็ญ, 2538)

$$C = \sqrt{\frac{\chi^2}{n + \chi^2}}$$

กำหนดให้ $\chi^2 =$ ค่าไคสแควร์

$N =$ จำนวนตัวอย่าง

การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติก (logit regression analysis)

เป็นการประมาณค่าพยากรณ์ที่ตกอยู่ในช่วง 0 ถึง 1 อีกวิธีหนึ่ง ซึ่งข้อมูลไม่ใช้การกระจายแบบปกติจะได้ฟังก์ชันความน่าจะเป็นสะสมแบบโลจิสติก (cumulative logistic probability function) มีรูปแบบโมเดล ดังนี้

$$P_i = F(Z_i) = F(\alpha + \beta X_i) = \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} = \frac{1}{1 + e^{-(\alpha + \beta X_i)}} \dots\dots\dots(1)$$

โดยที่ e = ฐานของเน็ทเชอรอลล็อก (natural log) ซึ่งมีค่าโดยประมาณเท่ากับ 2.718

P_i = โอกาสที่จะเกิดขึ้นของเหตุการณ์ i

F = ฟังก์ชันความน่าจะเป็นสะสมแบบโลจิสติก

X_i = ตัวแปรอิสระตัวที่ i ($i = 1, 2, 3, \dots, n$)

α = ค่าคงที่

β = ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ (coefficient)

พิจารณาจากสมการ (1) ถ้าเรากำจัดทั้งสองข้างของสมการด้วย $(1 + e^{-Z_i})$ จะได้

$$(1 + e^{-Z_i}) P_i = 1$$

หารทั้งสองข้างด้วย P_i

$$1 + e^{-Z_i} = \frac{1}{P_i}$$

$$e^{-Z_i} = \frac{1 - P_i}{P_i}$$

หรือ $e^{Z_i} = \frac{P_i}{1 - P_i}$

$$\text{หา} \log \left(\frac{P_i}{1 - P_i} \right) = Z_i$$

$$\log \frac{P_i}{1 - P_i} = Z_i = \alpha + \beta X_i \dots\dots\dots(2)$$

ผลที่ได้จากการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวในแบบจำลองโลจิทโดย maximum likelihood method ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จะอยู่ในรูปของ odd ratios ระหว่างความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นของเหตุการณ์ในการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน กับความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นของเหตุการณ์ในการตัดสินใจไม่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โดยแบบจำลองสามารถเขียนในรูปสมการทั่วไปได้ ดังนี้

$$Z_i = \ln \frac{P_i}{1 - P_i} = a + b_1 X_1 + \dots + b_k X_k$$

ดังนั้น การหาผลกระทบส่วนเพิ่ม (marginal effect) ของสัมประสิทธิ์ของแต่ละตัวแปรอิสระ (X_i) ที่มีผลต่อโอกาสที่เกษตรกรสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน สามารถหาได้โดย (หิรัญ, 2545)

$$\frac{\partial P_i}{\partial X_i} = \frac{e^{Z_i}}{(1 + e^{Z_i})^2} * b_i$$

แบบจำลองที่ใช้ในการวิจัย

กำหนดตัวแปรและแบบจำลอง

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ต้องการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ มีรูปแบบจำลอง ดังนี้

$$Y = f(\text{EDUC, KNOW, SJOB, INVEST, ACTV, MONEY, NFCl, NOFCl, PAIC})$$

ตัวแปรตาม

Y = กลุ่มเกษตรกรผู้มีสิทธิสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน
แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

โดยกำหนดให้

Y = 0 แทนกลุ่มเกษตรกรที่ตัดสินใจไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ

Y = 1 แทนกลุ่มเกษตรกรที่ตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ

ตัวแปรอิสระ

EDUC = จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)

KNOW = ความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ

= 0 หมายถึง ไม่เข้าใจ

= 1 หมายถึง เข้าใจ

SJOB = การมีอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน

= 0 หมายถึง ไม่มีอาชีพรอง

= 1 หมายถึง มีอาชีพรอง

INVEST = ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน

= 0 หมายถึง ไม่ต้องการเงินทุน

= 1 หมายถึง ต้องการเงินทุน

ACTV	=	จำนวนกิจกรรมทางการเกษตรในปีเพาะปลูก 2546/2547 (กิจกรรม)
MONEY	=	ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน)
NFCI	=	รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน)
NOFCI	=	รายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตร (บาท/ครัวเรือน)
PAIC	=	จำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนในรอบ 5 ปี (กิจกรรม)

สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ดังนี้

1. จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDUC)

หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูงมีความคิดอ่านในการลงทุน หรือเพิ่มผลผลิตภาพของปัจจัยการผลิตต่างๆ ให้สูงขึ้น ความต้องการปัจจัยการผลิตและความต้องการสินเชื่อเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ดังนั้น จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

2. ความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ (KNOW)

การที่เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ มาก ทำให้เกษตรกรตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนได้มากกว่าเกษตรกรที่ไม่เข้าใจในโครงการ ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

3. การมีอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน (SJOB)

การเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ทำให้เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ ก็อาจจะทำให้เกษตรกรที่มีอาชีพรองตัดสินใจสมัครเข้าร่วมหรือไม่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนก็ได้ ดังนั้น ผลกระทบของการมีอาชีพรองต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนจึงไม่สามารถระบุได้แน่นอน

4. ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน (INVEST)

เกษตรกรที่มีความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน จะทำให้เกษตรกรตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนได้มากกว่าเกษตรกรที่ไม่มีความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน ดังนั้น ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือนจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

5. จำนวนกิจกรรมทางการเกษตรในปีเพาะปลูก 2546/2547 (ACTV)

เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรหลายแปลง มีกิจกรรมทางการเกษตรหลายอย่าง ทำให้มีรายได้ค่อนข้างสม่ำเสมอและมีความเสี่ยงน้อยกว่าเกษตรกรที่ทำกิจกรรมทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว เมื่อกิจกรรมหนึ่งขาดทุนก็ยังสามารถนำกำไรจากกิจกรรมอื่นมาลงทุนต่อได้ เกษตรกรจึงอาจมีความต้องการสินเชื่อเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ได้ ดังนั้น ผลกระทบของจำนวนกิจกรรมทางการเกษตรในปีเพาะปลูก 2546/2547 ต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนจึงไม่สามารถระบุได้แน่นอน

6. ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน (MONEY)

การที่เกษตรกรมีความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือนในปริมาณมาก ซึ่งมีผลให้ความต้องการสินเชื่อเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ดังนั้น ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

7. รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน (NFCD)

การที่เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรมาก ทำให้เกษตรกรมีความต้องการขยายการผลิต จึงมีความต้องการสินเชื่อเพิ่มขึ้น ดังนั้น รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

8. รายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตร (NOFCI)

การที่เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตรมากขึ้น อาจมีความต้องการสินเชื่อเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ดังนั้น รายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตร จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

9. จำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนในรอบ 5 ปี (PAIC)

เกษตรกรที่เข้าร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ ของชุมชน ทำให้เกษตรกรมีโอกาสได้รับข่าวสารต่างๆ มากขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ดังนั้น จำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนในรอบ 5 ปี จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

บทที่ 4

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ

ในบทนี้จะแบ่งออกเป็นสี่ส่วน ดังนี้ ส่วนแรก อธิบายถึงลักษณะสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือน ขนาดเนื้อที่ การเกษตร การถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน รายได้และรายจ่ายที่เป็นเงินสดทั้งหมดของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินและอุปกรณ์ทางการเกษตร ภาวะการกู้ยืมและการเป็นผู้ให้กู้ ความรู้เรื่องการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ความต้องการเงินทุน และความร่วมมือภายในชุมชน ครอบคลุมเนื้อหาตั้งแต่ตารางที่ 8 ถึงตารางที่ 25 และส่วนที่สองจะเป็นการศึกษาความแตกต่างด้านเศรษฐกิจ – สังคม โดยเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆ ของครัวเรือน โดยใช้การวิเคราะห์ไคสแควร์และค่าสถิติ t – test เพื่อดูความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของประชากร 2 กลุ่มตัวอย่าง ครอบคลุมเนื้อหาตั้งแต่ตารางที่ 26 ถึงตารางที่ 27 ส่วนที่สามเป็นการสรุปสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน และส่วนสุดท้ายเป็นการสรุปการศึกษาความแตกต่างด้านเศรษฐกิจ – สังคม โดยเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆ ของครัวเรือน

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

1. สภาพทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา

1.1 เพศของหัวหน้าครัวเรือน

จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 2,302 ตัวอย่าง จำแนกเป็นเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน 1,235 ตัวอย่าง และเกษตรกรที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน 1,067 ตัวอย่าง ในภาพรวมหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาเป็นเพศชายร้อยละ 67.20 เพศหญิงร้อยละ 32.80 โดยหัวหน้าครัวเรือนของกลุ่มครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเป็นเพศชายร้อยละ 69.15 เพศหญิงร้อยละ 30.85 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนของกลุ่มครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเป็นเพศชายร้อยละ 64.95 เพศหญิงร้อยละ 35.05 (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 เพศ อายุ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ
ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
เพศของหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ชาย	69.15	64.95	67.20
หญิง	30.85	35.05	32.80
อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)	50.543	50.54	50.542
พิสัย	(25-93)	(21-96)	(21-96)
ช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
อายุ 20 - 29 ปี	1.46	2.81	2.09
อายุ 30 - 39 ปี	16.60	17.15	16.85
อายุ 40 - 49 ปี	30.45	29.71	30.10
อายุ 50 - 59 ปี	32.06	23.52	28.11
อายุ 60 - 69 ปี	13.77	18.93	16.16
อายุตั้งแต่ 69 ปีขึ้นไป	5.67	7.87	6.69
ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ไม่รู้หนังสือ	3.08	6.28	4.56
เรียนรู้ด้วยตัวเอง	1.70	1.59	1.65
ต่ำกว่าภาคบังคับ	68.26	66.64	67.51
ตามภาคบังคับ	17.81	18.18	17.98
มัธยมศึกษาตอนต้น	5.43	3.47	4.52
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3.08	2.44	2.78
อาชีวะ (ปวส./ปวช.)	0.49	0.66	0.56
อุดมศึกษา	0.16	0.75	0.43

1.2 อายุของหัวหน้าครัวเรือน

ในภาพรวมหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ศึกษามีอายุระหว่าง 40 – 49 ปีมากที่สุด คือ ร้อยละ 30.10 มีอายุน้อยที่สุด คือ 21 ปี อายุมากที่สุด คือ 96 ปี และคิดเป็นอายุเฉลี่ยเท่ากับ 50.542 ปี โดยหัวหน้าครัวเรือนของครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีอายุระหว่าง 50 – 59 ปีมากที่สุด มีอายุน้อยที่สุด คือ 25 ปี อายุมากที่สุด คือ 93 ปี และคิดเป็นอายุเฉลี่ยเท่ากับ 50.543 ปี สำหรับหัวหน้าครัวเรือนของครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปีมากที่สุด คือ ร้อยละ 29.71 มีอายุน้อยที่สุด คือ 21 ปี อายุมากที่สุด คือ 96 ปี และคิดเป็นอายุเฉลี่ยเท่ากับ 50.540 ปี (ตารางที่ 8)

1.3 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนร้อยละ 91.7 มีระดับการศึกษาภาคบังคับหรือต่ำกว่าภาคบังคับ กลุ่มที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 7.86 นอกจากนี้มีเพียงร้อยละ 0.43 เท่านั้นที่ จบการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนของครัวเรือนทั้งที่สมัครเข้าร่วมและไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความคล้ายคลึงกัน (ตารางที่ 8)

1.4 อาชีพหลักและอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน

อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีอาชีพในการทำงานร้อยละ 80.84 รองลงมา ได้แก่ อาชีพการทำไร่ ร้อยละ 7.69 รับจ้างนอกภาคเกษตร ร้อยละ 5.08 และทำสวน ร้อยละ 3.52 สำหรับการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ รับจ้างในภาคเกษตร รวมถึงการประกอบอาชีพนอกการเกษตร มีเล็กน้อย ส่วนอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 19.94 รองลงมา ได้แก่ การทำไร่ ร้อยละ 18.59 การรับจ้างนอกภาคเกษตร ร้อยละ 14.86 และการรับจ้างในภาคเกษตร ร้อยละ 13.21 (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 การประกอบอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ
ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
อาชีพหลัก (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ทำสวน	3.89	3.09	3.52
ทำนา	74.66	88.00	80.84
ทำไร่	9.55	5.53	7.69
เลี้ยงสัตว์	1.70	0.66	1.22
รับจ้างในภาคเกษตร	0.24	0.09	0.17
รับจ้างนอกภาคเกษตร	8.58	1.03	5.08
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	0.81	0.94	0.87
พนักงานโรงงาน/บริษัท	0.08	0.09	0.09
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	0.49	0.47	0.48
ไม่มีอาชีพ	-	0.09	0.04
อาชีพรอง (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ทำสวน	4.37	3.75	4.08
ทำนา	7.94	5.06	6.60
ทำไร่	22.67	13.87	18.59
เลี้ยงสัตว์	11.01	14.90	12.81
ประมง	0.40	0.47	0.43
รับจ้างในภาคเกษตร	11.50	15.18	13.21
รับจ้างนอกภาคเกษตร	13.28	16.68	14.86
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	4.37	4.31	4.34
พนักงานโรงงาน/บริษัท	0.97	0.75	0.87
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2.67	1.03	1.91

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
อื่นๆ	2.43	2.25	2.35
ไม่มีอาชีพ	18.38	21.74	19.94

1.5 ขนาดของครัวเรือน ขนาดแรงงานในครัวเรือนและระดับการศึกษาของสมาชิก

ขนาดของครัวเรือนในภาพรวม พบว่า มีสมาชิกเฉลี่ย 5.15 คนต่อครัวเรือน โดยสมาชิกที่ทำงานเกษตรในครัวเรือนร้อยละ 50.10 สมาชิกที่ทำงานนอกครัวเรือนร้อยละ 37.48 สำหรับสมาชิกของครัวเรือนอีกร้อยละ 12.42 ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ จะเป็นเด็กเล็ก ผู้ที่อยู่ในวัยเรียน และคนชรา ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่มีการศึกษาดำรงหรือจบภาคบังคับคิดเป็นร้อยละ 61.55 กลุ่มที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ร้อยละ 29.63 และมีสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่รู้หนังสือถึงร้อยละ 8.83 เมื่อแยกพิจารณาแต่ละกลุ่ม พบว่า

ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีสมาชิกเฉลี่ย 5.43 คนต่อครัวเรือน มีสมาชิกที่ทำงานเกษตรในครัวเรือนร้อยละ 48.99 สมาชิกที่ทำงานนอกครัวเรือนร้อยละ 38.67 และสมาชิกอีกร้อยละ 12.34 ไม่ได้ประกอบอาชีพ

สำหรับครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีสมาชิกเฉลี่ย 4.83 คนต่อครัวเรือน สมาชิกที่ทำงานเกษตรในครัวเรือน ร้อยละ 51.35 สมาชิกที่ทำงานนอกครัวเรือน ร้อยละ 36.02 และสมาชิกอีกร้อยละ 12.63 ไม่ได้ประกอบอาชีพ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ขนาดครัวเรือน แรงงาน และระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน ในพื้นที่ปฏิรูป
ที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย (คน/ครัวเรือน)	5.43	4.83	5.15
พิสัย	(1-13)	(1-13)	(1-13)
สมาชิกที่ช่วยงานในฟาร์ม (ร้อยละ)	48.99	51.35	50.10
สมาชิกที่ช่วยงานนอกภาคเกษตร (ร้อยละ)	38.67	36.02	37.48
สมาชิกที่ไม่ประกอบอาชีพใด (ร้อยละ)	12.34	12.63	12.42
จำนวนของสมาชิกในครัวเรือนและระดับการศึกษา (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ไม่รู้หนังสือ	8.04	9.86	8.83
ต่ำกว่าภาคบังคับ	33.04	38.04	35.21
จบภาคบังคับ	26.02	26.74	26.33
มัธยมศึกษาตอนต้น	17.22	14.09	15.86
มัธยมศึกษาตอนปลาย	10.77	7.32	9.27
อาชีวะ (ปวส./ปวช.)	2.02	1.96	1.99
อุดมศึกษา	2.90	2.00	2.51

2. ขนาดเนื้อที่การเกษตร การถือครองที่ดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดิน

2.1 ขนาดเนื้อที่การเกษตร

จากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนในพื้นที่ศึกษามีขนาดเนื้อที่การเกษตรเฉลี่ย 21.09 ไร่ต่อครัวเรือน จำนวนแปลงที่ถือครองเฉลี่ย 1.90 แปลงต่อครัวเรือน โดยในกลุ่มครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีขนาดเนื้อที่การเกษตรเฉลี่ย 22.33 ไร่ต่อครัวเรือน และมีจำนวนแปลงที่ถือครองเฉลี่ย 1.93 แปลงต่อครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีขนาดเนื้อที่การเกษตรเฉลี่ย 19.65 ไร่ต่อครัวเรือน และมีจำนวนแปลงที่ถือครองเฉลี่ย 1.86 แปลงต่อครัวเรือน จะเห็นได้ว่า ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีขนาดเนื้อที่การเกษตร และจำนวนแปลงที่มากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ (ตารางที่ 11)

2.2 สภาพการถือครอง

ครัวเรือนของเกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 92.18 เป็นการเช่า ร้อยละ 1.55 และการถือครองที่ดินในลักษณะอื่นๆ (เช่น ได้รับสิทธิจากราชการให้ใช้ประโยชน์ ได้ทำฟรี ให้เช่า ให้ทำฟรี รับขายฝาก และรับจ้าง) ร้อยละ 6.27 โดยครัวเรือนทั้งกลุ่มที่สมัครเข้าร่วมและไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่จะมีที่ดินเป็นของตนเองเกินกว่าร้อยละ 90 ของเนื้อที่ถือครองทั้งหมด (ตารางที่ 11)

2.3 การได้มาของสิทธิ

การได้มาของสิทธิในที่ดินที่ถือครองส่วนใหญ่เกิดจากการรับโอนสิทธิจากราชการในฐานะทายาท คิดเป็นร้อยละ 75.76 รองลงมาได้แก่ การได้รับโอนสิทธิโดยตรงจากราชการ ร้อยละ 11.69 การซื้อขาย ร้อยละ 11.18 และการเป็นผู้เช่าช่วงมีเพียงร้อยละ 0.43 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมและไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่จะได้สิทธิในที่ดินจากการรับโอนสิทธิจากราชการในฐานะทายาท คิดเป็นร้อยละ 75.60 และร้อยละ 75.95 (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ขนาดเนื้อที่การเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดินของครัวเรือนและการได้มาของสิทธิ
ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
จำนวนแปลงที่ถือครองเฉลี่ย (แปลง/ครัวเรือน)	1.93	1.86	1.90
พิสัย	(1-6)	(1-6)	(1-6)
เนื้อที่การเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ย (ไร่/ครัวเรือน)	22.33	19.65	21.09
ลักษณะการถือครองที่ดิน (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ของตนเอง	93.40	90.66	92.18
เช่าผู้อื่น	1.05	1.99	1.47
ที่เช่าจากกรมธนารักษ์	0.14	-	0.08
ได้รับสิทธิจากราชการให้ใช้ประโยชน์	-	0.17	0.08
ได้ทำฟรี	2.41	2.51	2.45
ให้เช่า	0.32	0.40	0.35
ให้ทำฟรี	2.23	3.76	2.91
รับขายฝาก	0.14	0.06	0.10
รับจ้าง	0.32	0.46	0.38
การได้มาของสิทธิ (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
รับสิทธิโดยตรงจากราชการ	12.24	11.00	11.69
รับโอนสิทธิจากราชการในฐานะทายาท	75.60	75.95	75.76
การซื้อขาย	10.97	11.45	11.18
เป็นผู้เช่าช่วง	0.23	0.68	0.43
อื่นๆ	0.96	0.91	0.94

2.4 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

ในภาพรวมนั้น แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรของครัวเรือนส่วนใหญ่ใช้น้ำฝนอย่างเดียว ร้อยละ 77.94 รองลงมาสามอันดับแรกได้แก่ 1) บ่อ สระขุดเอง 2) บ่อ สระ อ่างน้ำสาธารณะ และ 3) น้ำชลประทาน โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ใช้น้ำฝนอย่างเดียว ร้อยละ 78.06 รองลงมาสามอันดับแรกได้แก่ 1) บ่อ สระขุดเอง 2) บ่อ สระ อ่างน้ำสาธารณะ และ 3) น้ำชลประทาน ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ใช้น้ำฝนอย่างเดียวร้อยละ 77.78 รองลงมาสามอันดับแรกได้แก่ 1) น้ำชลประทาน 2) บ่อ สระขุดเอง และ 3) บ่อ สระ อ่างน้ำสาธารณะ (ตารางที่ 12)

2.5 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นจะใช้ที่ดินเพื่อการทำนาเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.99 ทำไร่ ร้อยละ 17.38 ปลูกไม้ยืนต้น ร้อยละ 5.14 และนำไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ (ได้แก่ สวนผลไม้ ไร่นาสวนผสม ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ และทุ่งหญ้า) ร้อยละ 5.40 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 2.10 เป็นที่ว่างเปล่าไม่ได้ถูกนำมาใช้ ซึ่งสัดส่วนของการกระจายการใช้ประโยชน์ที่ดินของทั้งครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมและไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ นั้นจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน (ตารางที่ 12)

2.6 ราคาที่ดินแปลงข้างเคียง

ราคาที่ดินเป็นตัวสะท้อนถึงมูลค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งจากการสอบถามราคาที่ดินของแปลงข้างเคียงที่เป็นเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 เช่นเดียวกัน พบว่า ราคาที่ดินแปลงข้างเคียงของครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีราคาเฉลี่ยเท่ากับ 22,389 บาทต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าของครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ที่มีราคาเฉลี่ยเท่ากับ 21,522 บาทต่อไร่ และในภาพรวมของครัวเรือนทั้งที่สมัครเข้าร่วมและไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีราคาที่ดินแปลงข้างเคียงเฉลี่ย 22,004 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของครัวเรือน และราคาที่ดิน
แปลงข้างเคียง ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
น้ำชลประทาน	4.51	6.38	5.34
น้ำฝนอย่างเดียว	78.06	77.78	77.94
แหล่งน้ำธรรมชาติ	4.32	4.84	4.55
บ่อ สระ ขุดเอง	7.10	5.53	6.40
บ่อ สระ อ่างน้ำสาธารณะ	5.92	5.47	5.72
อื่นๆ	0.09	-	0.05
ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ที่นา	68.05	72.42	69.99
ที่ไร่	19.16	15.16	17.38
ที่สวนผลไม้	2.78	1.77	2.33
ที่ปลูกไม้ยืนต้น	5.01	5.30	5.14
ที่ไร่นาสวนผสม	1.37	1.60	1.47
ที่ปลูกผัก	0.82	0.97	0.89
ที่เลี้ยงสัตว์	0.64	0.28	0.48
ทุ่งหญ้า	0.23	0.23	0.23
ที่ว่างเปล่า	1.96	2.28	2.10
ราคาที่ดินแปลงข้างเคียงเฉลี่ย (บาท/ไร่)	22,389	21,522	22,004

3. รายได้และรายจ่ายที่เป็นเงินสดทั้งหมดของครัวเรือน ปีการผลิต 2546/47

3.1 รายได้และรายจ่ายเงินสดจากกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรในฟาร์ม

รายได้เงินสดจากการเกษตรในครัวเรือน พบว่าครัวเรือนในพื้นที่ศึกษามีรายได้เงินสดจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 58,634 บาทต่อครัวเรือน โดยร้อยละ 75.33 เป็นรายได้จากการผลิตพืช ซึ่งรายได้ที่สำคัญมาจากการปลูกข้าว ยางพารา และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ดูรายละเอียดในตารางผนวกที่ 1) รายได้จากปศุสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 24.00 ซึ่งส่วนมากมาจากการเลี้ยงวัวเนื้อ ที่เหลือเป็นรายได้จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินสดจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 67,568 บาทต่อครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินสดจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 48,292 บาทต่อครัวเรือน

รายจ่ายเงินสดจากการเกษตรในครัวเรือน พบว่าครัวเรือนในพื้นที่ศึกษามีรายจ่ายเงินสดจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 17,879 บาทต่อครัวเรือน โดยร้อยละ 95.14 เป็นรายจ่ายจากการผลิตพืช ซึ่งรายจ่ายที่สำคัญมาจากการปลูกข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และยางพารา (ดูรายละเอียดในตารางผนวกที่ 2) รายจ่ายจากปศุสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 4.74 ซึ่งส่วนมากมาจากการเลี้ยงหมู ที่เหลือเป็นรายจ่ายจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายจ่ายเงินสดจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 20,039 บาทต่อครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายจ่ายเงินสดจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 15,381 บาทต่อครัวเรือน

ในภาพรวมครัวเรือนในพื้นที่ศึกษามีรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 40,755 บาทต่อครัวเรือน โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 47,529 บาทต่อครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 32,911 บาทต่อครัวเรือน เมื่อพิจารณารายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนต่อไร่ พบว่า ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินสดสุทธิเฉลี่ย 2,128 บาทต่อไร่ และครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินสดสุทธิเฉลี่ย 1,675 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 รายได้และรายจ่ายเงินสดจากการเกษตรในครัวเรือน ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน
จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
ขนาดเนื้อที่การเกษตร (ไร่/ครัวเรือน)	22.33	19.65	21.09
รายได้เงินสดจากการเกษตรในครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน)	67,568 (100.00)	48,292 (100.00)	58,634 (100.00)
รายได้จากพืช	49,842 (73.77)	37,605 (77.87)	44,171 (75.33)
รายได้จากปศุสัตว์	17,030 (25.20)	10,644 (22.04)	14,070 (24.00)
รายได้จากสัตว์น้ำ	696 (1.03)	43 (0.09)	393 (0.67)
รายจ่ายเงินสดจากการเกษตรในครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน)	20,039 (100.00)	15,381 (100.00)	17,879 (100.00)
รายจ่ายจากพืช	18,898 (94.31)	14,826 (96.39)	17,009 (95.14)
รายจ่ายจากปศุสัตว์	1,109 (5.53)	544 (3.54)	847 (4.74)
รายจ่ายจากสัตว์น้ำ	32 (0.16)	11 (0.07)	23 (0.13)
รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน (บาท/ ครัวเรือน)	47,529	32,911	40,755
รายได้สุทธิเงินสดสุทธิฯ (บาท/ไร่)	2,128	1,675	1,932

ที่มา: ตารางผนวกที่ 1 และ 2

3.2 รายได้และรายจ่ายเงินสดจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตร

กิจกรรมการเกษตรนอกครัวเรือน ได้แก่ การนำอุปกรณ์การเกษตรไปรับจ้าง รับจ้างแรงงานในภาคการเกษตร และการซ่อมอุปกรณ์เกษตร ในส่วนของกิจกรรมนอกการเกษตร ได้แก่ การจ้างแรงงานนอกภาคเกษตร การค้าขาย การประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน เงินเดือน การเลี้ยงโชค และลูก ญาติส่งเงินมาให้ ในภาพรวมพบว่า ครัวเรือนมีรายได้เงินสดนอกฟาร์มเฉลี่ย 37,451 บาทต่อครัวเรือน โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากกิจกรรมนอกการเกษตรถึงร้อยละ 95.49 ซึ่งในครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินสดนอกฟาร์มเฉลี่ย 40,912 บาทต่อครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินสดนอกฟาร์มเฉลี่ย 33,445 บาทต่อครัวเรือน

สำหรับรายจ่ายเงินสดจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตร พบว่าครัวเรือนมีรายจ่ายเงินสดจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตรเฉลี่ย 8,588 บาทต่อครัวเรือน โดยร้อยละ 98.68 เป็นรายจ่ายนอกการเกษตร ซึ่งในครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายจ่ายเงินสดจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตรเฉลี่ย 9,081 บาทต่อครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายจ่ายเงินสดจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตรเฉลี่ย 8,018 บาทต่อครัวเรือน

เมื่อนำรายจ่ายเงินสดหักด้วยรายได้เงินสดก็จะได้รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตร ในภาพรวมครัวเรือนในพื้นที่ศึกษามีรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตรเฉลี่ย 28,863 บาทต่อครัวเรือน ในจำนวนนี้ร้อยละ 94.54 เป็นรายได้จากนอกการเกษตร โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตรเฉลี่ย 31,831 บาทต่อครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตรเฉลี่ย 25,427 บาทต่อครัวเรือน (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 รายได้และรายจ่ายเงินสดจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตร
ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
รายได้เงินสดนอกฟาร์ม (บาท/ครัวเรือน)	40,912	33,445	37,451
	(100.00)	(100.00)	(100.00)
รายได้จากการเกษตรนอกครัวเรือน	2,068	1,252	1,690
	(5.05)	(3.74)	(4.51)
รายได้้นอกการเกษตร	38,844	32,193	35,761
	(94.95)	(96.26)	(95.49)
รายจ่ายเงินสดการเกษตรนอกครัวเรือนและนอก การเกษตร (บาท/ครัวเรือน)	9,081	8,018	8,588
	(100.00)	(100.00)	(100.00)
รายจ่ายจากการเกษตรนอกครัวเรือน	179	36	113
	(1.97)	(0.45)	(1.32)
รายจ่ายนอการเกษตร	8,902	7,982	8,475
	(98.03)	(99.55)	(98.68)
รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอก การเกษตร (บาท/ครัวเรือน)	31,831	25,427	28,863
	(100.00)	(100.00)	(100.00)
รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรนอกครัวเรือน	1,889	1,216	1,577
	(5.93)	(4.78)	(5.46)
รายได้เงินสดสุทธิจากนอการเกษตร	29,942	24,211	27,286
	(94.07)	(95.22)	(94.54)

ที่มา: ตารางผนวกที่ 3

3.3 รายได้สุทธิของครัวเรือนและรายได้ต่อบุคคล

รายได้สุทธิของครัวเรือนได้จากการรวมรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน และรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตร ทั้งนี้พบว่าครัวเรือนมีรายได้เงินสดสุทธิเฉลี่ย 69,618 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งร้อยละ 58.54 เป็นรายได้จากการเกษตรในครัวเรือน และร้อยละ 41.46 เป็นรายได้จากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตร โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินสดสุทธิเฉลี่ย 79,360 บาทต่อครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินสดสุทธิเฉลี่ย 58,338 บาทต่อครัวเรือน

สำหรับรายได้ต่อคน พบว่า ครัวเรือนมีรายได้ต่อคนเฉลี่ย 13,518 บาท โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้ต่อคนเฉลี่ย 14,615 บาท ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ที่มีรายได้ต่อคนเฉลี่ย 12,078 บาท (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 รายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
รายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน)	79,360	58,338	69,618
	(100.00)	(100.00)	(100.00)
รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน	47,529	32,911	40,755
	(59.89)	(56.41)	(58.54)
รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรนอกครัวเรือนและ นอกการเกษตร	31,831	25,427	28,863
	(40.11)	(43.59)	(41.46)
จำนวนสมาชิกเฉลี่ยในครัวเรือน	5.43	4.83	5.15
รายได้เงินสดสุทธิต่อคน (บาท)	14,615	12,078	13,518

3.4 รายจ่ายในการบริโภคนและอุปโภคและการออมของครัวเรือน

ในภาพรวมครัวเรือนมีรายจ่ายในการบริโภคนและอุปโภคเฉลี่ย 52,297 บาทต่อครัวเรือน ในจำนวนนี้ร้อยละ 52.14 เป็นค่าอาหาร และร้อยละ 47.86 เป็นรายจ่ายอื่นๆ โดยรายจ่ายส่วนใหญ่ในส่วนนี้เป็นรายจ่ายเพื่อการศึกษา (ดูรายละเอียดในตารางผนวกที่ 4) ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายจ่ายในการบริโภคนและอุปโภคเฉลี่ย 52,690 บาทต่อครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายจ่ายในการบริโภคนและอุปโภคเฉลี่ย 51,842 บาทต่อครัวเรือน (ตารางที่ 16)

เมื่อนำรายจ่ายในการบริโภคนและอุปโภคไปหักออกจากรายได้เงินอุดหนุนของครัวเรือน จะได้การออมของครัวเรือน ทั้งนี้พบว่า ครัวเรือนมีการออมเฉลี่ย 17,321 บาทต่อครัวเรือน โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีการออมเฉลี่ย 26,670 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ที่มีการออมเฉลี่ยเพียง 6,496 บาทต่อครัวเรือนเท่านั้น

ตารางที่ 16 รายจ่ายในการบริโภคนและอุปโภค และการออมเบื้องต้นของครัวเรือน ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุกกลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
รายจ่ายในการบริโภคนและอุปโภค (บาท/ครัวเรือน)	52,690	51,842	52,297
อาหาร	26,784	27,827	27,267
อื่นๆ	25,906	24,015	25,030
รายได้เงินอุดหนุนของครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน)	79,360	58,338	69,618
การออมเบื้องต้นของครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน)	26,670	6,496	17,321

ที่มา: ตารางผนวกที่ 4

4. ทรัพย์สินและอุปกรณ์ทางการเกษตรของครัวเรือน

มูลค่าทรัพย์สินและอุปกรณ์ทางการเกษตรที่นำมาคำนวณเป็นมูลค่าปัจจุบันของทรัพย์สินนั้นๆ โดยไม่ได้นับรวมมูลค่าของที่ดินเข้าไว้ด้วยเนื่องจากที่ดินที่ครัวเรือนเกษตรได้ใช้ทำประโยชน์เป็นที่ดินของรัฐที่ได้อนุญาตให้เกษตรกรได้เข้าทำประโยชน์ ซึ่งในที่นี้ได้แบ่งกลุ่มของทรัพย์สินและอุปกรณ์ทางการเกษตรออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) โรงเรือนและยุ้งฉาง ซึ่งประกอบด้วย โรงเรือน ยุ้งฉาง คอกสัตว์ และโรงสีข้าว 2) เครื่องจักรและเครื่องมือการเกษตร ได้แก่ รถไถ รถอีแต่นและรถลากพ่วง เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา เครื่องรีดนม เครื่องรีดยาง เครื่องตัดหญ้า เครื่องนวดขาง รถสีข้าว และรถนวดข้าว 3) รถบรรทุก และรถจักรยานยนต์ ได้แก่ รถบรรทุก รถจักรยานยนต์รถยนต์ และรถสามล้อ และ 4) อื่นๆ ได้แก่ พ้อพันธุ์และแม่พันธุ์ แท็งค์น้ำ และโอ่งน้ำ ในภาพรวมพบว่าครัวเรือนมีมูลค่าของทรัพย์สินและอุปกรณ์ทางการเกษตรโดยรวม 102,879 บาทต่อครัวเรือน โดยทรัพย์สินที่มีสัดส่วนสูงสุด คือ รถบรรทุก และรถจักรยานยนต์ คิดเป็นร้อยละ 48.42 รองลงมาได้แก่ เครื่องจักรและเครื่องมือการเกษตร ร้อยละ 32.79 โรงเรือนและยุ้งฉาง ร้อยละ 10.58 และอื่นๆ ร้อยละ 8.20 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีมูลค่าของทรัพย์สินและอุปกรณ์ทางการเกษตร 111,400 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งมากกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ที่มีมูลค่าของทรัพย์สินและอุปกรณ์ทางการเกษตร 93,018 บาทต่อครัวเรือน (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 มูลค่าทรัพย์สินและอุปกรณ์การเกษตรของครัวเรือน ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน
จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
มูลค่าทรัพย์สินเฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน)	111,400	93,018	102,879
	(100.00)	(100.00)	(100.00)
โรงเรือน และขุ้ฉาง	12,214	9,356	10,889
	(10.96)	(10.06)	(10.58)
เครื่องจักรและเครื่องมือการเกษตร	37,862	28,959	33,735
	(33.99)	(31.13)	(32.79)
รถบรรทุก และรถจักรยานยนต์	53,008	46,126	49,818
	(47.58)	(49.59)	(48.42)
อื่นๆ	8,316	8,577	8,437
	(7.46)	(9.22)	(8.20)

5. ภาวะการกักขังเงิน และการเป็นผู้ให้กู้ของครัวเรือน ปีการผลิต 2546/47

5.1 ภาวะการกักขังเงินของครัวเรือน

5.1.1 การกักขังเงินของครัวเรือน แหล่งเงินกู้ และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้

จากจำนวนครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ 2,302 ครัวเรือน มีจำนวนครัวเรือนที่กักขังเงิน 1,712 ราย คิดเป็นร้อยละ 74.37 มีจำนวนสัญญาเงินกู้ 1.85 สัญญาต่อครัวเรือน และมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 50,625 บาทต่อครัวเรือน โดยแหล่งเงินกู้ของครัวเรือนมีทั้งที่เป็นสถาบันการเงินและนอกสถาบันการเงิน ในส่วนของสถาบันการเงินคิดเป็นร้อยละ 88.48 แหล่งเงินกู้ที่สำคัญในกลุ่มนี้ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และกองทุนหมู่บ้าน มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7.27 ต่อปี ส่วนแหล่งเงินกู้นอกสถาบันการเงินนั้นคิดเป็นร้อยละ 11.52 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมจากญาติพี่น้อง และนายทุนเงินกู้ มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 9.26 ต่อปี ในด้านสัญญาเงินกู้ส่วนมากเป็นเงินกู้ระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 82.64 และระยะยาว 3 ปีขึ้นไป ร้อยละ 13.98 และสินเชื่อที่ได้รับเป็นสินเชื่อเงินสด ร้อยละ 98.80 (ตารางที่ 18)

5.1.2 วัตถุประสงค์ของการกักขังและหลักประกันเงินกู้

ในภาพรวมพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่กักขังเงินเพื่อนำไปซื้อปัจจัยการผลิต คิดเป็นร้อยละ 70.83 ซึ่งสอดคล้องกับระยะเวลาของสัญญาเงินกู้ที่เป็นระยะสั้น รองลงมาที่สำคัญคือ เป็นค่าใช้จ่ายทั่วไปในครัวเรือน ร้อยละ 14.61 ด้านหลักประกันเงินกู้นั้นมีการค้ำประกันโดยใช้กลุ่มค้ำประกันเป็นส่วนมาก คิดเป็นร้อยละ 49.97 รองลงมาสามลำดับแรกได้แก่ บุคคลค้ำประกัน ร้อยละ 26.20 ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ร้อยละ 16.35 และไม่มีหลักประกัน ร้อยละ 6.66 ในส่วนของการชำระหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ ร้อยละ 68.69 มีครัวเรือนชำระตรงเวลา ร้อยละ 21.18 และครัวเรือนที่ค้างชำระ ร้อยละ 10.13 โดยสาเหตุที่ค้างชำระที่สำคัญได้แก่ ได้รับการพักชำระหนี้ ไม่มีเงินชำระคืน และรอขายผลผลิต (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 18 ภาวะการกู้ยืม แหล่งเงินกู้ ประเภทสัญญา และอัตราดอกเบี้ยของครัวเรือนในพื้นที่
ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
ภาวะการกู้ยืมของครัวเรือน (ร้อยละ)	952	760	1,712
จำนวนเงินที่กู้ยืมเฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน)	77.09	71.23	74.37
จำนวนสัญญาเงินกู้ (สัญญา/ราย)	54,384	45,916	50,625
สัญญาเงินกู้ตามแหล่งเงินกู้ (ร้อยละ)	1.89	1.80	1.85
สถาบันการเงิน	100.00	100.00	100.00
- ธกส.	89.49	87.14	88.48
- ธ.พาณิชย์	39.13	38.13	38.70
- ธ.ออมสิน	0.22	0.44	0.32
- ธ.อาคารสงเคราะห์	0.89	0.51	0.73
- สหกรณ์	0.44	0.37	0.41
- บริษัทเงินทุน	8.23	6.14	7.32
- กลุ่มออมทรัพย์	0.22	0.51	0.35
- กองทุนหมู่บ้าน	5.73	5.92	5.81
นอกสถาบันการเงิน	34.63	35.14	34.85
- ญาติพี่น้อง	10.51	12.86	11.52
- เพื่อนบ้าน	2.28	4.46	3.22
- เจ้าของที่ดิน	0.72	1.10	0.88
- นายทุนเงินกู้	0.06	0.15	0.09
- เล่นแชร์	2.39	2.63	2.49
- อื่นๆ	0.22	0.29	0.25
	4.84	4.24	4.58

ตารางที่ 18 (ต่อ)

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
อัตราดอกเบี้ยต่อปี (ร้อยละ)			
สถาบันการเงิน	7.39 (0-12)	7.09 (0-10)	7.27 (0-12)
นอกสถาบันการเงิน	10.16 (0-60)	8.29 (0-60)	9.26 (0-60)
ประเภทสัญญาเงินกู้แบ่งตามระยะเวลา (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี	81.49	84.15	82.64
ระยะปานกลางไม่เกิน 3 ปี	3.50	3.21	3.38
ระยะยาว 3 ปีขึ้นไป	15.01	12.64	13.98
ประเภทสินเชื่อกับสัญญาเงินกู้ (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
เงินสด	98.94	98.61	98.80
สิ่งของ	1.06	1.39	1.20

ตารางที่ 19 วัตถุประสงค์การกู้ยืมเงิน หลักประกันเงินกู้ การชำระหนี้คืนของครัวเรือนในพื้นที่
ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
วัตถุประสงค์การกู้ยืม (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ซื้อปัจจัยการผลิต	70.54	71.22	70.83
ซื้อเครื่องจักรกลการเกษตร	3.22	1.83	2.62
ซื้อที่ดินเพื่อการเกษตร	0.33	0.66	0.47
ซื้อที่ดินนอกการเกษตร	0.06	0.15	0.09
ลงทุนในกิจกรรมการค้า	1.39	2.12	1.70
ลงทุนในอุตสาหกรรมครัวเรือน	1.72	2.26	1.96

ตารางที่ 19 (ต่อ)

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
ปรับปรุงที่อยู่อาศัย/โรงเรียน	0.78	1.53	1.10
ใช้หนี้สินเดิม	2.06	2.05	2.05
พิธีกรรมต่างๆ	0.22	0.44	0.32
ค่าเล่าเรียน	2.17	1.90	2.05
ค่ารักษาพยาบาล	0.39	0.73	0.54
ค่าใช้จ่ายทั่วไปในครัวเรือน	15.18	13.88	14.61
อื่นๆ	1.95	1.24	1.64
หลักประกันเงินกู้ตามสัญญาเงินกู้ (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง	16.01	16.80	16.35
บุคคลค้ำประกัน	24.57	28.34	26.20
กลุ่มค้ำประกัน	53.31	45.58	49.97
หลักทรัพย์สินค้ำประกัน	0.61	0.73	0.66
ไม่มีหลักประกัน	5.34	8.40	6.66
อื่นๆ	0.17	0.15	0.16
การชำระคืนตามสัญญา (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ยังไม่ถึงกำหนด	68.43	69.03	68.69
ชำระตรงเวลา	20.34	22.28	21.18
ค้างชำระ	11.23	8.69	10.13
สาเหตุที่ค้างชำระ (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
รอขายผลผลิตก่อน	10.89	12.61	11.53
นำรายได้ไปใช้ทางอื่นๆ	1.49	1.68	1.56
เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้	62.38	38.66	53.58
ไม่มีเงินชำระคืน	24.26	47.06	32.71
อื่นๆ	0.99	-	0.62

5.2 การเป็นผู้ให้กู้ของครัวเรือน

5.2.1 การเป็นผู้ให้กู้ยืม ประเภทลูกหนี้ และวัตถุประสงค์การกู้ยืม

จากจำนวนครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ 2,302 ครัวเรือน มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นผู้ให้กู้เงินเพียง 13 ราย หรือร้อยละ 0.56 โดยลูกหนี้ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้อง ร้อยละ 66.67 รองลงมา ได้แก่ เพื่อนบ้าน ร้อยละ 26.67 ที่เหลือเป็นคนรู้จัก โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการกู้ คือ เพื่อนำไปซื้อปัจจัยในการผลิต ร้อยละ 53.53 นำไปใช้เป็นค่ารักษาพยาบาล ร้อยละ 20.00 นำไปใช้หนี้สินเดิม ร้อยละ 13.33 นำไปลงทุนในอุตสาหกรรมในครัวเรือนและค่าใช้จ่ายทั่วไปในครัวเรือนอย่างละร้อยละ 6.67 เมื่อแยกพิจารณาครัวเรือนแต่ละกลุ่มพบว่า ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นผู้ให้กู้เงินเพียง 4 ราย หรือร้อยละ 0.32 โดยลูกหนี้ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้อง ร้อยละ 75 ที่เหลือเป็นเพื่อนบ้าน ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำไปใช้หนี้สินเดิม ร้อยละ 50 นำไปซื้อปัจจัยการผลิตและค่าใช้จ่ายทั่วไปในครัวเรือนอย่างละร้อยละ 25 สำหรับครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นผู้ให้กู้เงินเพียง 9 ราย หรือร้อยละ 0.84 โดยลูกหนี้ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้อง ร้อยละ 63.64 เพื่อนบ้าน ร้อยละ 27.27 และคนรู้จัก ร้อยละ 9.09 ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อนำไปซื้อปัจจัยในการผลิต ร้อยละ 63.64 ใช้เป็นค่ารักษาพยาบาล ร้อยละ 27.27 และลงทุนในอุตสาหกรรมครัวเรือน ร้อยละ 9.09 (ตารางที่ 20)

5.2.2 จำนวนเงินที่ผู้ อัตราดอกเบี้ย ระยะเวลาของการให้กู้ยืม และหลักประกัน

ในภาพรวม พบว่า จำนวนเงินกู้ที่ได้ให้ผู้อื่นกู้ยืมเฉลี่ย 15,154 บาทต่อครัวเรือน และมีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 13.82 ต่อปี เงินที่ผู้กู้ยืมส่วนมากเป็นการให้กู้ยืมในระยะสั้นร้อยละ 86.67 ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกันในการกู้ คิดเป็นร้อยละ 66.67 ใช้บุคคลค้ำประกัน ร้อยละ 20 และใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ร้อยละ 13.33 ในด้านการชำระหนี้มีที่ค้างชำระร้อยละ 20 เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่มีเงินชำระคืน เมื่อแยกพิจารณาครัวเรือนแต่ละกลุ่ม พบว่า ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีจำนวนเงินกู้ที่ได้ให้ผู้อื่นกู้ยืมเฉลี่ย 8,625 บาทต่อครัวเรือน มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 29.25 ต่อปี ซึ่งเป็นการให้กู้ยืมในระยะสั้นและระยะยาวอย่างละร้อยละ 50 และส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกันในการกู้ คิดเป็นร้อยละ 75 ที่เหลือใช้บุคคลค้ำประกัน โดยมีการค้างชำระถึงร้อยละ 50

เนื่องจากไม่มีเงินชำระคืนและรอขายผลผลิต สำหรับครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีจำนวนเงินกู้ที่ได้ให้ผู้อื่นกู้ยืมเฉลี่ย 18,056 บาทต่อครัวเรือน มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 8.21 ต่อปี ซึ่งทั้งหมดเป็นการให้กู้ยืมในระยะสั้น โดยส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกันในการกู้ คิดเป็นร้อยละ 63.64 ที่เหลือใช้บุคคลค้ำประกันและหลักทรัพย์ค้ำประกัน ในด้านการชำระหนี้หนี้ที่มีการค้างชำระเพียงร้อยละ 9.09 เนื่องจากไม่มีเงินชำระคืน (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 20 การเป็นผู้ให้กู้ยืม ประเภทลูกหนี้ และวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมของครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
จำนวนครัวเรือนที่เป็นผู้ให้กู้ (ร้อยละ)	4 (0.32)	9 (0.84)	13 (0.56)
ประเภทลูกหนี้ (ร้อยละ)			
เพื่อนบ้าน	25.00	27.27	26.67
ญาติพี่น้อง	75.00	63.64	66.67
คนรู้จัก เพื่อนแนะนำ	-	9.09	6.67
วัตถุประสงค์การกู้ยืม (ร้อยละ)			
ซื้อปัจจัยการผลิต	25.00	63.64	53.33
ลงทุนในอุตสาหกรรมครัวเรือน	-	9.09	6.67
ใช้หนี้สินเดิม	50.00	-	13.33
ค่ารักษาพยาบาล	-	27.27	20.00
ค่าใช้จ่ายทั่วไปในครัวเรือน	25.00	-	6.67

ตารางที่ 21 จำนวนเงินที่ให้กู้ อัตราดอกเบี้ย ระยะเวลาของการให้กู้ยืม และหลักประกันเงินกู้ของ
ครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
จำนวนครัวเรือนที่เป็นผู้ให้กู้ (ร้อยละ)	4 (0.32)	9 (0.84)	13 (0.56)
จำนวนที่ให้กู้เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน)	8,625	18,056	15,154
อัตราดอกเบี้ยการให้กู้ (ร้อยละต่อปี) พิสัย	29.25 (6-60)	8.21 (0-60)	13.82 (0-60)
ระยะเวลาของเงินกู้ตามสัญญาให้กู้เงิน (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี	50.00	100.00	86.67
ระยะยาว 3 ปีขึ้นไป	50.00	-	13.33
หลักประกันเงินกู้ (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
บุคคลค้ำประกัน	25.00	18.18	20.00
หลักทรัพย์สินค้ำประกัน	-	18.18	13.33
ไม่มีหลักประกัน	75.00	63.64	66.67
การชำระหนี้ (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ยังไม่ถึงกำหนด	25.00	36.36	33.33
ชำระตรงเวลา	25.00	54.55	46.67
ค้างชำระ	50.00	9.09	20.00
สาเหตุที่ค้างชำระ (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
รอขายผลผลิตก่อน	50.00	-	33.33
ไม่มีเงินชำระคืน	50.00	100.00	66.67

6. ความรู้เรื่องการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนและความต้องการเงินทุนของครัวเรือน

6.1 ความรู้ความเข้าใจและความต้องการในการเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

ความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของครัวเรือนทดสอบจากการให้เกษตรกรผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามตามความคิดเห็น โดยมีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 2,302 ตัวอย่าง มีครัวเรือนที่ตอบถูกต้องตามความหมายของการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (เกษตรกรสามารถใช้ที่ดินเป็นหลักประกัน เพื่อเข้าถึงแหล่งทุนหากต้องการ) ถึงร้อยละ 79.28 โดยครัวเรือนเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ จะมีความรู้ความเข้าใจ ร้อยละ 86.56 มากกว่าครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 70.85

ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่ามีความต้องการเงินทุนคิดเป็นร้อยละ 74.57 รองลงมาที่สำคัญ คือ ต้องการแหล่งทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 16.19 ส่วนที่เหลือ ได้รับคำชักชวนจากเพื่อนและเจ้าหน้าที่ สำหรับครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่ายังไม่เข้าใจในโครงการ คิดเป็นร้อยละ 58.67 รองลงมาที่สำคัญ คือ ไม่อยากเป็นหนี้สิน ร้อยละ 18.28 (ตารางที่ 22) โดยครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมนั้นมีความเห็นว่าในอนาคตมีความต้องการเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนร้อยละ 62.14 และครัวเรือนที่ไม่ต้องการสมัครเข้าร่วมร้อยละ 12.65 ส่วนอีกร้อยละ 25.21 ระบุว่ายังไม่แน่ใจ

6.2 ความต้องการเงินทุนของครัวเรือน

ความต้องการเงินทุนของครัวเรือนในภาพรวม พบว่า มีความต้องการเงินทุนถึงร้อยละ 85.49 จำนวนเงินที่ต้องการเฉลี่ย 76,898 บาทต่อครัวเรือน โดยวัตถุประสงค์ของครัวเรือนที่ต้องการเงินทุนนั้นส่วนใหญ่เพื่อนำไปซื้อปัจจัยการผลิตในสัดส่วนที่สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.73 ของครัวเรือนที่ต้องการเงินทุนทั้งหมด สำหรับครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความต้องการเงินทุนร้อยละ 93.77 จำนวนเงินที่ต้องการเฉลี่ย 86,002 บาทต่อครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความต้องการเงินทุนร้อยละ 75.91 จำนวนเงินที่ต้องการเฉลี่ย 63,869 บาทต่อครัวเรือน โดยครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่มมีความต้องการเงินทุนเพื่อนำไปซื้อปัจจัยการผลิต เกินกว่าร้อยละ 70 (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 22 ความรู้ในเรื่องการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และการเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
ความเข้าใจโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
เข้าใจ (ตอบความหมายการแปลงสินทรัพย์ได้ถูกต้อง)	86.56	70.85	79.28
ไม่เข้าใจ (ตอบความหมายการแปลงสินทรัพย์ไม่ถูกต้อง)	13.44	29.15	20.72
การเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (ร้อยละ)	53.65	46.35	100.00
เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (ร้อยละ)	100.00	-	-
ต้องการเงินทุน	74.57	-	-
ได้รับคำชักชวนจากเพื่อน	6.07	-	-
ได้รับคำชักชวนจากเจ้าหน้าที่	3.16	-	-
ต้องการแหล่งทุนดอกเบี้ยต่ำ	16.19	-	-
เหตุผลที่ไม่เข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (ร้อยละ)	-	100.00	-
ไม่เห็นประโยชน์	-	7.31	-
ไม่เข้าใจโครงการ	-	58.67	-
ไม่อยากเป็นหนี้สิน	-	18.28	-
มีความยุ่งยากในการเข้าร่วม	-	11.72	-
ขาดสิทธิในการเข้าร่วม	-	2.62	-
อื่น	-	1.41	-
ความต้องการเข้าร่วมในอนาคต (ร้อยละ)	-	100.00	-
ต้องการเข้าร่วม	-	62.14	-
ไม่แน่ใจ	-	25.21	-
ไม่ต้องการเข้าร่วม	-	12.65	-

ตารางที่ 23 ความต้องการเงินทุน ปริมาณเงินทุน และวัตถุประสงค์ของการใช้เงินทุนของครัวเรือน
ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
ความต้องการเงินทุน (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ต้องการ	93.77	75.91	85.49
ไม่ต้องการ	6.23	24.09	14.51
ปริมาณเงินทุนที่ต้องการเฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน)	86,002	63,869	76,898
พิสัย	(5,000- 3,000,000)	(1,500- 1,000,000)	(1,500- 3,000,000)
วัตถุประสงค์ที่ต้องการเงินทุน (ร้อยละ)	100.00	100.00	100.00
ซื้อปัจจัยการผลิตหมุนเวียนในการเกษตร	75.04	71.85	73.73
ซื้อเครื่องจักรกล	4.15	3.58	3.91
ซื้อที่ดินเพื่อการเกษตร	0.95	0.99	0.97
ซื้อที่ดินเพื่อกิจกรรมนอกการเกษตร	0.17	0.37	0.25
ลงทุนค้าขาย	3.02	4.94	3.81
ลงทุนในอุตสาหกรรมครัวเรือน	0.60	1.36	0.91
ปรับปรุงที่อยู่อาศัย	1.04	0.74	0.91
ใช้หนี้สินเดิม	0.86	2.35	1.47
ค่าเล่าเรียน	0.26	0.99	0.56
ค่าใช้จ่ายทั่วไปในครัวเรือน	2.16	4.32	3.05
อื่นๆ	11.74	8.52	10.42

7. ความร่วมมือภายในชุมชนและการให้ความร่วมมือของชุมชน

7.1 ความร่วมมือภายในชุมชนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ความร่วมมือภายในชุมชนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านเงินทุน กิจกรรมในการจัดหาปัจจัยการผลิต กิจกรรมด้านการขายผลผลิต กิจกรรมด้านส่งเสริมพัฒนาอาชีพ กิจกรรมการลงแขก และกิจกรรมการเล่นแชร์ เป็นต้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

7.1.1 กิจกรรมที่สนับสนุนด้านเงินทุน

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีความร่วมมือในกิจกรรมที่สนับสนุนด้านเงินทุน คิดเป็นร้อยละ 98.46 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 86.46 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมที่สนับสนุนด้านเงินทุน คิดเป็นร้อยละ 99.00 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรม ร้อยละ 89.77 ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมที่สนับสนุนด้านเงินทุน คิดเป็นร้อยละ 97.86 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 82.77 (ตารางที่ 24)

7.1.2 กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการจัดหาปัจจัยการผลิต

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีความร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการจัดหาปัจจัยการผลิต คิดเป็นร้อยละ 27.02 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรม ร้อยละ 19.99 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการจัดหาปัจจัยการผลิต คิดเป็นร้อยละ 29.59 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 22.37 ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการจัดหาปัจจัยการผลิต คิดเป็นร้อยละ 24.16 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 17.33 (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 ความร่วมมือของชุมชนและของครัวเรือนต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน ในรอบ 5 ปี ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
การสนับสนุนด้านเงินทุน			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	99.00	97.86	98.46
ร้อยละการเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	89.77	82.77	86.46
การจัดหาปัจจัยการผลิตร่วมกัน			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	29.59	24.16	27.02
ร้อยละการเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	22.37	17.33	19.99
การร่วมมือเพื่อการขายผลผลิต			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	30.78	24.46	27.79
ร้อยละการเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	23.38	16.62	20.18
การส่งเสริมพัฒนาอาชีพ			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	41.19	37.61	39.50
ร้อยละการเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	31.60	28.54	30.15
การลงแขกในไร่นา			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	24.47	56.88	34.87
การเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	42.28	50.56	46.19
การเล่นแชร์			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	0.82	1.53	1.05
ร้อยละการเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	1.37	1.33	1.35

7.1.3 กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการขายผลผลิต

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีความร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการขายผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 27.79 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 20.18 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการขายผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 30.78 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 23.38 ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการขายผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 24.46 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 16.62 (ตารางที่ 24)

7.1.4 กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาอาชีพ

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีความร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 39.50 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 30.15 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 41.19 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 31.60 ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 37.61 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 28.54 (ตารางที่ 24)

7.1.5 กิจกรรมการลงแขกไถ่นา

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีความร่วมมือในกิจกรรมการลงแขกไถ่นา คิดเป็นร้อยละ 34.87 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 46.19 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมการลงแขกไถ่นา คิดเป็นร้อยละ 24.47 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 42.28 ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมการลงแขกไถ่นา คิดเป็นร้อยละ 56.88 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 50.56 (ตารางที่ 24)

7.1.6 กิจกรรมการเล่นแฮร์

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีความร่วมมือในกิจกรรมการเล่นแฮร์ คิดเป็นร้อยละ 1.05 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 1.35 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมการเล่นแฮร์ คิดเป็นร้อยละ 0.82 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 1.37 ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมการเล่นแฮร์ คิดเป็นร้อยละ 1.53 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 1.33 (ตารางที่ 24)

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมที่ครัวเรือนให้ความร่วมมือในชุมชนส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนด้านเงินทุน รองลงมาได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ กิจกรรมการลงแขก โดยคนในครัวเรือนจะเข้าร่วมในกิจกรรมด้านการสนับสนุนเงินทุนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกิจกรรมอื่นๆ นั้นคนในครัวเรือนมีการเข้าร่วมน้อยกว่าครึ่ง ซึ่งครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ จะให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ มากกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ

7.2 ความร่วมมือภายในชุมชนในกิจกรรมทางสังคม

ความร่วมมือภายในชุมชนในกิจกรรมทางสังคม ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการของคนในชุมชน กิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุและคนพิการ กิจกรรมด้านกัญยาเสพติด กิจกรรมด้านกัญจรกรรม การก่อการร้าย การพนัน กิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม กิจกรรมส่งเสริมฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมฟื้นฟูและรักษาสีงแวดล้อม เป็นต้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

7.2.1 กิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการของคนในชุมชน

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการของคนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 99.37 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 94.99 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการของคนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 99.54 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 94.16 ส่วน

ครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการของคนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 99.18 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 95.92 (ตารางที่ 25)

7.2.2 กิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุและคนพิการ

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุและคนพิการ คิดเป็นร้อยละ 93.55 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 66.57 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมสวัสดิการสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุและคนพิการ คิดเป็นร้อยละ 95.34 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 68.22 ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมสวัสดิการสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุและคนพิการ คิดเป็นร้อยละ 91.54 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 64.73 (ตารางที่ 25)

7.2.3 กิจกรรมด้านกัญชาเสพติด

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีกิจกรรมด้านกัญชาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 82.13 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 72.50 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมด้านกัญชาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 81.92 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 73.42 ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมด้านกัญชาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 82.36 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 71.46 (ตารางที่ 25)

7.2.4 กิจกรรมด้านภัยโจรกรรม การก่อการร้าย การพนัน

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีความร่วมมือในกิจกรรมด้านภัยโจรกรรม การก่อการร้าย การพนัน คิดเป็นร้อยละ 67.44 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 51.11 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมด้านภัยโจรกรรม การก่อการร้าย การพนัน คิดเป็นร้อยละ 67.67 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 52.24 ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมด้านภัยโจรกรรม การก่อการร้าย การพนัน คิดเป็นร้อยละ 67.18 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 49.85 (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 ความร่วมมือของชุมชนและของครัวเรือนต่อกิจกรรมทางสังคมในชุมชน ในรอบ 5 ปี
ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
การส่งเสริมสวัสดิการของคนในชุมชน			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	99.54	99.18	99.37
ร้อยละการเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	94.16	95.92	94.99
การส่งเสริมสวัสดิการสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	95.34	91.54	93.55
ร้อยละการเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	68.22	64.73	66.57
การต้านภัยยาเสพติด			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	81.92	82.36	82.13
ร้อยละการเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	73.42	71.46	72.50
การต้านภัยโจรกรรม การก่อการร้าย การพนัน			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	67.67	67.18	67.44
ร้อยละการเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	52.24	49.85	51.11
การส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	70.95	68.81	70.26
ร้อยละการเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	67.95	62.59	65.41
การส่งเสริมฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	29.48	25.89	28.33
ร้อยละการเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	27.03	18.86	23.17
การฟื้นฟูและรักษาสิ่งแวดล้อม			
ร้อยละความร่วมมือในชุมชน	79.00	79.51	79.24
ร้อยละการเข้าร่วมของคนในครัวเรือน	75.16	75.13	75.14

7.2.5 กิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 70.26 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 65.41 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 70.95 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 67.95 ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 68.81 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 62.59 (ตารางที่ 25)

7.2.6 กิจกรรมส่งเสริมฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 28.33 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 23.17 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 29.48 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 27.03 ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 25.89 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 18.86 (ตารางที่ 25)

7.2.7 กิจกรรมฟื้นฟูและรักษาสิ่งแวดล้อม

ในภาพรวมของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา พบว่า มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมฟื้นฟูและรักษาสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 79.24 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 75.14 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมฟื้นฟูและรักษาสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 79.00 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 75.16 ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมฟื้นฟูและรักษาสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 79.51 และมีคนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 75.13 (ตารางที่ 25)

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมที่ครัวเรือนให้ความร่วมมือในชุมชนส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมด้านการส่งเสริมสวัสดิการของคนในชุมชน รองลงมาได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสตรี เยาวชน

ผู้สูงอายุและคนพิการ กิจกรรมการต้านภัยยาเสพติด โดยคนในครัวเรือนจะเข้าร่วมในกิจกรรมด้านการส่งเสริมสวัสดิการของคนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกิจกรรมอื่นๆ มีการร่วมมือเกินกว่าร้อยละ 50 ยกเว้นกิจกรรมการส่งเสริมฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ จะให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ มากกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ

การศึกษาความแตกต่างด้านเศรษฐกิจ – สังคม โดยเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆ ของครัวเรือน

ในการศึกษาส่วนนี้เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านเศรษฐกิจ – สังคม โดยเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆ ของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาที่มีผลต่อการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โดยใช้การวิเคราะห์ไคสแควร์และค่าสถิติ $t - test$ เป็นการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และเกษตรกรที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

1. การทดสอบไคสแควร์

ในการทดสอบไคสแควร์เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์กับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกร ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือนกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนไม่เป็นอิสระต่อกันหรือมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่า C มีค่าเท่ากับ 0.245 แสดงให้เห็นว่าความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือนกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย (ตารางที่ 26)

1.2 การมีอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า การมีอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนไม่เป็นอิสระต่อกันหรือมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ โดยค่า C มีค่าเท่ากับ 0.042 แสดงให้เห็นว่าการมีอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 ข้อมูลเพศและการมีอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน และความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	รวม	χ^2	Contingency
ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน					
ต้องการ	1158 (58.84)	810 (41.16)	1,968 (100.00)	147.065 ^{***}	0.245
ไม่ต้องการ	77 (23.05)	257 (76.95)	334 (100.00)		
รวม	1,235	1,067	2,302		
การมีอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน					
มีอาชีพรอง	1,008 (54.69)	835 (45.31)	1,843 (100.00)	4.055 ^{**}	0.042
ไม่มีอาชีพรอง	227 (49.46)	232 (50.54)	459 (100.00)		
รวม	1,235	1,067	2,302		
ความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน					
เข้าใจ	1,069 (58.58)	756 (41.42)	1,825 (100.00)	85.956 ^{***}	0.19
ไม่เข้าใจ	166 (34.80)	311 (65.20)	477 (100.00)		
รวม	1,235	1,067	2,302		

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01

1.3 ความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

จากการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนไม่เป็นอิสระต่อกันหรือมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่า C มีค่าเท่ากับ 0.19 แสดงให้เห็นว่าความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนกับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย (ตารางที่ 26)

จากการทดสอบไคสแควร์ทำให้พบว่า ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน การมีอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน และความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โดยปัจจัยดังกล่าวข้างต้นจะนำไปใช้เป็นตัวแปรอิสระในแบบจำลองโลจิท เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรต่อไป

2. การทดสอบค่าสถิติ t – test

ในการทดสอบค่าสถิติ t – test เพื่อดูความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ และเกษตรกรกลุ่มที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน

จากการทดสอบค่าสถิติ t – test พบว่า ค่าเฉลี่ยของปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากค่าเฉลี่ยของปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 ข้อมูลปริมาณเงินทุนที่ต้องการ จำนวนกิจกรรมทางการเกษตร รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนและนอกการเกษตร และจำนวนกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ครัวเรือนเข้าร่วมในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	T-test
ค่าเฉลี่ยปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน)	86,002	63,869	-4.778**
ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	(13,801.52)	(79,035.50)	
ค่าเฉลี่ยจำนวนกิจกรรมทางการเกษตรในปีเพาะปลูก 2546/2547 (กิจกรรม)	1.38	1.33	-2.167**
ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	(0.57)	(0.53)	
ค่าเฉลี่ยรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน)	47,529	32,911	-4.195**
ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	(104,342.22)	(59,601.11)	
ค่าเฉลี่ยรายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตร (บาท/ครัวเรือน)	29,942	24,211	-2.085**
ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	(65,262.87)	(66,376.36)	
ค่าเฉลี่ยจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนในรอบ 5 ปี (กิจกรรม)	6.69	6.36	-2.809**
ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	(2.74)	(2.55)	

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

2.2 จำนวนกิจกรรมทางการเกษตร

จากการทดสอบค่าสถิติ t - test พบว่า ค่าเฉลี่ยจำนวนกิจกรรมทางการเกษตรของครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากค่าเฉลี่ยจำนวนกิจกรรมทางการเกษตรของครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (ตารางที่ 27)

2.3 รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน

จากการทดสอบค่าสถิติ t - test พบว่า ค่าเฉลี่ยรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนของครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากค่าเฉลี่ยรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนของครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (ตารางที่ 27)

2.4 รายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตร

จากการทดสอบค่าสถิติ t - test พบว่า ค่าเฉลี่ยรายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตรของครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากค่าเฉลี่ยรายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตรของครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (ตารางที่ 27)

2.5 จำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชน

จากการทดสอบค่าสถิติ t - test พบว่า ค่าเฉลี่ยจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนของครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากค่าเฉลี่ยจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนของครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (ตารางที่ 27)

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้ค่าสถิติ t - test นั้น ทำให้ทราบว่าตัวแปรที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้แก่ ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน จำนวนกิจกรรมทางการเกษตร รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน รายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตร และจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชน โดยตัวแปรดังกล่าวข้างต้น จะนำไปใช้เป็นตัวแปรอิสระในแบบจำลองโลจิส เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรต่อไป

สรุปสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

สภาพทั่วไปของครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนประมาณร้อยละ 67 เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 40 – 49 ปี อายุเฉลี่ยประมาณ 50 ปี และส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาดำกว่าระดับภาคบังคับประมาณร้อยละ 68 โดยครัวเรือนประมาณร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก ส่วนอาชีพรองที่สำคัญ ได้แก่ การทำไร่ รับจ้างในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร และมีหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีอาชีพรองประมาณร้อยละ 20 ขนาดครัวเรือนมีขนาดปานกลางเฉลี่ย 5 คนต่อครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนครึ่งหนึ่งช่วยงานในฟาร์ม และได้รับการศึกษาดำกว่าระดับภาคบังคับร้อยละ 35 เมื่อแยกพิจารณา พบว่าครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่มมีลักษณะของครัวเรือนที่คล้ายคลึงกัน

ขนาดเนื้อที่การเกษตรของครัวเรือน การถือครองที่ดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ครัวเรือนมีที่ดินที่ถือครองเฉลี่ย 1.90 แปลง มีขนาดเนื้อที่การเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 21 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตนเองเกินกว่าร้อยละ 90 ของเนื้อที่ถือครองทั้งหมด ครัวเรือนเกินกว่าร้อยละ 75 ได้สิทธิในที่ดินโดยการรับโอนสิทธิจากราชการในฐานะทายาท ในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นจะใช้เพื่อการทำนา และทำไร่เป็นหลัก ส่วนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรมีการใช้น้ำฝนเพียงอย่างเดียวประมาณร้อยละ 78 และมูลค่าที่ดินที่ได้จากการประเมินราคาที่ดินแปลงข้างเคียง พบว่า ที่ดินมีมูลค่าเฉลี่ย 22,004 บาทต่อไร่ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีจำนวนแปลงที่ถือครอง และขนาดเนื้อที่การเกษตร มากกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพียงเล็กน้อย ส่วนสัดส่วนของลักษณะการถือครองที่ดิน การได้มาของสิทธิ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และการใช้ประโยชน์จากที่ดินมีความคล้ายคลึงกัน

รายได้สุทธิ และการออมเบื้องต้นของครัวเรือน

ครัวเรือนมีรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 40,755 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการผลิตพืช โดยพืชสำคัญที่ปลูก ได้แก่ ข้าว ยางพารา และข้าวโพดเลี้ยง

สัตว์ ส่วนรายได้จากปศุสัตว์ที่สำคัญมาจากการเลี้ยงวัวเนื้อ ทั้งนี้ ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินอุดหนุนจากการเกษตรในครัวเรือน และรายได้เงินอุดหนุนต่อไร่สูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ

ในส่วนของรายได้เงินอุดหนุนจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตร พบว่าครัวเรือนมีรายได้เงินอุดหนุนจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตรเฉลี่ย 28,863 บาทต่อครัวเรือน โดยในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นรายได้ที่มาจากรายได้สุทธิจากการเกษตร ซึ่งรายได้สุทธิจากการเกษตรที่สำคัญ คือ การรับจ้างนอกการเกษตร ถูก ญาติพี่น้องส่งเงินมาให้ และค้าขายบริการ ทั้งนี้ ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เงินอุดหนุนจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตรสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ

รายได้เงินอุดหนุนของครัวเรือนซึ่งประกอบด้วยรายได้เงินอุดหนุนจากการเกษตรในครัวเรือน และรายได้เงินอุดหนุนจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตร เป็นตัวบ่งบอกถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน โดยครัวเรือนมีรายได้เงินอุดหนุนของครัวเรือนเฉลี่ย 69,618 บาทต่อครัวเรือน ในจำนวนนี้ร้อยละ 58.54 มาจากรายได้จากการเกษตรในครัวเรือน ทั้งนี้ ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ

ในส่วนของการใช้จ่ายในการบริโภคและอุปโภค ครัวเรือนมีรายจ่ายเฉลี่ย 52,297 บาทต่อครัวเรือน โดยร้อยละ 52.14 เป็นรายจ่ายสำหรับค่าอาหาร ซึ่งครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีรายจ่ายในการบริโภคและอุปโภคสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ เล็กน้อย

ด้านการออมเบื้องต้นนั้น ได้จากการนำรายได้เงินอุดหนุนของครัวเรือนมาหักกับรายจ่ายในการบริโภคและอุปโภคของครัวเรือน ซึ่งพบว่า ครัวเรือนมีการออมเบื้องต้นเฉลี่ย 17,321 บาทต่อครัวเรือน โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีจำนวนเงินออมสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ถึง 4 เท่า

ทรัพย์สินและอุปกรณ์การเกษตรของครัวเรือน

ครัวเรือนเกษตรมีมูลค่าทรัพย์สินและอุปกรณ์การเกษตรเท่ากับ 102,879 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งทรัพย์สินที่มีมูลค่าคิดเป็นสัดส่วนสูงสุด คือ ทรัพย์สินประเภทรถบรรทุกและรถจักรยานยนต์ โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีมูลค่าทรัพย์สินและอุปกรณ์การเกษตรมากกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ

ภาวะการกู้ยืมเงิน และการเป็นผู้ให้กู้ของครัวเรือน

ครัวเรือนในพื้นที่ศึกษามีการกู้ยืมเงินคิดเป็นร้อยละ 74.37 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด มีจำนวนเงินที่กู้ยืมเฉลี่ย 50,625 บาทต่อครัวเรือน โดยมีจำนวนสัญญาเงินกู้เฉลี่ย 1.85 สัญญาต่อครัวเรือน ซึ่งร้อยละ 88 ทำการกู้ยืมจากในระบบสถาบันการเงิน และอีกร้อยละ 12 จากนอกระบบสถาบันการเงิน สำหรับแหล่งเงินกู้ที่สำคัญในระบบสถาบันการเงิน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกองทุนหมู่บ้าน ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในระบบสถาบันการเงินเฉลี่ยร้อยละ 7.27 ต่อปี และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้นอกระบบสถาบันการเงินเฉลี่ยร้อยละ 9.26 ต่อปี โดยสินเชื่อที่ได้รับเป็นสินเชื่อเงินสละระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม คือ เพื่อนำไปซื้อปัจจัยการผลิต ในด้านการค้าประกันเงินกู้ใช้กลุ่มค้าประกันเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการชำระคืนเงินกู้นั้นมีที่ยังค้างชำระคิดเป็นร้อยละ 10.15 สาเหตุสำคัญที่ค้างชำระเนื่องจากได้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ และไม่มีเงินชำระคืน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบครัวเรือนทั้งสองกลุ่ม พบว่าครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีจำนวนเงินที่กู้ยืม จำนวนสัญญาเงินกู้ และอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ

ภาวะการเป็นผู้ให้กู้ของครัวเรือน พบว่า มีเพียงร้อยละ 0.56 ที่เป็นผู้ให้กู้ยืม โดยลูกหนี้ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้อง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการกู้ยืม คือ เพื่อนำไปซื้อปัจจัยการผลิต ใช้เป็นค่ารักษาพยาบาล และใช้หนี้สินเดิม มีจำนวนเงินที่ให้กู้ยืมเฉลี่ย 15,154 บาทต่อครัวเรือน อัตราดอกเบี้ยในการให้กู้ยืมเฉลี่ยร้อยละ 13.82 ต่อปี ซึ่งเป็นสัญญาเงินกู้ระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี ร้อยละ 87 และระยะยาว 3 ปีขึ้นไปร้อยละ 13 อย่างไรก็ตามในด้านการค้าประกันเงินกู้ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกันในการกู้ยืม สำหรับการชำระคืนเงินกู้มีที่ยังค้างชำระคิดเป็นร้อยละ 20 สาเหตุสำคัญที่ค้างชำระเนื่องจากไม่มีเงินชำระคืน และรอขายผลผลิตก่อน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบ

ครัวเรือนทั้งสองกลุ่ม พบว่า ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีจำนวนเงินที่ให้กู้ยืมต่ำกว่า ครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ อีกทั้งยังคิดอัตราดอกเบี้ยในการให้กู้สูงกว่าประมาณ 3.6 เท่า

ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และความต้องการเงินทุนของครัวเรือน

ครัวเรือนมีความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ประมาณร้อยละ 79 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ จะมีความเข้าใจมากกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีความเข้าใจสูง แต่มีผู้สมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพียงร้อยละ 54 โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีเหตุผลสำคัญที่เข้าร่วม คือ ต้องการเงินทุน และต้องการแหล่งทุนดอกเบี้ยต่ำ ส่วนครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ให้เหตุผลที่สำคัญ คือ ไม่เข้าใจโครงการ และไม่อยากเป็นหนี้สิน ซึ่งครัวเรือนที่มีความต้องการเงินมีสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 85 มีปริมาณเงินทุนที่ต้องการเฉลี่ย 76,898 บาทต่อครัวเรือน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำไปซื้อปัจจัยการผลิต เมื่อพิจารณาครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีความต้องการเงินทุนในสัดส่วนที่สูงกว่า และมีปริมาณเงินทุนที่ต้องการสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ

ความร่วมมือในชุมชน

ความร่วมมือในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน พบว่า กิจกรรมที่ครัวเรือนให้ความร่วมมือส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมด้านการสนับสนุนเงินทุน ซึ่งคนในครัวเรือนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมเป็นอย่างมาก ส่วนกิจกรรมด้านอื่นๆ ได้แก่ การจัดหาปัจจัยการผลิต และการขายผลผลิต การส่งเสริมพัฒนาอาชีพ การลงแขกในไร่นา และการเล่นแชร์ มีความร่วมมือในชุมชนน้อยและคนในครัวเรือนก็ให้ความสนใจต่อกิจกรรมดังกล่าวในเกณฑ์ที่ต่ำเช่นกัน สำหรับความร่วมมือในกิจกรรมทางสังคมของชุมชนนั้น ครัวเรือนให้ความร่วมมือเป็นอย่างมากในกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคม เช่น การส่งเสริมสวัสดิการของคนในชุมชน การส่งเสริมสวัสดิการสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ และการต้านภัยยาเสพติด ซึ่งคนในครัวเรือนก็ให้สนใจต่อกิจกรรมดังกล่าวมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบครัวเรือนทั้งสองกลุ่ม พบว่า ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ จะให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนมากกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ

สรุปการศึกษาความแตกต่างด้านเศรษฐกิจ – สังคม โดยเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆ ของครัวเรือน

จากการทดสอบไคสแควร์ทำให้ได้ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ได้แก่ ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน การมีอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน และความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ ในส่วนของการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้ค่าสถิติ t - test นั้น ทำให้ทราบว่าตัวแปรที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน จำนวนกิจกรรมทางการเกษตร รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน รายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตร และจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชน โดยตัวแปรดังกล่าวข้างต้น จะนำไปใช้ในแบบจำลองโลจิส เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรต่อไป

บทที่ 5

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/2547 จะใช้แบบจำลองโลจิท (logit model) โดยแบ่งกลุ่มในการวิเคราะห์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ และเกษตรกรที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ โดยจำนวนตัวอย่างที่สามารถนำมาใช้คำนวณเท่ากับ 2,076 ตัวอย่าง

ผลการประมาณค่าความน่าจะเป็นของเกษตรกร

ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในโครงการฯ (KNOW) ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน (INVEST) ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน (MONEY) รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน (NFCI) และจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชน (PAIC) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDUC) การมีอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน (SJOB) จำนวนกิจกรรมทางการเกษตรในปีเพาะปลูก 2546/2547 (ACTV) และรายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตร (NOFCD) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงได้ทำการวิเคราะห์ใหม่เฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติเท่านั้น ซึ่งผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากแบบจำลองโลจิท

$$P_i = F(Z_i) = \frac{1}{1 + e^{-Z_i}}$$

$$\begin{aligned} \text{โดยที่ } Z_i &= \alpha + \beta X_i \\ &= -2.099075 + 0.790738 \text{ KNOW} + 1.274839 \text{ INVEST} + 0.00000291 \text{ MONEY} \\ &\quad (-10.7074)^{***} \quad (6.8554)^{***} \quad (8.3659)^{***} \quad (3.7451)^{***} \\ &\quad + 0.00000201 \text{ NFCI} + 0.035257 \text{ PAIC} \\ &\quad (3.0614)^{***} \quad (1.9691)^{**} \end{aligned}$$

n = 2076

McFadden R-squared = 0.079135

LR statistic (6 df) = 117.1492***

H – L Statistic = 18.0406^{ns}

ตารางที่ 28 ความถี่ของข้อมูลจริงและข้อมูลที่ได้จากสมการ โลจิท

	Estimated Equation		
	Dep=0	Dep=1	Total
P(Dep=1)≤C	447	215	662
P(Dep=1)>C	534	880	1414
Total	981	1095	2076
Correct	447	880	1327
% Correct	45.57	80.37	63.92

ที่มา: จากการคำนวณ

จากสมการข้างต้นซึ่งเป็นผลของการศึกษาความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน จากจำนวนตัวอย่าง 2,076 ตัวอย่าง พบว่า ค่า McFadden R-squared = 0.079135 ซึ่งหมายความว่า ความผันแปรในตัวแปรตามสามารถอธิบายได้โดยสมการโลจิทร้อยละ 7.91 เมื่อทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองด้วย H-L statistic พบว่า แบบจำลองมีความเหมาะสม และเมื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ของแบบจำลอง ในการเปรียบเทียบค่าพยากรณ์กับค่าจริง ซึ่งกำหนดค่า Cut value = 0.5 พบว่าสามารถทำนายได้ถูกต้องร้อยละ 63.92 (ตารางที่ 28) ซึ่งตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับความน่าจะเป็นในการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ โดยตัวแปรความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ (KNOW) ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน (INVEST) ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน (MONEY) รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน (NFCD) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ส่วนตัวแปรจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชน (PAIC) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ผลของสมการพบว่า หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ มากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ จะเห็นความสำคัญหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการฯ อาทิ เช่น สามารถขอสินเชื่อระยะปานกลางและระยะยาวได้โดยไม่จำกัดวงเงิน กำหนดเวลาผ่อนใช้สั้น นาน และอัตราดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น สำหรับเกษตรกรที่มีความต้องการเงินทุน และมีปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือนมาก จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ มากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรที่มีความต้องการเงินทุน และมีปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือนมาก สามารถนำเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 มาค้ำประกันเงินกู้ได้จาก ธ.ก.ส. ซึ่งเป็นแหล่งสินเชื่อของภาครัฐที่ปล่อยให้เกษตรกรกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อนำไปใช้เป็นเงินทุนในการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร ส่วนรายได้สุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนนั้น พบว่า หากเกษตรกรมีรายได้สุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนมาก จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ มากขึ้น เนื่องจาก เมื่อเกษตรกรมีรายได้มากขึ้น อาจมีความต้องการสินเชื่อมากขึ้น เพื่อนำไปขยายการลงทุนในกิจกรรมทางการเกษตรของตน และหากเกษตรกรมีจำนวนกิจกรรมที่เข้าร่วมในชุมชนมาก จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ มากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรมีโอกาสได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯ จากกิจกรรมที่เกษตรกรได้เข้าร่วมในชุมชน

ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ สามารถคำนวณได้จากสมการข้างต้น โดยการนำค่าเฉลี่ยของตัวแปรจากตารางที่ 29 แทนค่าลงในสมการได้ดังนี้

ตารางที่ 29 ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกร ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	จำนวนตัวอย่าง	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
KNOW ^{1/}	2,076	0	1	0.78
INVEST ^{2/}	2,076	0	1	0.85
MONEY ^{3/}	2,076	1500	3,000,000	76,025
NFCI ^{4/}	2,076	-530,001	1,586,802	45,019
PAIC ^{5/}	2,076	0	13	6.53

หมายเหตุ: ^{1/} ความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

^{2/} ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน

^{3/} ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน

^{4/} รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน

^{5/} จำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนในรอบ 5 ปี

ที่มา: จากการคำนวณ

$$\begin{aligned}
 Z_i &= -2.099075 + 0.790738 (0.78) + 1.274839 (0.85) + 0.00000291 (76,025) \\
 &\quad + 0.00000201 (45,019) + 0.035257 (6.53) \\
 &= 0.14326
 \end{aligned}$$

ดังนั้น ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน คือ

$$\begin{aligned}
 P_i &= \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} \\
 &= \frac{1}{1 + e^{-0.14326}} \\
 &= 0.5358
 \end{aligned}$$

หมายความว่า หากทำการพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของตัวแปรตั้งข้างต้นแล้ว จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะตัดสินใจสมัครเข้าร่วม โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเท่ากับ 0.5358 หรือร้อยละ 53.58

เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (marginal effect) จากปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยหลักการพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่มคือ พิจารณาค่าอนุพันธ์บางส่วนของความน่าจะเป็นว่าปัจจัยที่ทำการพิจารณานั้นจะส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งสามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{จาก } Z_i = -2.099075 + 0.790738 \text{ KNOW} + 1.274839 \text{ INVEST} + 0.00000291 \text{ MONEY} \\ + 0.00000201 \text{ NFCI} + 0.035257 \text{ PAIC}$$

แทนค่าเฉลี่ยของตัวแปรแต่ละตัวเพื่อนำค่า Z_i มาใช้คำนวณหา Marginal effect ซึ่งจาก ข้อมูลพบว่า ถ้าค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ เท่ากับ 0.78 ค่าเฉลี่ยความต้องการเงินทุน เท่ากับ 0.85 ค่าเฉลี่ยปริมาณเงินลงทุนที่ต้องการ เท่ากับ 76,025 บาทต่อครัวเรือน ค่าเฉลี่ยรายได้เงินสด สุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน เท่ากับ 45,019 บาทต่อครัวเรือน และค่าเฉลี่ยจำนวนกิจกรรมที่ เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชน เท่ากับ 6.53 กิจกรรมต่อครัวเรือน เมื่อแทนค่าเฉลี่ยในสมการจะได้ค่า Z_i เท่ากับ 0.14326 ทำให้

ค่าความน่าจะเป็นของการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเนื่องมาจากความรู้ ความเข้าใจในโครงการฯ เท่ากับ

$$\begin{aligned} \text{Marginal effect} &= \frac{\partial P_i}{\partial \text{KNOW}} = \frac{e^{Z_i}}{(1 + e^{Z_i})^2} * b_{\text{KNOW}} \\ &= \frac{e^{0.14326}}{(1 + e^{0.14326})^2} * 0.790738 \\ &= 0.1967 \end{aligned}$$

หมายความว่า หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ โดยเฉลี่ยเท่ากับ 0.78 เกษตรกรจะมีโอกาสสมัครเข้าร่วม โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 19.67

ค่าความน่าจะเป็นของการสมัครเข้าร่วม โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเนื่องมาจากความต้องการเงินทุนของครัวเรือน เท่ากับ

$$\begin{aligned} \text{Marginal effect} &= \frac{\partial P_i}{\partial \text{INVEST}} = \frac{e^{Z_i}}{(1 + e^{Z_i})^2} * b_{\text{INVEST}} \\ &= \frac{e^{0.14326}}{(1 + e^{0.14326})^2} * 1.274839 \\ &= 0.3171 \end{aligned}$$

หมายความว่า หากเกษตรกรมีความต้องการเงินทุน โดยเฉลี่ยเท่ากับ 0.85 เกษตรกรจะมีโอกาสสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 31.71

ค่าความน่าจะเป็นของการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเนื่องมาจากปริมาณเงินทุนที่ต้องการ เท่ากับ

$$\begin{aligned} \text{Marginal effect} &= \frac{\partial P_i}{\partial \text{MONEY}} = \frac{e^{Z_i}}{(1 + e^{Z_i})^2} * b_{\text{MONEY}} \\ &= \frac{e^{0.14326}}{(1 + e^{0.14326})^2} * 0.00000291 \\ &= 0.0000007 \end{aligned}$$

หมายความว่า หากเกษตรกรมีปริมาณเงินทุนที่ต้องการเพิ่มขึ้น 10,000 บาท จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.7

ค่าความน่าจะเป็นของการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเนื่องมาจากรายได้เงิน सदस्यจากการเกษตรในครัวเรือน เท่ากับ

$$\begin{aligned} \text{Marginal effect} &= \frac{\partial P_i}{\partial NFCI} = \frac{e^{Z_i}}{(1 + e^{Z_i})^2} * b_{NFCI} \\ &= \frac{e^{0.14326}}{(1 + e^{0.14326})^2} * 0.00000201 \\ &= 0.0000005 \end{aligned}$$

หมายความว่า หากเกษตรกรมีรายได้เงิน सदस्यจากการเกษตรในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 10,000 บาท จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.5

ค่าความน่าจะเป็นของการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเนื่องมาจากจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชน เท่ากับ

$$\begin{aligned} \text{Marginal effect} &= \frac{\partial P_i}{\partial PAIC} = \frac{e^{Z_i}}{(1 + e^{Z_i})^2} * b_{PAIC} \\ &= \frac{e^{0.14326}}{(1 + e^{0.14326})^2} * 0.035257 \\ &= 0.0088 \end{aligned}$$

หมายความว่า หากเกษตรกรมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนเพิ่มขึ้น 1 กิจกรรม จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.88

ผลการประมาณค่าความน่าจะเป็นของเกษตรกร กรณีที่ปัจจัยมีการเปลี่ยนแปลง

การศึกษาครั้งนี้ได้พิจารณาผลการประมาณค่าความน่าจะเป็น ในกรณีที่ปัจจัยที่เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในที่นี้แบ่งออกเป็น 4 กรณี ได้แก่ 1) กรณีที่เกษตรกรมีความเข้าใจในโครงการฯ และมีความต้องการเงินทุน 2) กรณีที่เกษตรกรมีความเข้าใจในโครงการฯ และไม่มีความต้องการเงินทุน 3) กรณีที่เกษตรกรไม่มีความเข้าใจในโครงการฯ และมีความต้องการเงินทุน และ 4) กรณีที่เกษตรกรไม่มีความเข้าใจในโครงการฯ และไม่มีความต้องการเงินทุน ซึ่งผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กรณีที่เกษตรกรมีความเข้าใจในโครงการฯ และมีความต้องการเงินทุน

หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ เท่ากับ 1 มีความต้องการเงินทุนเท่ากับ 1 ปริมาณเงินทุนที่ต้องการเฉลี่ย 76,025 บาทต่อครัวเรือน รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 45,019 บาทต่อครัวเรือน และจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนเฉลี่ย 6.53 กิจกรรมต่อครัวเรือน เมื่อแทนค่าลงในสมการ จะได้ค่า Z_i เท่ากับ 0.50845 ดังนั้น ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เท่ากับ 0.6244 หมายความว่า หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ และมีความต้องการเงินทุน จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ร้อยละ 62.44 (ตารางที่ 30)

เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (marginal effect) พบว่า หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ เกษตรกรจะมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.54 หากเกษตรกรมีความต้องการเงินทุน เกษตรกรจะมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 29.90 หากเกษตรกรมีปริมาณเงินทุนที่ต้องการเพิ่มขึ้น 10,000 บาท จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.70 หากเกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 10,000 บาท จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.50 และหากเกษตรกรมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนเพิ่มขึ้น 1 กิจกรรม จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.83 (ตารางที่ 31)

ตารางที่ 30 ผลการประเมินความน่าจะเป็นของทางเลือกของเกษตรกร ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน
จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อปัจจัยเปลี่ยนแปลง

รายการ	ค่าเฉลี่ย	กรณีมีความ เข้าใจ และมี ความต้องการ เงินทุน	กรณีมีความ เข้าใจ และไม่มี ความต้องการ เงินทุน	กรณีไม่มีความ เข้าใจ และมี ความต้องการ เงินทุน	กรณีไม่มีความ เข้าใจ และไม่มี ความต้องการ เงินทุน
KNOW ^{1/}	0.78	1	1	0	0
INVEST ^{2/}	0.85	1	0	1	0
MONEY ^{3/}	76,025	76,025	76,025	76,025	76,025
NFCI ^{4/}	45,019	45,019	45,019	45,019	45,019
PAIC ^{5/}	6.53	6.53	6.53	6.53	6.53
Z _i	0.14326	0.50845	-0.76639	-0.28229	-1.55713
P _i	0.5358	0.6244	0.3173	0.4299	0.1741

หมายเหตุ: ^{1/} ความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

^{2/} ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน

^{3/} ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน

^{4/} รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน

^{5/} จำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนในรอบ 5 ปี

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 31 ผลการประเมินความน่าจะเป็นของทางเลือกของเกษตรกร เมื่อพิจารณาผลกระทบ
ส่วนเพิ่ม ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดศรีสะเกษ เมื่อปัจจัยเปลี่ยนแปลง

รายการ	ค่าเฉลี่ย	กรณีมีความ เข้าใจ และมี ความต้องการ เงินทุน	กรณีมีความ เข้าใจ และไม่มี ความต้องการ เงินทุน	กรณีไม่มีความ เข้าใจ และมี ความต้องการ เงินทุน	กรณีไม่มีความ เข้าใจ และไม่มี ความต้องการ เงินทุน
KNOW ^{1/}	0.1967	0.1854	0.1713	0.1938	0.1137
INVEST ^{2/}	0.3171	0.2990	0.2761	0.3124	0.1833
MONEY ^{3/}	0.0000007	0.0000007	0.0000006	0.0000007	0.0000004
NFCI ^{4/}	0.0000005	0.0000005	0.0000004	0.0000005	0.0000003
PAIC ^{5/}	0.0088	0.0083	0.0076	0.0086	0.0051

หมายเหตุ: ^{1/} ความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

^{2/} ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน

^{3/} ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน

^{4/} รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน

^{5/} จำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนในรอบ 5 ปี

ที่มา: จากการคำนวณ

กรณีที่เกษตรกรมีความเข้าใจในโครงการฯ และไม่มีความต้องการเงินทุน

หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ เท่ากับ 1 มีความต้องการเงินทุนเท่ากับ 0 ปริมาณเงินทุนที่ต้องการเฉลี่ย 76,025 บาทต่อครัวเรือน รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 45,019 บาทต่อครัวเรือน และจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนเฉลี่ย 6.53 กิจกรรมต่อครัวเรือน เมื่อแทนค่าลงในสมการ จะได้ค่า Z_i เท่ากับ -0.76639 ดังนั้น ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เท่ากับ 0.3173 หมายความว่า หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ และไม่มีความต้องการเงินทุน จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ร้อยละ 31.73 (ตารางที่ 30)

เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (marginal effect) พบว่า หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ เกษตรกรจะมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.13 หาก

เกษตรกรไม่มีความต้องการเงินทุน เกษตรกรจะมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 27.61 หากเกษตรกรมีปริมาณเงินทุนที่ต้องการเพิ่มขึ้น 10,000 บาท จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.60 หากเกษตรกรมีรายได้เงินอุดหนุนจากการเกษตรในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 10,000 บาท จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.40 และหากเกษตรกรมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนเพิ่มขึ้น 1 กิจกรรม จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.76 (ตารางที่ 31)

กรณีที่เกษตรกรไม่มีความเข้าใจในโครงการฯ และมีความต้องการเงินทุน

หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ เท่ากับ 0 มีความต้องการเงินทุนเท่ากับ 1 ปริมาณเงินทุนที่ต้องการเฉลี่ย 76,025 บาทต่อครัวเรือน รายได้เงินอุดหนุนจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 45,019 บาทต่อครัวเรือน และจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนเฉลี่ย 6.53 กิจกรรมต่อครัวเรือน เมื่อแทนค่าลงในสมการ จะได้ค่า Z_i เท่ากับ -0.28229 ดังนั้น ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เท่ากับ 0.4299 หมายความว่า หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ และมีความต้องการเงินทุน จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ร้อยละ 42.99 (ตารางที่ 30)

เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (marginal effect) พบว่า หากเกษตรกรไม่มีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ เกษตรกรจะมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.38 หากเกษตรกรมีความต้องการเงินทุน เกษตรกรจะมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 31.24 หากเกษตรกรมีปริมาณเงินทุนที่ต้องการเพิ่มขึ้น 10,000 บาท จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.70 หากเกษตรกรมีรายได้เงินอุดหนุนจากการเกษตรในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 10,000 บาท จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.50 และหากเกษตรกรมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนเพิ่มขึ้น 1 กิจกรรม จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.86 (ตารางที่ 31)

กรณีที่เกษตรกรไม่มีความเข้าใจในโครงการฯ และไม่มีความต้องการเงินทุน

หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ เท่ากับ 0 มีความต้องการเงินทุนเท่ากับ 0 ปริมาณเงินทุนที่ต้องการเฉลี่ย 76,025 บาทต่อครัวเรือน รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 45,019 บาทต่อครัวเรือน และจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชนเฉลี่ย 6.53 กิจกรรมต่อครัวเรือน เมื่อแทนค่าลงในสมการ จะได้ค่า Z_i เท่ากับ -1.55713 ดังนั้น ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เท่ากับ 0.1741 หมายความว่า หากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ และมีความต้องการเงินทุน จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ร้อยละ 17.41 (ตารางที่ 30)

เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (marginal effect) พบว่า หากเกษตรกรไม่มีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ เกษตรกรจะมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.37 หากเกษตรกรไม่มีความต้องการเงินทุน เกษตรกรจะมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.33 หากเกษตรกรมีปริมาณเงินทุนที่ต้องการเพิ่มขึ้น 10,000 บาท จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.40 หากเกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนเพิ่มขึ้น 10,000 บาท จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.30 และหากเกษตรกรมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนเพิ่มขึ้น 1 กิจกรรม จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.51 (ตารางที่ 31)

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรผู้ถือเอกสารสิทธิแบบมีเงื่อนไข เช่น ส.ป.ก.4-01 น.ค.1 และ ก.ส.น.3 เป็นต้น สามารถนำเอกสารสิทธิมาใช้เป็นหลักประกันค้ำประกันเงินกู้จากสถาบันการเงินได้ ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้ครัวเรือนและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต การศึกษาในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ผู้ถือเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 จำนวน 2,302 ครัวเรือน ซึ่งจากการศึกษาสามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

ลักษณะของครัวเรือนทั้งสองกลุ่มมีความคล้ายคลึงกัน ทั้งในด้านหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือน โดยที่ดินที่ถือครองส่วนใหญ่เป็นของตนเอง และใช้ประโยชน์เพื่อการทำนาเป็นหลัก ส่วนมูลค่าที่ดินจากการสอบถามราคาที่ดินแปลงข้างเคียงมีมูลค่าสูงกว่ารายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือนต่อไร่ ซึ่งเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของที่ดินที่ได้จากการผลิต โดยรายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนส่วนใหญ่จะเป็นรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ จะมีรายได้สุทธิ การออม และมูลค่าทรัพย์สินก่อนการเข้าร่วมโครงการฯ ที่สูงกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ โดยทรัพย์สินและอุปกรณ์การเกษตรของครัวเรือนเป็นทรัพย์สินทุนประเภทหนึ่ง โดยทรัพย์สินที่มีสัดส่วนการสะสมสูงสุดคือ รถบรรทุกและรถจักรยานยนต์

ครัวเรือนที่มีหนี้สินมีแหล่งเงินกู้ที่สำคัญจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งสินเชื่อที่ได้รับเป็นสินเชื่อเงินสดระยะสั้น เพื่อนำไปซื้อปัจจัยการผลิตเป็นจำนวนมาก โดยใช้กลุ่มค้ำประกันกันเอง และมีสาเหตุการค้างชำระที่สำคัญคือ ได้รับการพักชำระหนี้ และไม่มีเงินชำระคืน ส่วนครัวเรือนที่เป็นผู้ให้กู้มีเพียงเล็กน้อย โดยลูกหนี้ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้อง

ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมที่สำคัญ คือ เพื่อนำไปซื้อปัจจัยการผลิต ใช้เป็นค่ารักษาพยาบาล และใช้หนี้สินเดิม ส่วนใหญ่เป็นสัญญาเงินกู้ระยะสั้น และไม่มีหลักประกันในการกู้ยืม โดยลูกหนี้ที่ค้างชำระมีสาเหตุเนื่องจากไม่มีเงินชำระคืนและรอขายผลผลิต

ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และผู้สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีเหตุผลสำคัญที่เข้าร่วม คือ ต้องการเงินทุน และต้องการแหล่งทุนดอกเบี้ยต่ำ ส่วนผู้ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ให้เหตุผลที่ไม่เข้าร่วม คือ ไม่เข้าใจโครงการ และไม่อยากเป็นหนี้สิน โดยครัวเรือนทั้งสองกลุ่มมีความต้องการเงินทุนเพื่อนำไปซื้อปัจจัยการผลิต

ความร่วมมือในชุมชนทางเศรษฐกิจนั้น ครัวเรือนจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างมากในกิจกรรมด้านการสนับสนุนเงินทุน ส่วนความร่วมมือในชุมชนทางสังคม ครัวเรือนจะให้ความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคม เช่น การส่งเสริมสวัสดิการของคนในชุมชน การส่งเสริมสวัสดิการสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ และการต้านภัยยาเสพติด โดยครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ จะให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนมากกว่าครัวเรือนที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ

2. การศึกษาความแตกต่างด้านเศรษฐกิจ – สังคม โดยเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆ ของครัวเรือน

จากข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวข้างต้น ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งครัวเรือนเกษตรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ และเกษตรกรที่ไม่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่าง และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ

จากผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มด้วยการวิเคราะห์ไคสแควร์ และค่าสถิติ t - test พบว่า จากการทดสอบไคสแควร์นั้น ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน การมีอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน และความรู้ความเข้าใจในโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน มีความสัมพันธ์กับการสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการทดสอบค่าสถิติ t - test นั้น ค่าเฉลี่ยของปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน ค่าเฉลี่ยของจำนวนกิจกรรมทางการเกษตร ค่าเฉลี่ยของรายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน ค่าเฉลี่ยของรายได้เงินสดสุทธินอกการเกษตร และค่าเฉลี่ยของจำนวนกิจกรรมทาง

เศรษฐกิจและสังคมที่เข้าร่วมในชุมชน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ (KNOW) ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน (INVEST) ปริมาณเงินทุนที่ต้องการด้านการผลิตของครัวเรือน (MONEY) รายได้เงินสดสุทธิจากการเกษตรในครัวเรือน (NFCI) และจำนวนกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วมในชุมชน (PAIC) ซึ่งตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับความน่าจะเป็นในการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อนำค่าเฉลี่ยของตัวแปรจากตารางที่ 29 แทนลงในสมการ จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเท่ากับร้อยละ 53.58 และหากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในโครงการ อีกทั้งยังมีความต้องการเงินทุน ก็จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเพิ่มขึ้นเท่ากับ ร้อยละ 62.44 โดยเมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (marginal effect) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรมากที่สุด คือ ความต้องการเงินทุนด้านการผลิตของครัวเรือน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะบางประการอันอาจเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (องค์การมหาชน)

1. ทางสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนควรจะทำการศึกษาสัมพันธภาพเกี่ยวกับโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโครงการฯ ให้แก่เกษตรกรมากขึ้น โดยอาจผ่านทางเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนเพื่อให้เข้าถึงเกษตรกรได้มากขึ้น

2. เนื่องจากรายได้ของครัวเรือนส่วนใหญ่มาจากการเกษตรในครัวเรือน ดังนั้น การที่จะทำ
ให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น จึงควรที่จะมีการให้ความรู้ในด้านการผลิตและการตลาดเพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพในการผลิตควบคู่ไปกับการสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อประกอบกิจกรรมทางการ
เกษตร

3. เกษตรกรไม่มีแรงจูงใจในการลงทุนระยะยาว เพื่อปรับปรุงการผลิต ทั้งนี้สะท้อนให้
เห็นจากมูลค่าการลงทุนทรัพย์สินประเภทอุปกรณ์การเกษตร และวัตถุประสงค์การกู้ยืมเพื่อลงทุน
ระยะสั้นในการซื้อปัจจัยการผลิต ดังนั้น ควรให้เกษตรกรที่มีความต้องการเงินทุนนำเงินไปลงทุน
ระยะยาวในทางการเกษตร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาข้อมูลตัวอย่างเกษตรกรในระดับภาค และระดับประเทศเพิ่มเติม
เพื่อที่จะได้เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครเข้าร่วม โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนฯ
ในแต่ละพื้นที่ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

2. ควรมีการนำปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีผลต่อการสมัครเข้าร่วม โครงการฯ มาพิจารณาเพิ่มเติมด้วย

3. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมในด้านความสามารถในการชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรที่เข้า
ร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

4. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์
เป็นทุนที่ได้รับสินเชื่อจากโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนแล้ว

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมที่ดิน. 2548. **มารู้จักเอกสารสิทธิเกี่ยวกับที่ดินกันดีกว่า** (Online). Available:
www.dol.go.th/article/main_article.php.

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. 2548. **พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511**
(Online). Available: www.dsdw.go.th/rule/t_por4.pdf.

กัลยาพร กัลยาบุตร. 2535. **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2533**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กิตติวัฒน์ รัตนภาค. 2544. **ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอย่างถาวรในโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจของราษฎร อำเภอพบพระ จังหวัดตาก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ขวัญใจ รังสุริยะชัย. 2530. **การวิเคราะห์การใช้สินเชื่อของเกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

คำเนิง คำชะ. 2539. **ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วม – ไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจรของเกษตรกรกับผู้ทำนา: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

คำพล พัวพานิชย์. 2535. **เศรษฐศาสตร์ที่ดินเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ที.พี.พรีนซ์ จำกัด.

จำลอง ปรีชา. 2540. **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการสินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่สรวย จำกัด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- จินตนา ฉันทศรีธการ. 2535. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการสินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์นิคมสันทราย จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ ปีการผลิต 2533/34. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ชาญวิทย์ สะอาดยิ่ง. 2544. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการโรงเรียนเกษตรกร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปัทมาวดี โพนกุล ชูชุกิ. 2548. กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินกับปัญหาสิ่งแวดล้อม. (Online). Available: www.econ.tu.ac.th/class/ARCHAN/Patamawadee.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2538. สถิติเบื้องต้นสำหรับการวิจัยทางการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: หจก.สหายบล็อกและการพิมพ์.
- ไพโรจน์ ศรีจันทร์. 2543. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรธรรมชาติระหว่างเกษตรกรที่ใช้และไม่ใช้วิธีเกษตรธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ยุวดี พุทธะกุล. 2539. การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรที่เป็นลูกค้าของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์. 2547ก. รายงานฉบับสมบูรณ์การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของผู้แปลงสินทรัพย์เป็นทุน กรณีครัวเรือนที่ได้รับหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน นิคมสหกรณ์ และนิคมสร้างตนเองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2547ข. รายงานเบื้องต้นการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของผู้แปลงสินทรัพย์เป็นทุน. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุจิตรา รอดสมบุญ. 2546. การแปลงสินทรัพย์ (ที่ดิน) เป็นทุน: การแก้ปัญหาหรือสร้างปัญหา. วารสารการวิจัยและพัฒนา คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 1 (1): 59-72.

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. 2544. พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2519 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2532.

กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____. 2548ก. ความก้าวหน้าการดำเนินงานตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนในเขตปฏิรูปที่ดิน (Online). Available: www.alro.go.th/alro/Direction_Main3.php

_____. 2548ข. เก็บความรู้โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนในเขตปฏิรูปที่ดิน. เอกสารเผยแพร่ ฉบับที่ 339. (กรกฎาคม 2548).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2546ก. ผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____. 2546ข. แนวทางการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

สำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (องค์การมหาชน). 2547ก. นโยบายและกรอบทิศทาง การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ปี 2547 – 2551. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____. 2547ข. แผนปฏิบัติงานการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____. 2547ค. ขั้นตอนการเข้าถึงทุนเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 (Online). Available: www.plangsinsap.or.th/format3/step1_a3.php.

_____. 2547ง. ขั้นตอนกระบวนการแก้ไขปัญหาและการระงับข้อพิพาทนอกศาล (Online). Available: www.plangsinsap.or.th/format3/step1_a4.php.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2546ก. รายงานเชิงวิเคราะห์เรื่องภาวะความยากจนของครัวเรือน เกษตรกร พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2546. รายงานเชิงวิเคราะห์เรื่องรายได้และการกระจายรายได้ของครัวเรือน พ.ศ. 2545 ระดับจังหวัด. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____. 2548. ตำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2546 ทั่วราชอาณาจักร. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

สมพร อิศวิลานนท์. 2533. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติ หลักและทฤษฎี. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร, คณะเศรษฐศาสตร์และการบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2538. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลักและทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: เลิศชัยการพิมพ์ 2. อ้างถึง Tietenberg, T. 1984. **Environmental and Natural Resource Economics**. New York: John Eiley & Sons.

หิรัญ พันทวีศักดิ์. 2545. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการจัดการพันธุ์ข้าวของเกษตรกร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรรพรรณ เนื่อนุ่ม. 2534. ผลของความมั่นคงในการถือครองที่ดินต่อประสิทธิภาพการผลิตการเกษตรในจังหวัดบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2530/31. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อารยา บุญจริง. 2538. ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการไรรักษาสวนผสมของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Alston, Lee J. and Mueller Bernardo. 2002. **Property rights in land: an historical overview** (Online). Available: http://esnie.u-paris10.fr/pdf/textes_2002/Alston_mueller_2002.pdf.

Mungkung Nuchanata. 2002. **Socio – economic impact of land availability and land use change on farming and rural system development in Northern Thailand**. Weikersheim: Margraf Verlag.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

ชุดที่ 1: การสำรวจเกษตรกร

แบบสอบถามภาวะเศรษฐกิจและสังคม

เกษตรกรผู้มีสิทธิเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

ปีการผลิต 2546/47 (1 เม.ย. 46-31 มี.ค. 47)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (องค์การมหาชน)

ชื่อผู้สัมภาษณ์:.....
วันที่สัมภาษณ์:/...../ 2547
ผู้ตรวจ:.....
วันที่ตรวจ:/...../ 2547

ตัวอย่างที่ [...../.....]

มีแบบสอบถามชุดที่ 2 ด้วย [] 1 ไม่มี [] 2 มี

บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือน

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รหัส

สถานภาพในครัวเรือนของผู้ให้สัมภาษณ์ (1-3)

x11

1. หัวหน้าครอบครัว 2. คู่สมรส 3. สมาชิกครัวเรือน

2. ข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือน

(1) เพศของหัวหน้าครัวเรือน (1-2)

x21

1. ชาย 2. หญิง

(2) อายุของหัวหน้าครัวเรือน

x22

ปี

(ต่อ)

(3) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน . (1-8)	x23	รหัส <input type="text"/>	1.ไม่รู้หนังสือ 2.เรียนรู้ด้วยตนเอง 3.ต่ำกว่าภาคบังคับ 4.ตามภาคบังคับ 5.มัธยมต้น 6.มัธยมปลาย 7.อาชีวะ ปวส/ปวช 8.อุดมศึกษา
3. การประกอบอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน			<u>อาชีพหลัก/รอง</u>
(1) อาชีพหลัก (รายได้เป็นหลัก)	x31	<input type="text"/>	1.ทำสวน/ปลูกไม้ยืนต้น 2.ทำนา 3.ทำไร่ 4.เลี้ยงสัตว์บก 5.ทำประมง/เลี้ยงสัตว์น้ำ
(2) อาชีพรอง	x32	<input type="text"/>	6.รับจ้างในภาคเกษตร 7.รับจ้าง/บริการนอกภาคเกษตร 8.ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 9.เป็นพนักงานโรงงาน/บริษัท 10. ทำ/เคยทำราชการ รัฐวิสาหกิจ 11.เก็บหาของป่า 12. อื่น ๆ 13. ไม่มีอาชีพ (รวมแม่บ้าน)
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดที่อยู่ด้วยกันในรอบปี	x40	<input type="text"/>	คน
5. จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่ช่วยงานในฟาร์มในรอบปีเป็นหลัก	x50	<input type="text"/>	คน
6. จำนวนสมาชิกครัวเรือน ที่ช่วยงานนอกภาคเกษตรในรอบปีเป็นหลัก	x60	<input type="text"/>	คน
7. ระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน (ที่ระบุในข้อ 4)			
(1). จำนวนสมาชิกที่ไม่รู้หนังสือ	x71	<input type="text"/>	คน
(2). จำนวนสมาชิกที่จบการศึกษาต่ำกว่าภาคบังคับ	x72	<input type="text"/>	คน
(3). จำนวนสมาชิกที่จบการศึกษาตามภาคบังคับ	x73	<input type="text"/>	คน
(4). จำนวนสมาชิกที่จบการศึกษาระดับมัธยมต้น	x74	<input type="text"/>	คน
(5). จำนวนสมาชิกที่จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย	x75	<input type="text"/>	คน

ชุดที่ 1 การสำรวจเกษตรกร

(ต่อ)

(6) จำนวนสมาชิกที่จบการศึกษาระดับอาชีวะ

x76 คน

(7) จำนวนสมาชิกที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษา

x77 คน

หมวดที่ 2 ความรู้ในเรื่องการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนและความต้องการเงินทุน

<p>1. ในความคิดเห็นของท่าน “การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน” คืออะไร ?
(พนักงานอ่านทั้งหมดไม่ต้องเรียงลำดับ และให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกตอบเพียงข้อเดียว)</p>	a21 ____	<p><u>การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน</u>
1.การทำให้ท่านได้รับการเปลี่ยนแปลงสิทธิในการครอบครองใหม่
2.การทำให้ท่านได้กู้ยืมเงินจากนายทุนนอกระบบมากขึ้น
3.ท่านสามารถใช้ที่ดินให้เป็นหลักประกันเพื่อเข้าถึงแหล่งเงินทุนหากต้องการ
4.ท่านสามารถนำที่ดินของชุมชนมารวมกัน เพื่อใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ</p>
2. คราวเรือนของท่านได้สมัครเข้าร่วมใน โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนหรือไม่ ?	a22 ____	1. ไม่สมัคร (ข้ามไปข้อที่ 4 และ 5) 2. สมัคร (ถามต่อข้อที่ 3)
3. <u>หากสมัคร</u> อะไรเป็นเหตุผลสำคัญที่สุดที่ท่านสนใจเข้าร่วมโครงการนี้ ? (ตอบเพียงข้อเดียว)	a23 ____	1. ต้องการเงินเพื่อใช้เป็นทุน 2.ได้รับคำชักชวนจากเพื่อน 3. ได้รับคำชักชวนจากเจ้าหน้าที่ 4.ต้องการได้แหล่งทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ
4. <u>หากไม่สมัคร</u> อะไรเป็นเหตุผลสำคัญที่สุดที่ท่านไม่เข้าร่วมโครงการนี้ ? (ตอบเพียงข้อเดียว)	a24 ____	1.ไม่เห็นประโยชน์ในการเข้าโครงการ 2.ไม่เข้าใจโครงการ 3.ไม่อยากเป็นหนี้สิน 4. มีความยุ่งยากในการเข้าโครงการ 5. ขาดสิทธิในการเข้าร่วมโครงการ
5. <u>หากท่านไม่สมัคร</u> ในอนาคตท่านคิดว่าจะเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนหรือไม่?	a240 ____	6.อื่น ๆ (ระบุ).....
6. <u>หากท่านไม่สมัคร</u> ในอนาคตท่านคิดว่าจะเข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนหรือไม่?	a25 ____	1. ไม่เข้าร่วม 2. ไม่แน่ใจ 3. เข้าร่วม
6. ท่านมีความต้องการเงินทุนในการประกอบกิจกรรมการผลิตของครัวเรือน	a26 ____	1. ไม่ต้องการ (ข้ามไปส่วนที่ 3) 2. ต้องการ (ถามต่อข้อที่ 7-8)

ชุดที่ 1 การสำรวจเกษตรกร

(ต่อ)

7. หากต้องการเงินทุน ท่านคิดว่าจะนำไปใช้ทำอะไรเป็นหลัก (ตอบเพียงข้อเดียว)

a27

วัตถุประสงค์

- 1.ซื้อปัจจัยการผลิตหมุนเวียนในการเกษตร
- 2.ซื้อเครื่องจักรกล/เครื่องแปรรูปทางการเกษตร
- 3.ซื้อที่ดินเพื่อการเกษตร
- 4.ซื้อที่ดินเพื่อกิจกรรมนอกเกษตร
- 5.ลงทุนในกิจกรรมการค้า
- 6.ลงทุนในอุตสาหกรรมครัวเรือน
- 7.ต่อเติมที่อยู่อาศัย/โรงเรือน
- 8.ใช้หนี้สินเดิม
- 9.บวช/แต่งงาน/งานศพ
- 10.ค่าเล่าเรียน
11. ค่ารักษาพยาบาล
12. ค่าใช้จ่ายทั่วไปในครัวเรือน
- 13.อื่นๆ

8. หากท่านต้องการเงินทุน จำนวนเงินที่ท่านต้องการ

a28

บาท

หมวดที่ 3 การถือครอง การใช้ประโยชน์ที่ดิน และมูลค่าที่ดิน ปีเพาะปลูก 2546/2547

ท่านถือครองที่ดินทั้งหมด จำนวน แปลง คิดเป็นพื้นที่ทั้งหมด ไร่

แปลง ที่	ขนาด พื้นที่ (ไร่)	สภาพ การถือ ครอง (1-9)	ประเภท เอกสาร สิทธิ (1-15)	การได้มา ของสิทธิ	แหล่งน้ำหลัก เพื่อทำเกษตร จากไหน (1-5)	การใช้ ประโยชน์ ที่ดิน (1-9)	ราคาที่ดิน แปลงข้างเคียง ที่ทราบ (บาท/ไร่)	ที่ดินให้เช่าหรือเช่าที่ดิน		ที่ดินขายฝากหรือติดจำนอง		
								เงินสด/ ผลผลิต (บาท/ไร่/ปี)	ระยะเวลา เช่า(ปี)	รหัส (1-6)	จำนวน เงินกู้ที่ ได้รับ (บาท)	อัตรดอกเบี้ย ที่จ่าย (%/ปี)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1												
2												
3												
4												
5												

(3) <u>สภาพการถือครอง</u> ของตนเอง เช่าจากผู้อื่น [ตอบ (9),(10)] ที่เช่าจากกรมธนารักษ์(ราชพัสดุ) ได้รับสิทธิจากราชการให้ใช้ประโยชน์ ได้ทำฟรี	(4) <u>เอกสารสิทธิ</u> สปก.4-01 ในชื่อท่าน สปก.4-01 ในชื่อผู้อื่น นค.1 ในชื่อของท่าน นค.1 ในชื่อของผู้อื่น กสน.3 ในชื่อของท่าน กสน.3 ในชื่อของผู้อื่น สัญญาเช่าจากกรมธนารักษ์	(5) <u>การได้มาของสิทธิ</u> รับสิทธิโดยตรงจากราชการ รับโอนสิทธิจากราชการในฐานะทายาท (มรดก) การซื้อขาย เป็นผู้เช่าช่วง อื่นๆ (ระบุ).....	(6) <u>แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร</u> น้ำชลประทาน น้ำฝนอย่างเดียว แหล่งน้ำธรรมชาติ บ่อ, สระ, ขุดเอง บ่อ, สระ, อ่างน้ำ สาธารณะ อื่นๆ	(7) <u>การใช้ประโยชน์ที่ดิน</u> ที่นา ที่ไร่ ที่สวนผลไม้ ที่ปลูกไม้ยืนต้น ที่ไร่นาสวนผสม ที่ปลูกผัก ที่เลี้ยงสัตว์บก/สัตว์น้ำ	(13) <u>ที่ดินติดจำนองหรือขายฝาก</u> จำนองสถาบันการเงิน จำนองบุคคลอื่น รับจำนองผู้อื่น ขายฝาก รับขายฝากผู้อื่น ไม่มีการจำนอง/ขายฝาก

ชุดที่ 1 การสำรวจเกษตรกร

(ต่อ)

(3) สภาพการถือครอง	(4) เอกสารสิทธิ	(7) การใช้ประโยชน์ที่ดิน
6. ให้เช่า [ตอบ (9),(10)]	8.สกท.1, 2	8. ทุ่งหญ้า
7. ให้ทำฟรี	9. โฉนดที่ดิน	9. ที่ว่างเปล่า
8. รับขายฝาก [ตอบ (11)-(13)]	10.นส.3ก	
9. รับจ้าง [ตอบ (11)-(13)]	11.นส.3	
	12.ไม่มีเอกสารสิทธิ	
	13.ไม่ทราบ กรณีที่เช่า	
	14.ใบจอง	
	15.สก.1, 2	

หมวดที่ 4 รายได้และรายจ่ายที่เป็นเงินสดทั้งหมดของครัวเรือน ปีการผลิต 2546/47

4.1 รายได้-รายจ่ายที่เป็นเงินสดทั้งหมดจากการเกษตร (ที่ดินทุกแปลง) ปีการผลิต 2546/47

รายการ	รายได้เงินสด			รายจ่ายการผลิตที่เป็นเงินสด		
	ปริมาณ ขาย (กก.)	ราคาขาย (บาท/ กก.)	รายได้รวม (บาท)	บาท/ไร่	ไร่	รายจ่าย รวม(บาท)
1. พืช						
1.1 ข้าวนาปี						
1.2 ข้าวนาปรัง						
1.3 อ้อย						
1.4 มันสำปะหลัง						
1.5 ข้าวโพดเลี้ยง สัตว์						
1.6 ผักต่างๆ						
1.7 ไม้ดอก/ ไม้ประดับ						
1.8 ไม้ผล/ผลไม้						
1.9 ยางพารา						

รายการ	รายได้เงินสด			รายจ่ายการผลิตที่เป็น เงินสด (บาท/ปี)
	ปริมาณขาย (.....)	ราคาขาย (บาท/....)	รายได้รวม (บาท)	
2. สัตว์บก				
2.1 ไก่เนื้อ				
2.2 ไก่ไข่				
2.3 หมู				
2.4 วัวนม				
2.5 วัวเนื้อ/ควาย				
2.5 สัตว์อื่นๆ.....				

3. สัตว์น้ำ (เลี้ยง และจับตาม ธรรมชาติ)	ปริมาณขาย (.)	ราคาขาย (บาท/...)	รายได้รวม (บาท)	รายจ่ายการผลิตที่เป็น เงินสด (บาท/ปี)
3.1 ปลา.....				
3.2 สัตว์น้ำอื่น.....				

ชุดที่ 1 การสำรวจเกษตรกร

(ต่อ)

รายการ	รายได้เงินสด			รายจ่ายการผลิตที่เป็นเงินสด		
	ปริมาณ ขาย (กก.)	ราคาขาย (บาท/ กก.)	รายได้รวม (บาท)	บาท/ไร่	ไร่	รายจ่าย รวม(บาท)
1.10 ปาล์มน้ำมัน						
1.11 ไม้โตเร็ว.....						
1.12 พืช.....						

หมายเหตุ ในช่องรายจ่ายเงินสด ให้ถามรายละเอียดของกิจกรรมการผลิตแล้วจึงถามเรื่อง
ปัจจัยการผลิตและแรงงานที่ใช้ เพื่อกำหนดค่าใช้จ่ายใส่ลงในช่องข้างบน

4.รายได้และรายจ่ายอื่นๆ	รายได้เงินสดรวม(บาท/ ปี)	รายจ่ายเงินสดรวม (บาท/ปี)
4.1 ค่าเช่าที่ดิน	กรณีให้เช่า.....	กรณีจ่ายค่าเช่า.....
4.2 รับจ้างแรงงานคนใน การเกษตร		
4.3 นำอุปกรณ์เกษตรไปรับจ้าง		
4.4 ค่าซ่อมอุปกรณ์เกษตร		

4.2 รายได้-รายจ่ายนอกภาคเกษตรของครัวเรือนที่เป็นเงินสด ปี 2546/47

รายการ	รายได้รวม		รายจ่ายรวม	
	บาท/เดือน	บาท/ปี	บาท/เดือน	บาท/ปี
1. อุตสาหกรรมในครัวเรือน				
2. การไปรับจ้างที่อื่น (นอกภาคเกษตร)				
3. การค้าขาย/ให้บริการ				
4. เงินเดือน/เบี้ยเลี้ยง				
5. รายได้จากการเสี่ยงโชคต่างๆ				
6. ถูก ญาติพี่น้องส่งเงินมาให้				
7. อื่นๆ				

4.3 รายจ่ายที่เป็นเงินสดในการบริโภคอุปโภคของครัวเรือน ในปี 2546/47

รายการค่าใช้จ่าย	บาท/เดือน	รวมบาท/ปี
1. ค่าข้าวสาร		
2. ค่าก๊ับข้าวและอาหารต่างๆ		
3. ค่าเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม		
4. ค่ารักษาพยาบาล		
5. ค่าใช้จ่ายตามประเพณีต่างๆ		
6. ค่าใช้จ่ายในการศึกษา		
7. ค่าเช่าต่างๆ		
8. ค่าบันเทิงต่างๆ		
9. ค่าเดินทางท่องเที่ยว		
10. ค่าน้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์		
11. อื่น ๆ		

หมวดที่ 5 หนี้สิน สินเชื่อ และการชำระคืน ปีการเพาะปลูก 2546/47

5.1 ปัจจุบันครัวเรือนของท่านมีหนี้สินหรือไม่ [] 1. ไม่มีหนี้สิน [] 2. มีหนี้สิน (ตอบคำถามข้างล่าง)

แหล่งสินเชื่อ (1-14)	วัตถุประสงค์ กู้ยืม (1-13)	กู้เมื่อเดือน / ปี ระบุ	เงินต้น ระบุ (บาท)	กู้เป็น (1)เงิน (2)สิ่งของ	ระยะเวลา สินเชื่อ (1-3)	อัตราดอกเบี้ย (% ต่อเดือน)	หลักประกัน (1-6)	การชำระหนี้ (1-3)	เหตุผลการค้างชำระ (1-5)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)

(1) แหล่งสินเชื่อ	(2) และ (12) วัตถุประสงค์กู้ยืม	(6)และ(15) ระยะเวลาสินเชื่อ	(8)และ(17) หลักประกัน	(9)และ(18) การชำระหนี้	(10)และ(19) เหตุผลการค้างชำระ
1. ธกส.	1. ซื้อปัจจัยการผลิตหมุนเวียนในการเกษตร	1. ระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี	1. ที่ดิน/ สิ่งปลูกสร้าง	1. ยังไม่ถึงกำหนด	1.รอขายสินค้า/ผลผลิต
2. ธ.พาณิชย์	2. ซื้อเครื่องจักรกล/เครื่องแปรรูปทางการเกษตร	2. ระยะปานกลางไม่เกิน 3 ปี	2. บุคคลค้ำประกัน	2. ชำระตรงเวลา	2.นำรายได้ไปใช้ทางอื่น
3. ธ.ออมสิน		3. ระยะยาว 3 ปีขึ้นไป	3. กลุ่มค้ำประกัน	3. ถึงกำหนดไปแล้วแต่
ยังค้างชำระ	3.พักชำระหนี้
4. ธ.อาคารสงเคราะห์	3. ซื้อที่ดินเพื่อการเกษตร		4. หลักทรัพย์ค้ำประกัน		4.ไม่มีเงินชำระคืน
5. สหกรณ์	4. ซื้อที่ดินเพื่อกิจกรรมนอกเกษตร		5. ไม่มีหลักประกัน		5.อื่น ๆ (ระบุ)
6. บริษัทเงินทุน	5. ลงทุนในกิจกรรมการค้า		6. อื่น ๆ		
7. กลุ่มออมทรัพย์	6. ลงทุนในอุตสาหกรรมครัวเรือน				
8. กองทุนหมู่บ้าน	7. ต่อเติมที่อยู่อาศัย/โรงเรียน				
9. ญาติพี่น้อง	8. ใช้น้ำเงินเดิม				
10. เพื่อนบ้าน/เพื่อน	9. บวช/แต่งงาน/งานศพ				

ชุดที่ 1 การสำรวจเกษตรกร

(ต่อ)

- (1) แหล่งสินเชื่อ (2) และ (12) วัตถุประสงค์กู้ยืม
11. เจ้าของที่ดิน 10. ค่าเล่าเรียน
12. นายทุนเงินกู้ 11. ค่ารักษาพยาบาล
13. เล่นแชร์ 12. ค่าใช้จ่ายทั่วไปในครัวเรือน
14. อื่น ๆ 13. อื่น ๆ

5.2. ปัจจุบันครัวเรือนของท่านให้ผู้อื่นกู้ยืมหรือไม่ [] 1. ไม่ปล่อยกู้ [] 2. ปล่อยกู้ (ตอบคำถามข้างล่าง)

ประเภทลูกหนี้ (1-5)	วัตถุประสงค์กู้ยืม (1-13)	จำนวนราย ระบุ	ยอดเงินกู้เฉลี่ย (บาท/ราย)	ระยะเวลา สินเชื่อ (1-3)	อัตราดอกเบี้ย (% ต่อเดือน)	หลักประกัน (1-6)	การชำระหนี้ (1-3)	เหตุผลการค้างชำระ (1-5)
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)

(11) ประเภทลูกหนี้

1.เพื่อนบ้าน 2.ญาติพี่น้อง 3.คนรู้จัก/เพื่อนแนะนำ 5. อื่นๆ

หมวดที่ 6 ทรัพย์สินและอุปกรณ์ทางการเกษตรของครัวเรือน (ที่มีมูลค่า 500 บาทขึ้นไป)

รายการ	จำนวน	มูลค่าที่ซื้อ/สร้าง รวม (บาท)	ใช้งานมาแล้วเฉลี่ย (ปี)
(1) ที่ดินปลูกบ้านรวมบริเวณบ้าน (ไร่)			
(2) ยุ้งฉาง (หลัง)			
(3) คอกสัตว์ (คอก)			
(4) โรงเรือน/เพิงเก็บของ (หลัง)			
(5) แทรกเตอร์ (คัน)			
(6) รถอีแต๋น (คัน)			
(7) รถกระบะ (คัน)			
(8) รถพ่วง (คัน)			
(9) มอเตอร์ไซค์ (คัน)			
(10) แท็งก์น้ำ (แท็งก์)			
(11) เครื่องสูบน้ำ (เครื่อง)			
(12) เครื่องพ่นยา (รวมถึงโยก) (เครื่อง)			
(13) เครื่องรีดนม (เครื่อง)			
(14) เครื่องจักรรีดขาง (เครื่อง)			
(15) พ่อแม่พันธุ์สัตว์ (ตัว)			
(16) อื่นๆ ระบุ..... (.....)			
(17) อื่นๆ ระบุ..... (.....)			

หมวดที่ 7 กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน และความร่วมมือของคนในครัวเรือน

7.1 กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในรอบ 5 ปี

ประเภทกิจกรรม	ความร่วมมือ ในชุมชน		การเข้าร่วมกิจกรรม ของคนในครัวเรือน	
	1.ไม่มี	2.มี	1.ไม่เข้า	2.เข้า
(1) กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านเงินทุน (รทส.,กลุ่มเกษตรกร,สหกรณ์,กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น)				
(2) กิจกรรมส่งเสริมด้านการจัดหาปัจจัยการผลิตร่วมกัน				
(3) กิจกรรมส่งเสริมด้านการขายผลผลิต				
(4) กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพ/ พัฒนาการผลิตและเทคโนโลยี (กลุ่มประกอบอาชีพ การฝึกอบรมด้านอาชีพ เป็นต้น)				
(5) กิจกรรมการลงแขก (ไม่มีค่าจ้างค่าแรงงาน)				
(6) กิจกรรมการเล่นแชร์				
(7) กิจกรรมอื่น ๆ ระบุ.....				
(8) กิจกรรมอื่น ๆ ระบุ.....				

7.2 กิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม .ในรอบ 5 ปี

ประเภทกิจกรรม	ความร่วมมือ ในชุมชน		การเข้าร่วมกิจกรรม ของคนในครัวเรือน	
	1.ไม่มี	2.มี	1.ไม่เข้า	2.เข้า
(1) กิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการของคนในชุมชน ทั่วไป (กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น)				
(2) กิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ (กลุ่มแม่บ้าน เยาวชน ศูนย์เด็กเล็ก เป็นต้น)				
(3) กิจกรรมด้านภัยสุขภาพ				
(4) กิจกรรมด้านภัยโจรกรรม การก่อการร้าย การ พนัน				
(5) กิจกรรมส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม (กลุ่ม อนุรักษ์หนังตะลุง โครงการอนุรักษ์หนังใหญ่ เป็นต้น)				
(6) กิจกรรมฟื้นฟูส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น (กลุ่ม สมุนไพรพื้นบ้าน เป็นต้น)				
(7) กิจกรรมฟื้นฟูและรักษาสิ่งแวดล้อม (กลุ่ม อนุรักษ์ป่า กลุ่มอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ กลุ่มรักษ์แม่น้ำ โครงการ ถนนปลอดขยะ โครงการแหล่งน้ำสะอาด เป็นต้น)				
(8) กิจกรรมอื่นๆ (ระบุ)				

ภาคผนวก ข

ผลจากการคำนวณ และผลการประมาณค่า

ตารางผนวกที่ ข1 รายได้เงินสดจากการเกษตรในครัวเรือน ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ
ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
รายได้จากพืช	49,842	37,605	44,171
ข้าวนาปี	29,203	27,498	28,413
	(58.59)	(73.12)	(64.33)
ข้าวนาปรัง	153	189	170
	(0.31)	(0.50)	(0.38)
อ้อย	-	9	4
	-	(0.02)	(0.01)
มันสำปะหลัง	1,279	854	1,082
	(2.57)	(2.27)	(2.45)
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	6,881	1,355	4,320
	(13.81)	(3.60)	(9.78)
ผักต่างๆ	993	1,132	1,058
	(1.99)	(3.01)	(2.40)
ไม้ดอก ไม้ประดับ	-	-	-
	-	-	-
ไม้ผล ผลไม้	1,249	946	1,108
	(2.51)	(2.52)	(2.51)
ยางพารา	8,164	3,962	6,216
	(16.38)	(10.54)	(14.07)
ปาล์ม น้ำมัน	-	327	152
	-	(0.87)	(0.34)
ไม้โตเร็ว	1,112	1,013	1,066
	(2.23)	(2.69)	(2.41)

ตารางผนวกที่ ข1 (ต่อ)

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
พืชอื่นๆ	808	320	582
	(1.62)	(0.85)	(1.32)
รายได้จากสัตว์บก	17,030	10,644	14,070
ไก่เนื้อ	707	216	479
	(4.15)	(2.03)	(3.40)
ไก่ไข่	-	4	2
	-	(0.04)	(0.01)
หมู	1,481	792	1,162
	(8.70)	(7.44)	(8.26)
วัวนม	8	32	19
	(0.05)	(0.30)	(0.14)
วัวเนื้อ/ควาย	14,814	9,599	12,397
	(86.99)	(90.18)	(88.11)
สัตว์อื่นๆ	20	1	11
	(0.12)	(0.01)	(0.08)
รายได้จากสัตว์น้ำ	696	43	393
ปลา	696	43	393
	(100.00)	(100.00)	(100.00)
สัตว์น้ำอื่นๆ	-	-	-
	-	-	-
รวมรายได้การเกษตรในครัวเรือน	67,568	48,292	58,634

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ ข2 รายจ่ายเงินสดจากการเกษตรในครัวเรือน ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ
ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
รายจ่ายจากพืช	18,898	14,826	17,009
ข้าวนาปี	11,115	10,150	10,668
	(58.82)	(68.46)	(62.72)
ข้าวนาปรัง	48	63	55
	(0.25)	(0.42)	(0.32)
อ้อย	-	3	1
	-	(0.02)	(0.01)
มันสำปะหลัง	577	445	516
	(3.05)	(3.00)	(3.03)
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	3,567	772	2,271
	(18.88)	(5.21)	(13.35)
ผักต่างๆ	281	356	316
	(1.49)	(2.40)	(1.86)
ไม้ดอก ไม้ประดับ	-	3	1
	-	(0.02)	(0.01)
ไม้ผล ผลไม้	480	751	605
	(2.54)	(5.07)	(3.56)
ยางพารา	2,211	1,677	1,963
	(11.70)	(11.31)	(11.54)
ปาล์มน้ำมัน	-	47	22
	-	(0.32)	(0.13)
ไม้โตเร็ว	335	428	378
	(1.77)	(2.89)	(2.22)

ตารางผนวกที่ ข2 (ต่อ)

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
พืชอื่นๆ	284	131	213
	(1.50)	(0.88)	(1.25)
รายจ่ายจากสัตว์บก	1,109	544	847
ไก่เนื้อ	39	3	22
	(3.52)	(0.55)	(2.60)
ไก่ไข่	-	-	-
หมู	768	269	537
	(69.25)	(49.45)	(63.40)
วัวนม	-	6	3
	-	(1.10)	(0.35)
วัวเนื้อ/ควาย	289	266	278
	(26.06)	(48.90)	(32.82)
สัตว์อื่นๆ	13	-	7
	(1.17)	-	(0.83)
รายจ่ายจากสัตว์น้ำ	32	11	23
ปลา	32	11	23
	(100.00)	(100.00)	(100.00)
สัตว์น้ำอื่นๆ	-	-	-
	-	-	-
รวมรายจ่ายการเกษตรในครัวเรือน	20,039	15,381	17,879

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ ข3 รายได้ - รายจ่ายจากการเกษตรนอกครัวเรือนและนอกการเกษตร ในพื้นที่ปฏิรูป
ที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุกกลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
รายได้จากการเกษตรอื่นๆ	2,068	1,252	1,690
ให้เช่าที่ดิน	13	25	19
	(0.63)	(2.00)	(1.12)
รับจ้างแรงงานในการเกษตร	1,166	1,017	1,097
	(56.38)	(81.23)	(64.91)
นำอุปกรณ์เกษตรไปปรับจ้าง	889	205	572
	(42.99)	(16.37)	(33.85)
ค่าซ่อมอุปกรณ์เกษตร	0	5	2
	(0.00)	(0.40)	(0.12)
รายได้นอกภาคเกษตร	38,844	32,193	35,761
อุตสาหกรรมในครัวเรือน	1,080	478	801
	(2.78)	(1.48)	(2.24)
การปรับจ้างนอกการเกษตร	11,868	11,705	11,792
	(30.55)	(36.36)	(32.97)
ค้าขาย/บริการ	12,483	6,502	9,711
	(32.14)	(20.20)	(27.16)
เงินเดือน/เบี้ยเลี้ยง	4,077	2,578	3,382
	(10.50)	(8.01)	(9.46)
เสียงโชคต่างๆ	34	198	110
	(0.09)	(0.62)	(0.31)
ลูก ญาติพี่น้องส่งเงินมาให้	9,273	10,732	9,949
	(23.87)	(33.34)	(27.82)
อื่นๆ	29	0	16
	(0.07)	(0.00)	(0.04)

ตารางผนวกที่ ข3 (ต่อ)

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุกกลุ่ม
รายจ่ายจากการเกษตรอื่นๆ	179	36	113
ค่าเช่าที่ดิน	32	27	30
	(17.88)	(75.00)	(26.55)
ค่าจ้างแรงงานในการเกษตร	0	0	0
	(0.00)	(0.00)	(0.00)
ค่าจ้างอุปกรณ์การเกษตร	0	0	0
	(0.00)	(0.00)	(0.00)
ค่าซ่อมอุปกรณ์เกษตร	147	9	83
	(82.12)	(25.00)	(73.45)
อื่นๆ	0	0	0
	(0.00)	(0.00)	(0.00)
รายจ่ายนอกการเกษตร	8,902	7,982	8,475
อุตสาหกรรมในครัวเรือน	201	146	175
	(2.26)	(1.83)	(2.06)
การไปรับจ้างนอกการเกษตร	1,452	2,363	1,874
	(16.31)	(29.60)	(22.11)
ค้าขาย/บริการ	7,053	3,243	5,287
	(79.23)	(40.63)	(62.38)
เงินเดือน/เบี้ยเลี้ยง	4	661	309
	(0.04)	(8.28)	(3.65)
เสียงโชคต่างๆ	58	155	103
	(0.65)	(1.94)	(1.22)
ถูก ญาติพี่น้องส่งเงินมาให้	126	1,414	723
	(1.42)	(17.71)	(8.53)
อื่นๆ	8	-	4
	(0.09)	-	(0.05)

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ ๔ รายจ่ายเงินสดในการบริโภคและอุปโภคของครัวเรือนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน
จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/47

รายการ	สมัคร	ไม่สมัคร	เฉลี่ยทุก กลุ่ม
จำนวนครัวเรือน	1,235	1,067	2,302
รายจ่ายในการบริโภคอุปโภค	52,690	51,842	52,297
ค่าข่าวสาร	4,338	5,896	5,060
	(8.23)	(11.37)	(9.68)
ค่ากับข้าวและอาหารต่างๆ	22,446	21,931	22,207
	(42.60)	(42.30)	(42.46)
ค่าเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	2,915	3,994	3,415
	(5.53)	(7.70)	(6.53)
ค่ารักษาพยาบาล	2,038	2,152	2,091
	(3.87)	(4.15)	(4.00)
ค่าใช้จ่ายตามประเพณีต่างๆ	7,167	6,213	6,725
	(13.60)	(11.98)	(12.86)
ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	9,678	7,953	8,878
	(18.37)	(15.34)	(16.98)
ค่าเช่าต่างๆ	25	57	40
	(0.05)	(0.11)	(0.08)
ค่าบันเทิงต่างๆ	36	7	23
	(0.07)	(0.01)	(0.04)
ค่าเดินทางท่องเที่ยว	165	91	131
	(0.31)	(0.18)	(0.25)
ค่าน้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์	3,661	3,266	3,478
	(6.95)	(6.30)	(6.65)
อื่นๆ	221	282	249
	(0.42)	(0.54)	(0.48)

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ ข5 ผลการประมาณค่า Logit โดยวิธี Maximum likelihood ของเกษตรกรในพื้นที่
ปฏิรูปที่ดิน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการเพาะปลูก 2546/2547

Dependent Variable: PARTICIPANT

Method: ML - Binary Logit (Quadratic hill climbing)

Date: 01/27/06 Time: 13:02

Sample: 1 2302

Included observations: 2076

Excluded observations: 226

Convergence achieved after 8 iterations

Covariance matrix computed using second derivatives

Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
KNOW	0.790738	0.115346	6.855356	0.0000
MONEY	2.91E-06	7.78E-07	3.745105	0.0002
INVESTREQUIRE	1.274839	0.152386	8.365855	0.0000
NFCI	2.01E-06	6.57E-07	3.061420	0.0022
PAIC	0.035257	0.017905	1.969085	0.0489
C	-2.099075	0.196039	-10.70741	0.0000
Mean dependent var	0.527457	S.D. dependent var		0.499366
S.E. of regression	0.472471	Akaike info criterion		1.279592
Sum squared resid	462.0844	Schwarz criterion		1.295887
Log likelihood	-1322.216	Hannan-Quinn criter.		1.285564
Restr. log likelihood	-1435.842	Avg. log likelihood		-0.636906
LR statistic (5 df)	227.2516	McFadden R-squared		0.079135
Probability(LR stat)	0.000000			
Obs with Dep=0	981	Total obs		2076
Obs with Dep=1	1095			

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ ๖ ผลการทดสอบความเหมาะสมของสมการ

Dependent Variable: PARTICIPANT

Method: ML - Binary Logit (Quadratic hill climbing)

Date: 01/27/06 Time: 13:02

Sample: 1 2302

Included observations: 2076

Excluded observations: 226

Andrews and Hosmer-Lemeshow Goodness-of-Fit Tests

Grouping based upon predicted risk (randomize ties)

	Quantile of Risk		Dep=0		Dep=1		Total Obs	H-L Value
	Low	High	Actual	Expect	Actual	Expect		
1	0.1038	0.2663	172	164.684	35	42.3160	207	1.58986
2	0.2663	0.3779	133	140.608	75	67.3924	208	1.27039
3	0.3782	0.4425	121	122.849	86	84.1514	207	0.06842
4	0.4432	0.5657	113	97.5036	95	110.496	208	4.63612
5	0.5657	0.5851	91	88.2340	117	119.766	208	0.15059
6	0.5851	0.6023	86	84.0447	121	122.955	207	0.07658
7	0.6023	0.6197	75	80.8651	133	127.135	208	0.69598
8	0.6198	0.6395	75	76.6264	132	130.374	207	0.05481
9	0.6395	0.6726	70	72.0086	138	135.991	208	0.08570
10	0.6727	0.9997	45	53.5774	163	154.423	208	1.84960
	Total		981	981.000	1095	1095.00	2076	10.4780
H-L Statistic:			10.4780		Prob. Chi-Sq(8)		0.2331	
Andrews Statistic:			23.2067		Prob. Chi-Sq(10)		0.0100	

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางผนวกที่ ๗ ผลการทดสอบความเชื่อถือได้ของสมการ

Dependent Variable: PARTICIPANT

Method: ML - Binary Logit (Quadratic hill climbing)

Date: 01/27/06 Time: 13:02

Sample: 1 2302

Included observations: 2076

Excluded observations: 226

Prediction Evaluation (success cutoff C = 0.5)

	Estimated Equation			Constant Probability		
	Dep=0	Dep=1	Total	Dep=0	Dep=1	Total
P(Dep=1)≤C	447	215	662	0	0	0
P(Dep=1)>C	534	880	1414	981	1095	2076
Total	981	1095	2076	981	1095	2076
Correct	447	880	1327	0	1095	1095
% Correct	45.57	80.37	63.92	0.00	100.00	52.75
% Incorrect	54.43	19.63	36.08	100.00	0.00	47.25
Total Gain*	45.57	-19.63	11.18			
Percent Gain**	45.57	NA	23.65			

*Change in "% Correct" from default (constant probability) specification

**Percent of incorrect (default) prediction corrected by equation

ที่มา: จากการคำนวณ